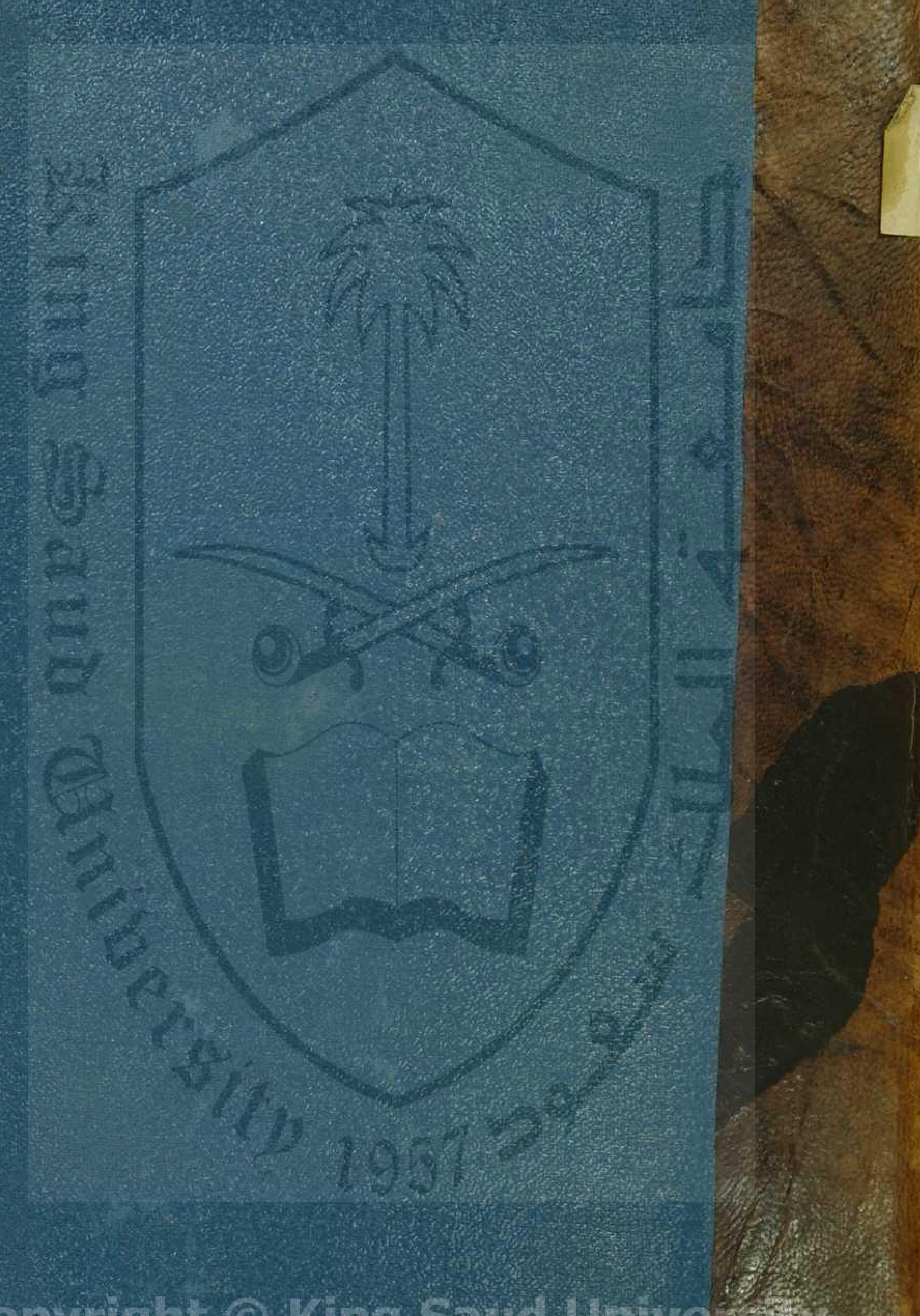

شرح عمدة

King Saud University 1957
جامعة الملك سعود ١٣٧٧

جواهر العقيان في شرح عمدة العرفان ،كلاهما لحمدالله خيرالدين - حوالى ٩٤٨هـ ٠ كتب في القرن الحادى عشر الهجرى تقديرا ٠

 ١٣٨ ق ١٥ س ٥ر٢٢×٥ر١٣سم

نسخة جيدة ، خطها نسخ جيد، المنظومة بالعربية والشرح بالتركية ٠

كشف الظنون ٢:١١٦٨ ، معجم المؤلفين ٤ : ٧٥

١- تجويد القرآن أ- المؤلف ب- تاريخ النسخ ج- قصيدة رائية في التجويد د- شرح عمدة العرفان في ... حروف القرآن ٠

كتاب جواهر العقيان في
شرح عمدة العرفان للشيخ الامام الفاضل
والاستاد الهمام الشيخ مولانا احمد الله
بن خير الدين الخطيب بجامعة الغراء
المعروفة بايا صوفيا عفى الله عنه
وعن المسلمين

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله منزل القرآن، على ذي الحجج والبرهان،

يعني اجناس محامد عليه، واصناف مدايح سنيه، ثابت

وحاصلدر، الله تعالى جل وعلا ايچون، اول بارئ تعالى

كه مبالغه ايله اندر جيددر، قرآن قديمي وفرقان كريمي وتبجيله

حجتلر وبيانلر آيتي، ودليللر وبرهانلر آيتي، محمد مصطفانك

ومجيد مجتبى نوك اوزرينه، ومبدأه بسبع المثاني وفتتحه ودخي اول قرآن عظيمي

واول كتاب قديمي، ابتدا ايدوب بشلينجيدر، سبع مثانيله

يعني سوره فاتحه ايله، ومفضل الانسان بتعليم البيان ودخي نوع انسانى

سائر حيوانلروك اوزرلرينه تفضيل ايدوب اولوبجيدر، آنى

كندو قدرتيله خلق ايدوب كا بيان بديعني وحكم رفيعني

بلدرمكله، ومصقل الجنان بنور الايمان ودخي ايمان نوريله مؤمن

ودعا الى الاذعان لاهل العرفان

قلبلرينك كوكلرني صافي قلوب نورلنديريجيدر، الذي

رتب مخارج حروف القرآن في فلك الانسان انجليين

بارئ تعالى، كه قرآن عظيم حرفلرينك مخرجلرني انسانونك

اغزنده ترتيب قلدي، واخرجها منها على الترتيب النبيان ودخي

اول حرفلري مخرجلرندن اخراج ايتمكده نچه مرتبه لر

اوزرينه قلدي، وعين لكل منها مخرجا وصفة على القول المستبان ودخي تعيين

وتخصيص قلدي اول حرفلرك هر برسي ايچون لساننك اوزرنده على حده

مخرجي وصفتلري، ليتلي حق تلاوته ويثاب بقرائته مع الرعاية والاذعان

لكل حرف عشرا بل ازيد بالتدبر والاتقان، تا كه

قارئ اولان مؤمنلر اول حروف قرآن عظيمي، واول وقوف

قرآن قديمي، كمال صفاتيله درايت وتمام رعايتيله

قراءت ايدوب قبول واذعان برايله اولوثوابلره يتشلر، وحفظ

واتقان برايله كوكلوجزالره ايرشه لر، تا هر حرفي تلفظ

ايتمكده اون ثوابه بلكه دخي زياده يه ايرشلر، تدبر واتقان

وتفكر واذعان برايله فهذه حكمة عظيمة وقدرة جسيمة من الملك الديان

بدرستی اول باری تعالی که ملك ودیاندر ومدبر ومستعاندر
اشبو ذکر اولنان اسمالرا نوك اولوجه کمتلرندن
وعظیم قدرتلرندندر تاکه نوع انسانی خلق ایدوب
اکا دل واغز ویردی واول اغز ایچنده لسان اوزرینه
قرآن عظیم حرفلرنك مخرجلرنی ترتیب ایدوب انسانی انوکله
تلفظ ونطقه مقادر قلوب سویلتدی تاکه انسان دخی
اول نطق سببیله قرآن عظیمی که کلام قدیمدر
انی تلاوة وقراءته تمکنه قادر اولوب مراتب علیه یه
ودرجات جلیه یه ایرشدی فسبحانه لا اله الا هو المدبر المستعان
بدرستی اول باری تعالی تنزیه قلوبین وتقدیس ایدیدین
یعنی حق تعالی منزه ومقدسدر جمیع وصف اولنان نسنه لردن
اول باری تعالی بردر اصلا شریکی ونظیری یوقدر
کندی واحددر وجمیع تدبیر وتقدیر انوکدر
واول برا اله ومعبود ودیاندر وبر حق مدبر ومستعاندر که عون و
نصرت اندن طلب اولنور وقللرینه عز وسعادت اندن ایرشدیرلور

والصلوة والسلام الاکملان على الرسول سید الاکوان

ودخی جنس صلوة کمالیله وصنف سلام تمامیله
حضرت رسالت پناه وحبیب الله اوزرینه اولسون که الله رسولی
که اکی جهان خلقنك سیدی وکوزیده سیدلردر وجمله
مخلوقك مختاری وزبده سیدر القائم ان الماهر بالقرآن
مع السفرة الکرام البررة الله رسولی که دیمشدر که بلا شك
قرآن عظیمه راسخ وماهر اولان کمسنه لردوز بخداده
سفره ایله کرام برره ایله حشر اولنورلر واشراف امتی
حملة القرآن واصحاب اللیل ودخی اول رسول الله دیمشدر که
بنم امتمك اشرافی قرآن عظیمك الفاظنه حامل ومعناسیله
عامل اولنلردر ودخی کیجه لری ویتوا اولوب احیاسیه
وعبادتنه وتقواسیه مشغول اولنلردر کما ذکر البیهقی فی
شعب الایمان بیهقی کتابنده باب ایماننده بونلیجه ذکر ایلمشدر
وعلى آله واصحابه وتابعیهم باحسان ودخی جنس صلوة وسلام
وصنف اول رسول اللهك آلی واصحابی اوزرینه اولسون

وآنلره احسانله تابع اولنلر اوزرنه اولسون وبعد يعنى
خطبه دن صكره فانى لما رايت كثيرا من حفاظ هذا الزمان
بدرستى اشبو فقير وضعيف ⊙ وبو حقير ونحيف ⊙ وقتاكه
زمانموز حافظلرنى كوردمسه كه يقرؤن القرآن بالترجيع والالحان والترقيص
يعنى قرآن قديمى ترجيعله ولحنلر ايله اوقورلر ويتلونه بالترعيد
والترقيص والتطريب والاخفاء يعنى ودخى ترعيد ايله وتطريبله واخفا ايله اوقورلر •
ويتصنعون فى التلفظ والاداء ودخى تلفظلرنده وادالرنده تصنعلر
ويريا ايدرلر وينوحون بالنغمة والغناء ودخى صاغو صاغر كبى
نوحه لر وردلر لو دزلو نغمه لر ايدرلر ⊙ وايرلمقلر ايله اوقورلر ⊙

ويرفعون اصواتهم فى التلاوة ⊙ ويضيعون الفاظهم من الرعاية

ودخى اوقوركن صوتلرنى رفع ايدوب قلدوررلر ⊙ وآوازلرنى
بوجلدوررلر ⊙ ودخى الفاظ قرآنى ضايع قلورلر ولايميزون بعض
الصفات من بعضها يعنى حرفلروك بعضنى بعضندن فرق ايلمزلر •
وصفتلروك دخى بعضسن بعضندن تميز قلمزلر ولايراعون حقوق
الحروف ومستحقها ودخى حرفلرك مخرجلرندن وصفتلرندن لازم

اولان حقلرين ومستحقلرين رعايت ايتمزلر فكانوا فى قراءتهم
لقمين ⊙ وعن مفهوم هذا الحديث غافلين حال بودركه آنلروك
كبى قاريلر اوقدقلرندن آثم وكنهكاره اولوب اشبو حديث
شريفك مفهومندن غافل اولورلر رب قارئ القرآن والقرآن يلعنه
يعنى چوق قرآن اوقيجيلر واردركه قرآن عظيمى اوقورلر حالبوكه
بودركه قرآن قديم آنلره لعنت ايدر ⊙ زيرا اوقدقلرين
صحيح اوقمزلر وسنت لعنتهم ولعنهم الله وكل نبى مجاب
الزائد فى كتاب الله الحديث ودخى حضرت رسالت پناه دن صلى الله
عليه وسلم ⊙ روايت اولنوركه بيوردلر التى طايفه يه بن
لعنت قلورين ⊙ ودخى الله تعالى جل وعلا دخى لعنت قلور ⊙
اول التى طايفه نك اولكيسى الله تعالينك كتابنه زياده ايدنلردر
ويا خود نقصان ايدنلردر ⊙ دينلن حديث شريفك •
فحواسندن غافل اولورلر ويريد كل منهم ان يكون ⊙ فى اعين الناس
منظورا • وفى الافواه قارئا مذكورا ⊙ ودخى بونلردن هر بريكه
ناسك كوزلرنده منظورلرى اولوب خلقك اغزلرنده فلان قارى

يعنى قرآنده اوقودركن صوتنى خفض ايتمكدر ودخى ... دركاه ... تزنم ايتمكدن
آت ترقيص معناسى
كلن اوزرنده سكت
كره حركت اوزرنه
ماته مدودن ياخود نبو
ما بونك معرفتى ترعيد
ترعيد معناسى قارى
تمك وآوازنى ده توغلق
ن ياخود برالملذذ ترنم
تطريب معناسى قارى
كلدر • ودخى مد اولنمايه •
ن • ومد اولنه بيرلرده
تعنى اوزغى درر • اخفا
قارى اوقوركن كيدر
اولن عادتى ترك ايدوب
ه اوقومقدر ودخى آواز
كيدوكى كه حضوعله
اوقوركوستر مكدر •
اعلم

قاری دردی بو اکله لر وبين الاقران فائقا مشهورا • ودخی
استرلر ایدیلر که قرینلری اوزرلرینه فائق ٭ وخلق ارا سنده
بیلنه و بایتو اوله لر فعملوا من عمل فجعلوه هباء منثورا • پس بونلر
شونلردن کبی عملی اشلدیلر دخی دوندیلر ریا ایله اول عملی اسراف
ایدوب بیله ویردیلر ٭ واحباط ایدوب ضایع قلدیلر وهم يحسبون
انهم على شيء فليسوا على شيء ما هم على شيء حال بودر که بونلر کندو
لرنی بر نسنه اوزرنده اکلدیلر ٭ بدرستی بونلر اصلا
بر شیء اوزرنه اولمادیلر ٭ بلکه ضلالت و ازغونلق
اوزرنه اولدیلر وكانوا من الذين ضل سعيهم في الحيوة الدنيا وهم
يحسبون انهم يحسنون صنعا ودخی شونلردن اولدیلر که انلرک حیوة دنیاده
سعیلرینی ضلالتده و ازغونلقده ایلدیلر ٭ دخی کندولرینی
برکورکلو صنع و برکوچك عمل اوزرنه اکلدیلر •

ومن الذين كانت اعينهم في غطاء عن ذكري وكانوا لا يستطيعون

سمعا ودخی شونلردن اولدیلر که انلرک کوزلرینی پرده حرص
اورتدی ٭ و ستر ریاست بوریدی ٭ پس حق تعالینك ذکرندن

غافل اولدیلر دخی حقی بلمکه و اشتمکه ٭ و حقیقتی طویمغه
و اکلمغه قادر اولمدیلر فتصورت في نفسي ان انظم في القصيدة
التي هي المسلوكة من الدرة النضية پس حال ذکر اولندوغی
کبی اولدیسه ٭ اشبو عبد ضعیف • وبو کمینه نحیف
• دخی کندو نفسمده تصور قلدم ٭ و کوکلوم ایچنده
تفکر ایلدم که ٭ اوشبو قصیده نظم ایدوب جمع ایدم
٭ انجلین قصیده که در منضوددن دزلمش اولوب ٭ و اسلوب
عجیبه اوزرنه دوزلمش اولا وابين فيها مخارج حروف القرآن
وصفاتها ودخی قرآن عظیم حرفلرینك مخرجلرین و صفتلرین
اول قصیده ده بیان ادم واعين لكل حرف اية صفة منها وادرج
ما لا بد من الضابطة فيها ودخی هر حرف ایچون اول صفتلردن
نه اصل صفت وار ایسه تعیین ایلیم ٭ ودخی انده شول
ضابطه لری درج ایدم که قرآن اوقیمغه عزم ایدن کمسه لره
انلرک معرفتندن لابد ولازم اولمشدر واضمن سائر قواعد
التجويد اياها ودخی اول نظم ایچنده فن تجویدك سائر قاعده لرنی

تضمين ايتدوروب درج ايدم مع مزجاة البضاعة في النظم
وقلة الصناعة في العلم بونلك بريله كه نظمده بضاعتم از
وسرمايه م قليل در • وعلمده صناعتم حقير وما دم ذليل در
فاستخير الله العظيم ان يقوي حزمي ويمكنني على
نيتي ويصقل فكري ويجد بصيرتي يعني خير
طلب قيلدم تا كه نيتمي وقصدمي بركيدوب بني قوتلندره •
ودخي فكرمي صافي قلوب بصيرتومي يكليوب قدرتلندره •
فسهل سبحانه في نظمها امري وعليه اعانني پس حق تعالى دخي نظمده
امرمي آسان وكنگز قليويردي • وانك نظمي اوزرنه بكا
يارديم ايدوب نصرتيله قولايي گوستوردي ويردي ويسر في جمعها
عسيرها وقرب اقاصيها ودخي انده صعب ومشكل اولان نسنه لري بكا
يسير وكنگز قليويردي • وانى جمع ايدوب نظم اتمكا
بني قوتلندروب قوليكا توري ويردي فقد نظمتها منها وجمعتها
فيها پس بدرستى فقير دخي بو قصيده نك ايچنده قرآن
عظيم حرفلرينونك مخرجلرين ولقبلرين • وذاتلرنه لازم اولان

قاعده لرين

قاعده لرين • وصفتلرينه اولان كيفيت ادالرين طاقت
يتدوكنجه جهدمي آنلرك جمعنه خرج قلدم • وقانون تجويددن
لابد ولازم اولنلري دخي درج قلدم وبالله التوفيق وهو نعم الرفيق
فتوقع ذلك في زمن سلطان سلاطين الزمان بدرستي بو نظم
دخي منتظم اولمق بير يوزنك پادشاهلرينك پادشاهي دورنده
وزماننده واقع اولدي • وبسيط ارضك سلطانلرينك
سلطاني عصرنده واواننده ظهور بولدي برهان خواقين الدوران
سيف الدولة صاحب القران يعني اول سلطان اولو خانلرك
برهاني وكوزيده خاقانلرك سروري سلطاني در • وعظيم
دولتك تيغ براني • واقاليم اسلاميه نك صاحب قرانيدر •
غوث الملة الحنيفية ماحي آثار الطغيان ملة حنيفيه نك مغيثي يعني يارديجيسيدر
وازغونلق اثرلرينك مزيلي • يعني محو ايديجيسيدر نعم الشريعة
الحنفية قالع اصول العصيان شريعت حنفيه يه نصرت ايديجي
ويارديمجي در • واهل بغي اولنلرك عرقلرين قرجي در • وطغيان
ايديجي طاغيلرك طمرلرين كسيجي در • وعناد اهلي اولانلرك

کوکلرنی قازنجی در خلیفة خلفاء الایران والتوران
ایران مملکتلری خلیفه‌لرینوك خلیفهٔ معظمی در • و توران
اقلیملری سلطانلرینوك سلطان اعظمی در • والی لواء الولایة
فی الآفاق جالس سریر الخلافة بالاستحقاق • یعنی کوك النده
اولان ولایت اسلامیه سنجاقلرینوك اتم ولایتله مالکی
و والیسی در • و خلافت سریرینوك اکمل لیاقتله قاعدی
و جالسی در • و دولت و عزت تختنك کما استحقاقله
صاحبی و حامیسیدر • و دائرهٔ اسلامیه نوك ضرردن
و کوزندن حافظی و حارسی در • الخالص طویته فی اعلاء کلمة الله
الصادق نیته لاحیاء سنة رسول الله • یعنی طویتی خالص در
کلمة الله اعلا قیلمقده • و دخی نیتی صافی و صادقدر
شرع شریف نبویه اجرا و امضا ایلمکده • و سنت سنیه
مصطفویه احیا و ابقا اتمکده •

السلطان بن السلطان السلطان سلیمان خان
بن السلطان سلیم خان بن السلطان بایزید خان بن السلطان محمد خان
قصیدهٔ فی مدح السلطان و دعائه

سلیمن هذا العصر بالعز والقدر • لقد اید الاسلام بالفتح والنصر
یعنی اول پادشاه عالم پناه • و اول شاه جهان مطاع ظل اله
اشبو اوان عصرك عزتله متصف سلیمانی در • و بو زمان دهرك
و بو زمان دهرك سلطنتله موصوف کهف امانیدر •
و اسلام ولایتلرینوك شوکتلی خاقانیدر • و شریعت
اقلیملرینوك سطوتلی سلطانیدر • بن درستی اسلام دیننك فتح ایله
مؤیدی یعنی قوتلندرجیسیدر • و بنیاد شریعتك عونیله
مشیدی یعنی برکیدجیسیدر • نصره الله تعالی و ایده و حفظه
سبحانه وابده • سلالة صندید السلاطین سطوة • مشید ارکان
الشریعة بالقهر • یعنی بهادرخانلرك تیغ برانی و دلیر خاقانلرك
کاسکین قلیجیدر • و شریعت ارکانلرینی
عز و قدر ایله برکیدجی و محکم قلیجیدر •
یلاذ به من کل جور فانه • منیع جمیع الناس امنا من القهر
یعنی جمیع جانبدن ظلم و جور کورنلرك ملاذی و ملجای
و امنله صغنجاغیدر • و قهر ناسدن دخی کورنلر و ضرردن

كرنز كاهي واما نله ماء مني وپناهيدر فذروة افلاك
الكمال بدره طراوقه ابراج الجلال من النشر
يعني كمال وجمالك
فلكلر نيوك قبهٔ اعلاسي انوك سپهري وماءوي سي
وعز وقدرله قرار كاهيدر واقبال وجلال برجلرينوك
قلهٔ علاسي انوك منزلي ومنصبي وجاهيدر وشان
شريفلري وعنصر لطيفلري عالمه ضيا ويجي بر مشكات
الهيدر وشتهٔ شبيهه سي عامهٔ مظلوملروك صغنجغي وپناهيدر
وامتلع بدا لحق من نيح رفعته فاصبح ارضاف ظلما من الكسر
يعني عظمت ورفعت برجلريدن عدل كونشلرين طوغدرجي در
ودخي جور وظلم ظلمتندن يريوزيني منور قلوب اردجي ومزين قلجي در
خشيت عن الاعاد في عد وصفه والا فان يحصى الى الحشر والنشر
يعني اول پادشاه شول شاه جهان پناه دركه انوك وصفي كماليله صيلمز
وصفاتي تماميله دنلمز پس املاده دن خوف اولنوب ترك تفصيليله اختصار قلندي
بحسه تا حشر اولنجه دينلسه انك مدح وثناسي دينلميه ووصفي كماليله صايلميه
فليس الى عد المدايح قدرة لدعوة طاب العزيمة في العصر

يعني چونكه آنك مدحلرين صايمغه كوج يتمز ووصفلرين تقرير ايتمكه
طاقت ايرشمز پس كمينهٔ فقير دخي نيتمي خالص قلوب هر اندم انوك
خير دعاسنه ملازمت وهر زمانده حصول رجاسنه مداومت
ايتمكه شغلمي مخصوص وجهد وطاقتمي اكا صرف ايتمكه مختص قلدم
اصلح الله سبحانه شانه واوضح على العالمين برهانه
فناديتك اللهم يا عون من دعى لتجيب دعوة المسكين في النظم والنثر
پس اي ربم واي چلبم سكا ندا ومناجات ايدرين وتضرع ودعا
وعرض حاجات قلورين تا كه سن خود سكا تضرع ودعا ايدنلروك مناجات
بلجي سن وطپوكه اولان عرض حاجاتلرين قبول قلجي سن وسكا
يلوارنلروك رجالرني اجابتله انلري مرادلرينه ايرگورجي سن لطفكله
قبول ايله اشبو مسكين وضعيف قولكك تضرع ودعاسني وبو نحيف
بندهٔ كولك بو فقري كاتر اميدني ورجاسني اگر نظمله در واگر نثرله در
الهي بلطف من مواهبك التي تفيض على المخلوق في السر والجهر
تفضل على هذا باصناف نعمة تطول باحسان وجود مع اليسر
يعني اي بنم ربم ومعبودم اله واي بنم چالبم ومقصودم الله

يسندن طلب و رجا و تمنی و دعا قیلورین شول انعام و عطالرکدن
جمیع خلق ایچون کرلی و آشکاره تفضل ایدوب احسان ایده سن
لطف و کرم کدن عطالر ایلیوب بخششلر و کی اول قولت که
ییر یوزنده سنولت ظلات و خلیفه کدر اصناف نعمتلرو کی و اجناس
نعمتلرو کی آکا دخی میسر و ارزانی قیلورسن که جمله خلق
ایچون آنک لطفیله انعامی کی عام و احسانی کی آنلره تمام ایتمشدولت

لمن طول منك حصّل مرامه ويسّره ما يرضاه باليمن والخير

یعنی ای پادشاهم و ای معبودم کندی جود و احسانک که
آنک جمله مرادلرینی و جمیع مقصودلرینی دنیوی و اخروی حاصل
قلوب میسر و مقدر ایله و آنک راضی اولدوغی
نسنه‌لری که کوکلو قلادی قلی و یر یمنله و خیر ایله و آنی کندی
احسانک که راضی قل و هم آندن سن دخی راضی اول

وقدّر له عمراً طويلاً مؤبداً وأيّده يا ذا الجود بالعون والنصر

یعنی ای بنم ربم آکا عمر طویل ابدی و اجر جزیل سرمدی
تقدیر ایله و حسن خلقله و عاقبت حمیده یله آنی توقیر ایله

و دخی آنی مؤبد و دایم و مؤید و قایم قل ای جود و احسان
صاحبی دیان و ای عون نصرت واهبی سلطان
و ای پادشاهلر پادشاهی اله و ای عطالر ایدیجی و خطالر محی الله

متن

وبيّن له ضبط الأقاليم جملة بتأييدك اللهم يا سامع الذكر

و دخی آکا جمیع اقلیملرک ضبطنی میسر و مقدر قل و کندی
مددکله آنی قوتلندر ای قوللرینک ایتدوکلری ذکر و مناجاتلرین
ایشدیجی و بلیجی پادشاه و کندی لطفیله آنلری قبول و مقبول قلیجی اله

متن

وكن حارساً عن كل كرّ مريعة وكن حامياً ما ويه في البر والبحر

و دخی آنک حریمنی حفظ ایدوب صاقلیجی اول هر کریه نسنه‌لردن و دخی
بحرده و برده آنک ماء و سنه حامی و حارس اول و قورده
یا شده آنی حافظ و بکلیجی اول هر قورقولو ضررلردن

متن

بأسمائك اللهم فاحفظه دائماً بما كان في الآيات يتلى من الذكر

یعنی ای بنم الهم و چلبم الله جمله آیتلرک که تلاوت اولنور
و کتاب کریمک که قراءت قلنور آنلرک حقیچون آنک
وجود شریفنی حفظ ایلیوب صقله جمله خطرلردن و هر

قورقلوكريه نسنه لردن . هر آنده وهر زمانده . وانوك جودی

عام ولطف احسانی كی اكا تمام قل هر چنده وهر آنده . قرآن عظیمده

[illegible] تعلولكی حقیچون . واتمه تدبرده اولنان حالتلر حقیچون

متن

بإحصائك الذرات علما وخبرة ۞ بتعدادك الامواج والرمل بالذرة

ومخفی لرده وكوركلرده اولان ذره لرك احاطسنه

تجرد ولنغك حقیچون . وجمیع دكزلرده تموج ایدن

[illegible] الغمر والتعدد بصر دالغلك حقیچون . وجمله قوملروك

وقایرلروك صاغشنه احصالك حقیچون . وجمیع یغمورلروك

یاغشنه احاطتك حقیچون . وجمله خلقك نفسلری عددنه

عرفانك حقیچون . وقرنجه جقلروك اوضاع واطوارنه

ابقانك حقیچون . دعامزی طیكن مقبول ورجا موزی قبولكدن مقبول قل .

متن

تیسر جاه البضاعة بابه ۞ فذا الكثیر الفضل الكل بالیسیر

یعنی انش وضعیف وفقیر قلة بضاعة ایله . وبو نحیف حقیر ازه جق

سرمایه ایله اولخانلروك خانی . واول اولوشاهلروك خاقانی

درگاه عالیسنه . واول مغرب ومشرقك سلطانی . واول نظام

عالمك برهانی عتبه علیاسنه امیدوار اولدوغم حالده یوز سوردم

ذیرا عامه خلقه انوك بری وشفقتی كثیر . وخیری ورأفتی كبیردر

وجمله یه فضلی واحسانی مبذول . وقومز عطاسی وانعامی موصولدر

متن

فمنك دعوت الفضل والطول رأفة ۞ فانت حامی الخلق بل صاحب الدهر

یعنی فضل واحسان وعطایی سندن رجا لدهیز . وعین شفقت

ورأفة وآلایی سندن امید قلورز . [illegible]

جمله خلقك حامیسی وكلی كائناتك معینی وحارسی بلكه

گوترود هرك نصیری وسلطانی . [illegible] حافظی وبرهانی

تطول علی هذا الخطیب بشفقة ۞ بتحصیل المقصود والفوز والقرب

یعنی عطالر قل تطول ایدوب وبذل احسان ایله . وبحارلر ایله

نفضل قلوب انعام وامتنان ایله . [illegible] علی ضعیف وراجی

نحیف خطیبه حمایت وعنایت یوزندن . وترحم وشفقت

بوننده نشیله كه ابر رأفتكدن برقطره موصول اولنوب . وثمره شفقتكدن

برذره مبذول بیوزله . بوفقیر خطیبك جمله مرادو مقصودی

فوز ونجاتله حاصل . وقوم مرامنه عز وقدر ایله واصل اولور .

والآلامدن زوزکاردن خلاص اولوب سعادت ابدیه یه اختصاص بولور

اللهم فاعل کلمة الحق بعلو جده و اسعد الاسلام والمسلمین بالطالع السعد

یعنی ای چلبم کلمۀ حقی عالی قل انوڭ علو عظمتی و سمو منزلتیله

ودخی دین اسلامی سعید قیل وجملۀ مسلمانلری سعید قل انوڭ

کوکب سعادتنڭ صعودی ونجم سعدنوڭ طلوعیله

واجعل عونك وتوفیقك نعم الرفد یا من النصر والتأیید من عنده

ودخی عونکی وتوفیقکی اکا یاردمجی وناصر قلی ویر وهدایتك

عسکریله آن هر نسنیه قوی وقادر قلی ویر ای جمله خلقه تأیید

ونصرت ادیجی مستعان وقمو کونه تأیید وقوت ویریجی دیان

یا سن شول کمسنه سن که هر سعادت ودولت سنڭ عالی

جنابکدن حاصل در وهر هدایت وسطوت سنڭ فتح

بابکدن واصل در اللهم اصلح شانه بالنصرة والکمال

یعنی ای چلبم انوڭ شانینی کمال نصرتکله اصلاح قل

واکا دائم نجاة وفلاح ویر واجعله مترقیا فی مدارج السلطنة

والجلال ودخی آنی سلطنت واولولق درجه لرنده ترقیده وترفعده

قلی ویر ومتع الناس بطول بقائه ومد حیاته ودخی جملۀ ناسی

فائده لندور انوڭ حیاتی بقاسیله وعمری اوزنلغیله وجودی

عطاسیله وضاعف بالاجر الجزیل خیراته وحسناته ودخی انوڭ

خیرلرنی وحسنه لرنی اجر جزیلڭ ایله اضعاف مضاعف قلی ویر

اللهم اجعل دعاء نا سریع الاجابة فان ادعیة الضعفاء لدیك مستجابة

یعنی ای چلبم وای ربم انوڭ حقنده اتدوکمز خیر دعالرموزی سریع الاجابه

و قبول ومستجاب قلی ویر بدرستی سنوڭ قتکده ضعیفلرڭ

دعاسی مقبول ومستجاب در آمین یا معین ویا من النصر من عنده

والتمکین یعنی قبول قل ای قللرینه عون وحمایت ایدیجی پادشاه وای

نصرتی ویاردمی کند وجانبندن قلیجی الله فسمیت ما نظمت

بعمدة العرفان فی وصف حروف القرآن پس شول نظم

اولنان نسنه عمدة العرفان فی وصف حروف القرآن دیمکله

اسملندرلدی فائده لری کثیر وعائده لری غزیر اولدوغی ایچون

فمن اعتنی هذه القصیدة ووعیها وحفظ ما فیها من الضابطة وحویها

یعنی بر کمسنه بو قصیدۀ بلمك قصد ایدوب ازبر قلسه

ودخی اندن اولن قاعده‌لری حفظ ایدوب خاطرنده آلسه

قامت له على تقادم الدهور والازمان وتعاقب الشهور والاحيان

یعنی کانه اشبو قصیده قائم اولور طورر زمانلر مروری

ودهرلر عبوریله یعنی ایلر ویللر گچمکله

مقام العالم المقرئ الناقد البصير والشيخ الماهر الكامل الحاذق الخبير

شول عالم مقرینک مقامنه قائم اولور انجلین عالمکه حاذق

وعامل و شیخ ماهر و فائق و کامل در یعنی اشبو کتابی

ازبرلیوب حفظ ایدن تالیه وانوک ایچنده ذکر اولنان قاعده

لرین ضبط ایدن قاریه بر شیخ کامل مقرینک قائم مقامی در

و بر فاضل فائق اوستاد دولت نائب منابی اولوب آنک یرینه طورور

و اول اوستادلر دولت فائده‌لرین ویرور حاصل کلام اشبو کتاب طالب

متعلمه غایت فائده‌لی و نافع و راغب تعلمه نهایتله عائده‌لی جامع قصیده در

واستعين الله العظيم المنان ان يعصمنا من الزلل والنقصان

یعنی الله تعالیدن بن ضعیف عون و نصرة ایسترین و توفیق و هدایت

طلب ایدرین تاکه بزی نقصاندن و زللدن حفظ ایدوب

صقلیه ویره و خطادن و خللدن صیانت قلوب بکلیو ویره

واتوكل عليه في كل حين وزمان واتوب اليه من الاثم والعصيان

ودخی اول باری تعالی‌یه توکل ایدرین هر وقتده و هر زمانده

و اکا التجا قلورین هر ساعتده و هر آنده الله تعالی‌یه توبه و رجوع

ایدرین واثم عصیاندن اکا صغنیرین واندن عصمت و توفیق

طلب ایدرین ومنه الاعانة والاحسان ودخی یاردم ایتمک واحسان

قلمق الله تعالینک در وهو نعم المولى ونعم المستعان حالبوکه

اول مولی نه کوزل مولی در ونه کوزل مستعاندر

ای طلب التعاون من الناظرین

بیت

الالم ازل قد كنت في ذا لساعيا لعل لسانا ان حال فيه دعا ليا

یعنی ای ناظر نظم حقیر آکاه و خبیر اول که اشبو فقیر

و بو کناه بحرنده غریق و بیچاره و حقیر اوشبو نظمک جمعنه

جهد و طاقتی سعی ایدیجی اولدم اولا که نظر ایدن صاحب سعادتلردن

لطف و کرم قلوب بر خیر دعا ایله بو بنده بیچاره مجرمی یادنه کتوروب

صفای خاطر ایله بر کره جلت رحمه الله تعالی دیه و بذل عطا قلوب

بر خیر دعا ایله اجر جزیله و ثواب جمیله واصل اوله والله الموفق والهادی

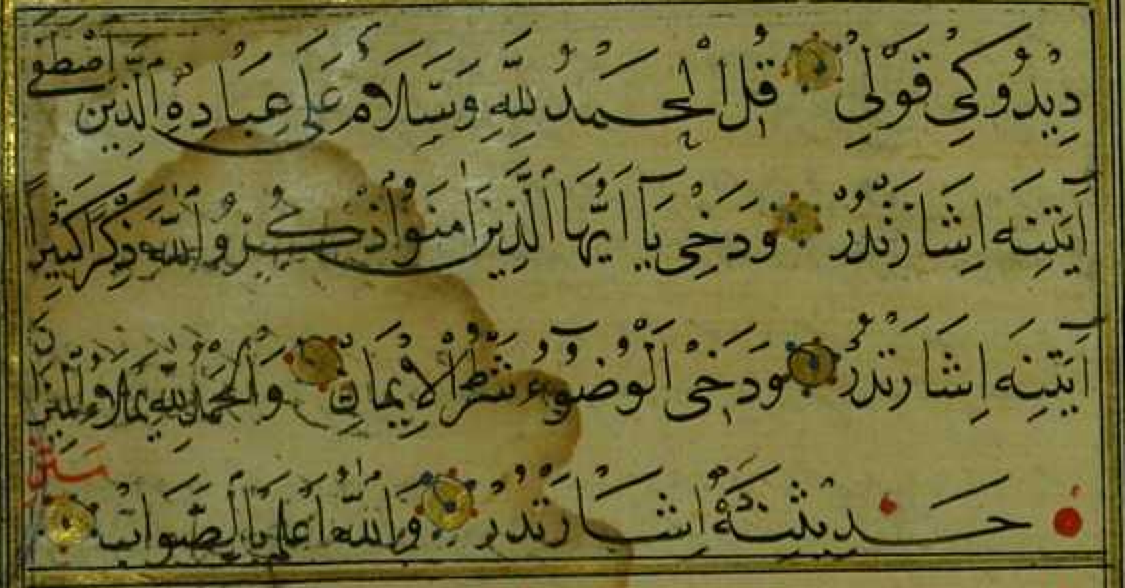
فاتحة القصيدة ● بدأت بحمد الله في مبدأ السطر ● تفرد سلطانا مع العز
والنصر اعراب البيت بدأت فعل ماضي متكلم در آخري ساكن
قلنديغي توالي حركاتدن قاچنلوب ● بحمد نك باى بدأتيه متعلق
كنديسي لفظة الله يه مضافدر ● في مبدأ بدأتيه ظرف در ●
السطر مضاف اليه مبدأ در ● فعل بدأت معموللريله جمله
فعليه در ● تفرد ماضي تفعل در فاعل تحتنده ضمير لفظة الله در
● سلطانا تميز در ● ياخود مدحيت وزرنه منصوبدر ● حال
اولمقده محتمل در ● مع العز تفرد ديه ظرفدر ● والنصر العزيه
عطف در ● فعل تفرد معمولاتيله جمله فعليه در ●
محل رفعده مبتدأ محذوفه خبر اولمق وزرنه ● ياخود موصول
مقدره صله اوله ● تقديري الذي تفرد اولور فحواي كلام
ومعناي مقام ● يعني اشبو نظمك انشادنه وبو كتابك
انشاسنه شروع ايدوب باشلدم ● الله تعالى جل وعلايه انواع
حمد وثنا ● واصناف شكر ودعا برله ● انجلين باري
تعالى كه اجناس محامد سنيه ايله محمود ● وانواع مدائح

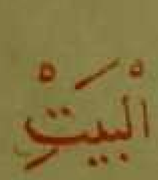
جليه يله ممدوحدر ● ودخي متفرددر ● عزت وسلطنت اسمي
● وبرهان وحجت ايسي اولمغله ● ناظم عفي عنه كتابنك
اولنده ونظمنك ابتداسنده بسمله دن صكره حمدله
قلدوغي ● كتاب الله اسلوبنه اقتدا ايتمكدر
وعلماء متقدمينك طريقنه كتمكدر ● وفضلاء متأخرينه
تابع اولمقدر ● ودخي شروع ايتدوكي امرده استكمال
● وبو حديث شريفك ده حكمنه امتثالدر كه كل امر
ذي بال لم يبدأ فيه بحمد الله فهو اجذم ● يعني هر امر شريفك
ذي شان اولا انك كي اولنده حمدله ايله بشلنميا پس
اول امرك شرفي اكسلمش وبركتي كسلمش در ●

تنبيه

ناظم عفي عنه تبيان الالفاظ ● اولنده بسمله ايله بشلدوغي
كتاب اللهك اول سوره سنك اولنده واقع اولان آيت
بعضلر قولنده بسمله در ● وبو عمدة العرفان اولنده حمدله
ايله بشلدوغي كلام اللهك اول آيتي حمدله در ● ايله
اولسه تبياننده اولكي قولي رعايت ايتمش اولدي عمده سنده

تانبحي قولي رعايت قلمش اولدي • واما الله تعالى كتابنك
اولنده حمد ايله ابتدا اندوكي كند نولي كمال استحقاقله
حمده اولى واحق اولوب • واتم ليا قتله مدحه احرى
واليق اولدوغنه تنبيه واشارتدر • وكنديني نفسني اوكمك
وقوللرنه دخي كند ويه حمد ايتمكي بلدرمكدر نته كه
شيئته كائنات • وخلاصۀ مخلوقات • روايت اولنوركه
بيورمشلرهر فحا انكه برقول الحمد لله رب العالمين
ديينه • الله تعالى قولنڭ مدح ايلدي ديو بيورور • ودخي
بلكه حمد مجراي دعايه جاري اولور • فاذكروني
اذكركم آيتيولتي حكميله يعني سز بني ذكر ايلك
بن ده سزي لطفلرمله كوزي قضا ومرادلر وكوزي ادا ايدين
ومهملر وكوزي حاضر ومهيا قلين ديمك اولور • ودخي
حديث شريفده وارد اولمشدر كه • افضل الدعاء الحمد لله
رب العالمين • يعني دعالرك افضلي الحمد لله رب العالمين
ديمكدر • ودخي ناظمك عفي عنه بداءت بحمد الله

ديدوكي قولي • قل الحمد لله وسلام على عباده الذين اصطفى
آيتنه اشارتدر • ودخي يا ايها الذين آمنوا اذكروا الله ذكرا كثيرا
آيتنه اشارتدر • ودخي الوضوء شطر الايمان • والحمد لله يملا الميزان
حديثنه اشارتدر • والله اعلم بالصواب •

البيت

واهدي صلوتي مع سلامي الى الرضى • محمد المبعوث بالوحي والذكر

ناظمك عفي عنه حمدله تصليه عقبنده وكذلك واجب
رعايتنه راغب اولمقدر • ومصنفلرك طريقنه ذاهب اولمودر
اهدينك واوي عاطفه در • اهدي اهديه دن فعل متكلمدر
صلوتي مفعوليدر • متكلم ياسنه مضافدر • مع سلامي
اهدي يه ظرفدر • الى الرضى ده اهدي يه متعلقدر • معنى
صاحب الرضى ديمك اولور • يا عادله عدل ديدكلري قبيلدن اولا
مبالغه ايچون محمد صفتندن نقل اولنمش علمدر • يعني اسمدر
رضى دن بدلدر • تنبيه سلفدن روايت اولنديكه
اشبو اسم شريفك جمله شرفلرندن برشرفي دخي بودر كه
حضرت رسالت پناهدن اوكدن اصلا براحده اسم

ویرلمش دکلدر المبعوث محمده صفت در بالوحي المبعوثیه
متعلق در وحي برنجه نحو ایله استعمال اولنور وبر قاج
معنیه کلور کتابه دیرلر اشارته دیرلر کنایته دیرلر
رسالته دیرلر الهامه دیرلر اعلامه دیرلر کلام خفي یه
دیرلر والذکر بالوحي یه عطف در بورده ذکردن
مراد قرآندر قیدیدر نته که انا نحن نزلنا الذکر وانا له لحافظون
آیتنده ذکردن مراد قرآن عظیم در اهدي معمولاری
ایله جمله فعلیه در بداءت جمله سنه عطف اولنور
فحوای کلام ومعنای مقام یعني هدیه وارمغان قلورین صلوتمي
وسلامني وتضرع ودعامي وتحیتمي ومدح ثنامي مرضي صاحب
وخدا حبیبي محمد مصطفانك عالي جنابنه انجلین محمدکه
کوندرلمش در جمله خلقه وحي ایله وقرآن ایله سؤال
ناظم عفي عنه دعا لفظلرندن اهدي لفظن اختیار قلدي
غیرلرینوك اوزرنه سبب ندر دنلسه جواب بودر که هدیه
دوستدن دوسته وارور وخلیلدن خلیله ایلدلور

معنیه اشارت ایچون اهدي لفظن اختیار ایتدي سؤال
حمدده ماضي اختیار ایدوب بداءت دیدي تصلیه ده
مضارع اختیار ایدوب اهدي دیدوکنه سبب ندر
دینلسه جواب بودر که حمد له وتصلیه الله تعالی
ورسولنه طلب تقرب در ایله تصلیه ده مضارع اختیار
اولندوغنده طلب تقربك استمرارنه ایما واشارت
ودوامنه دلالت وبشارت واردر یا خود حمددن صلوة
رتبتده موخردر پس سابق سابقه ولاحق لاحقه ویرلن
قبلدن اولور تنبیه ناظمك عفي عنه المبعوث
بالوحي والذکر دیدوکي قولي حضرت سید الانبیانك
صلی الله علیه وسلم صلوته کمال استحقاقنه احق
اولدقلرنه اشارت وتنبیه در وسلامه اترلیاقته الیق
اولدقلرنه بشارت وتنویه در والله اعلم ناظم عفي عنه
نبي الله صلاتي وحبیب الله سلامي فی آله واصحابه شایله عقبلری ودد

وأثني علی الِ وصحب ومقرئ ال قرآن بترتیل مجد وتدویر

ثني

اعراب البيت واو واثنی عطف ایچوندر اثنی فعل متکلم در
اهدی کبی علی آل اکا متعلقدر وصحب آلنه
عطف در ومقرء صحبنه معطوفدر القران بونده
همزه نك فتحه سن قبلنه رایه نقل ایدوب همزه نك اسقاطیله
بیت وزنلنور قران کتاب اللهك اسملرندن برسیدر
بترتیلك باسی مقرئنه متعلقدر وحدر ترتیله عطف در
وتدویر حدره عطف در فعل اثنی معمولاتیله جمله فعلیه
معطوفیه در فحوای کلام ودخی تحیات ثنا ایدرین وتسلیمات
وعاقلورین اول آل رسول اللهك واصحاب حبیب اللهك
اوزرلرینه ودخی قرآن عظیمی عرقائله ترتیل ایله وحدر ایله وتدویر ایله
اوقیوب واوقودنلرا اوزرینه قلورین تنبیه تدویردن بورده مراد
توسیط دن زیرا قرآن عظیمی تلاوة اوچ مرتبه اوزرینه در
بری مرتبه ترتیلدر تأنیله اوقمق بری دخی مرتبه حدردر
سرعتله اوقمق وبری دخی مرتبه تدویردر ترتیل ایله حدر
اراسنده اوقمقدر بومرتبه یه تدویر برلر توسیط دیرلر

ناظم عفی عنه حضرت رسالت پناهه صلوتدن وسلامدن
صکره انوك آلنه واصحابنه دعا وثنا ایندوکی اشبو حدیث
شریفك حکمنه امتثالدرکه روایت اولنمشدر قولوا اللهم
صل علی محمد وعلی آل محمد ودخی اشبو حدیث شریفك حکمنه
اقتدادرکه خوجه کائنات وخلاصه مصنوعات بیوردیلر
انا مدینة العلم وعلی بابها یعنی بن علمك شهری بن علی انوك
قپوسیدر دیو بیورمشلردر ودخی بویوردیلر اصحابی کالنجوم
بایهم اقتدیتم اهتدیتم یعنی بنم اصحابم مثلا یلدزلر مثالیدر
انلرك هرقنقسنه اقتدا ایدرسکز هدایت بولورسز بوهرقنقسنه
اویرسز عزته وسعادته ایرسز ایله اولسه بوده دخی اول آل
واصحابیله مناسبت روحانیه حاصل قلمقدن لابد اولمدی
تاکه انلردن استفاضه ایدرسنه که انلر سیدسادات وسرور
کائناتدن مستفیض اولمشلردی حال بودرکه اشبو
مناسبت روحانیه ده حاصل اولمز مگرکه انلره ثنا وخیر
دعا اولنه وانلره اقتدا واتباع قلنه پس بوسیدن درکه

ناظمه آله واصحابه سلام وثنا قلدی فائده ناظم عفی عنه
مقرئ القرآن دیدی قارئ القرآن دیمدی زیرا مقری اوقمق
واوقتمق معنالرینی مشتملدر لفظ قارئ ایسه انجق اوقمق معنیسنی
واردر ودخی حدرک ترتیل اوزرینه عطفی عطف خاص علی العام
قبیلندندر بونک بیانی آشغاده کلجکدر انشاء الله تعالی متن

وبعد فالتجوید فقه قراءة ومعرفة التجوید من افضل الخیر

وبعد ذلك واوی ابتدائیه در بعد ظرف زمان مبهمدر
اضافتی ابهامی زائل قلور مبنی در مضاف الیه منوی اولدیغی
سببدن ضمه اوزرینه بنا اولندی کسره حسینه قوت
وجبر نقصانه تقویت در بعد ده عامل مقدردر یعنی قلت در
التجوید مفعول خذدر قبل قراءة ده ظرف خذدر ومعرفة
التجوید من افضل الخیر جمله سی جمله حالیه در نحو ای کلام
یعنی خطبه دنصکره ای قراءة قرآنه طالب اولان ذی بخت
وای تلاوة فرقانه راغب اولان اهل سعادت تجوید علمنی
وقراءت فننی تحصیل ایدوب بلمکلکه ساعی ولازم اول

زیرا هر مؤمنه نمازی صحیح اولجق مقداری قرآن عظیمی بلمک فرض
واجب وحتم لازمدر قرآن عظیمده بلمک تجویدنی بلمک ایله
اولور زیرا تجویدسز قراءة قراءت اولمز حاصل بودرکه تجوید
علمنی بلمکن جمیع ایلکلرک احسنی وافضلی وقموخیرلرک
اکرمی واجملیدر کورلمزمیکه صلواتی طورغورمق هر مسلم و
مسلمه یه فرض عیندر صلواتک خود اعظم رکنی قراءة قرآندر
ایلیه قراءة قرآن شبهه سز فرض اولور حاصل کلام احکام شرعیه نک
کلیسی قرآنه متوقفدر ایلیه قرآنک فرضیتی اهم مهماتدن
واقوم واجباتدن اولور پس بوسببدندرکه علماء ارباب قراءة
وفضلاء اصحاب روایت فن تجویدک معرفتی التزامنه اتفاق ایتدیلر
قراءتک هر مرتبه سنده یعنی مرتبه ترتیلده ومرتبه حدرده
ومرتبه تدویرده بیله که مذهب عاصم وورش وحمزه ترتیلدر
ومذهب ابن کثیر وابی عمرو وقالون حدردر ومذهب ابن
عامر وکسائی توسیطدر اکثر اغلبده مذکورلرک
قراءتلری ذکر اولنان مرتبه لرده ایدی اما جمیع قراء ذکر اولنان

اوچ مرتبه تجویز ادرلر نته که شیخ جعبری قدس سره اشبو معنایه
تنبیه ایدوب دیر. بیت ورتل تماما فتح جلاء واحدر سما . سواه وباقی
وسطا وکل اجاد. یعنی ائمۀ سبعه نك کلیسی ذکر اولنان
مرتبه لو ولتجمله سنی تجویز ایدرلر. بعضلر شویله توهم ایلدیلر که
تجوید میسر دکلدر الا ترتیلده میسردر. زیرا انلر ولت
اعتقادلری تجویده افراط وحرکاتده اشباع در. بونلر ولت
امثالی احکام ترتیلده میسر اولور حدرده میسر اولمزدیلر
ایلو ولت ائكلدوغی و توهم ایتدکلری کبی دکلدر. زیرا
قرآن عظیم تجویدینك حقیقتی هر حرفك حقنی ویرمکدر
اشباع مددن تحقیق همزه دن اتمام حرکاتدن اعتماد
اظهاردن تبیین تشدیددن توفیه غنه دن جواز وقوفات
ملاحظه سی ایله یسر ایله صعوبت یسر. ترسل ایله ولطف ایله
عسر تیسیر تاکه قصر مد اولمیه مد قصر اولمیه اتمام اختلاس اولمیه
اختلاس اتمام اولمیه محرك ساکن اولمیه مخفف مشدد
ساکن محرك اولمیه
اولمیه
اولمیه مشدد مخفف. بدرسنی اوشدم بو ذکر اولنان

حکملر ترتیلده میسر اولدوغی کبی حدرده ده میسردر.
امابو دکالو وارد رکه ترتیلده اولنان رعایت حدرده اولنه
نسبتله اتم واکملدر. توسیطده اولان رعایت ده حدرده
اولنه
نسبتله احسن اولنه واجملدر نته که شیخ خاقانی قدس سره اشبو معنیه دیر. بیت

وذو الحذق معط للحروف حقوقها . اذا رتل القرآن او کان ذا حدر. یعنی
حذاقت اسی اولنتالی طاهر . ورشوخ صاحبی اولن قاری ماهر

هر حرفك لفظنده کمالیله حقن ویرور ونطقنده مستحق تمامیله ادا ایدر
قرآن قدیمی ذکر اولنان اوچ مرتبه لردن هر نه یتده اقرهسه اوقسون
اکر شویله که قاری ذکر اولنان قاعده لردن برشیئی ترك
ایدوب مخالفت اتسه مخطی اولوب خطاسی شویله اثم وکنهکار اولور
ودخی دکلیجالرنکده کناهنه سبب اولور اشبو معنای بعض فضلا انشاد ایتشلردر

وذو القرآن بالالحان عاص . وسامعه کتالیه فضول
وما تحسینه بالکفر یفتی . به افتیکم بعض الفحول

یعنی قرآن عظیمی جل منزله لحن ایله اوقین کمسنه لر لحن ایله عاصی
واثم اولورلر. ودخی اول لحن ایله اوقین کیشی دکلینلر بله کناهکار

اولورلر ◦ ودخی شول کشی که قرآن عظیمی لحن ایله اوقیه کیشینک یا الکوز
آوازی خوش کلوب اکا تحسین ایدوب آفرین دیسه اکا
کفر ایله فتوی ویرورلر ◦ زیرا لحن خود قرآندن اولمسه کرکدر
◦ ابلیه لحانه اولنان تحسینک مآلی قرآندن اولمین شیئه قرآندر
دیمکه راجع اولور ◦ زیرا که بر نسنه قرآندن اولمیه آنی قرآندندر
دیمک ◦ و بر نسنه که قرآندن اولا آن قرآندن دکلدر دیمک
خود کفردر ◦ ودخی بلمک کرک که ترتیلده تمطیطدن صاقنلر
یعنی اوقورکن حرفی اوزون چکوب چاور بحدندن آرتق
اوزتمیه لر ◦ ودخی حدرده ادماجدن حذر قلهلر یعنی اقرکن شویله
سرعتله اوقیمیه لر که حرفلر بربرنه قرشوب الفاظ ضایع اولوب
حدندن چقه ◦ زیرا قراءت ◦ بیاض خالص منزله سنه در
اکر شویله که تقلیل اولنه سمره اولور ◦ یعنی قره یاغز اولور
اکر زیاده قلنه برص اولور حدندن ایرلور و زینتدن ایرلور ◦ ودخی
بلمک کرک که بو ذکر اولنان حکملرک علمی و ضبطی تالیه مقرر اولمز
◦ و بو قاعده لرک عملی و حفظی قاریه میسر اولمز الا مکر که

بر اوستاد حاذق قاغزندن استماع اولنه ◦ و ریاضت و تلقی
و سماع قلنه ◦ اما شیخ اهوازی قدس سره مرتبهٔ حدری اوکر
و مدح ایدردی ◦ مرتبهٔ حدر بر آسان و کوکچک و تیسیر و قولی
و واسع و عذب یعنی لذیذ و طاتلی و الفاظ زینتلی و اداسی لذتلی
بر ایو و خوش و کوکچک و کوزکلو مرتبه در ◦ قاری اولنی
بو مرتبه ده اقتدا عربلرک طبیعتلری اوزرینه اقتدادن [illegible]
و فصحا تکلم ایتدکلری حددن ایرلماز ◦ اکر ابیسه
ناقلیندن برسندن نقلی صحیح اولجق اولورسه ◦ والله اعلم بالصواب

ففینا کتاب الله حبل تمسکن به واعتصم جاهدا عدی ربنا الوتر

ففینا کتاب الله حبل جمله سی اسمیه در ◦ تمسکن به امریه در ◦
و اعتصم به امریه معطوفه در ◦ عاطفه مقدره ایله ◦ عدی عدونک
جمعی در ◦ جاهدا به مفعولدر ◦ الوتر ربا به صفتدر
فحوای کلام و معنای مقام
الله تعالینک کتابی که بزده در ◦ یعنی صحیفه لرمزده مکتوب
و قلبلرمزده محفوظ ◦ و دللرمزده متلو و مقرودر ◦ اول
کتابده کلام الله القدیم و فرقان کریمدر ◦ اول

حبل متین و کتاب مبین ده بر سبب در که موصل الی الله در
یعنی هر کم که قرآن عظیمه یپشور • قرآن عظیم آنی الله
تعالی یه اولشدوره ور • بن سن دخی کتاب الله تمسک ایدوب
آنوك حکمیله عمل قل و آکا صیغن • و آنوك حجتلریله
مجاهده ایله دین عدولرینوك ادلهء باطله لرین ابطال ایتمکه
و آنلرك طریق حقه دعوت قلمغه • یعنی کلام الله بر حبل متین
موصل الی الله در • سن دخی آنی حق تعالی یه واصل اولمغه
وسیله ایدین تنبیه کتاب الله حبل دینلدوکی استعاره در
• ودخی خدری روایت قلدوغی حدیث شریفه اشارتدر که •
کتاب الله حبل ممدود من السماء الی الارض • یعنی الله
تعالینك کتابی بر حبل در که کوکدن یره چکلمش در
هر کم آکا یپشدی حق تعالی یه واصل اولدی • ودخی خذاعی
روایت ایتدوکی حدیث شریفه ده اشارت وارد ر • ان هذا القرآن
سبب طرفه بید الله وطرفه بایدیکم • یعنی بو دستی اشبو قرآن
بر سببدر که موصل الی الله در • انك بر طرفی الله تعالینك یدقدرتنده

و بر طرفی سزوك الوکوزده در • ودخی بلکل که تمسک ایله
دینلدوکی • والذین یمسکون بالکتاب واقاموا الصلوة انا لا
نضیع اجر المصلحین • آیتنه اشارتدر • ودخی واعتصموا دیدوکی
قولی • واعتصموا بحبل الله جمیعا آیتنه اشارتدر • وجاهدهم به
دیدوکی • فجاهدهم به جهادا کبیرا آیتنه اشارتدر • ودخی
حضرت علی رضی الله عنه روایت ایتدوکی حدیث شریفه دخی بوندن
اشارت وارد ر • انه ستکون فتنة • قیل فما المخرج منها
یا رسول الله • قال کتاب الله فیه نبأ ما قبلکم • وخبر ما بعدکم
وحکم ما بینکم هو الفصل لیس بالهزل من ترکه من جبار
قصمه الله ومن ابتغی الهدی فی غیره اضله الله هو حبل الله المتین
وهو الذکر الحکیم • وهو الصراط المستقیم • هو الذی
لا تزیغ به الالسن • ولا یشبع منه العلماء • ولا یخلق عن رد ولا
تنقضی عجائبه • وهو الذی لم تنته به الجن اذ سمعته الا
ان قالوا انا سمعنا قرآنا عجبا • فمن قال به صدق • ومن عمل به اجر
ومن حکم به عدل • ومن خاصم به فلج • ومن دعی الیه هدی

إلى صراط مستقيم. مفهوم حديث: حضرت رسول الله صلى الله عليه وسلم
بيورورشلر بودر كه گلجك زمانده فتنه اوله جقدر صورديلر كه اول
فتنه دن خلاص نه نسنه ايله اولور. و اندن نجات نه ايله بولنور
يا رسول الله بيورديلر كه كتاب الله ايله اولور. زيرا انوك
ايچنده سزدن اوكدن گلنلرك خبرلری مذكوردر. و سزدن
صكره گلجكلرك و اوله جقلرك خبرلری انده مسطوردر.
و سزك اراكزده اولاجق ايشلرك بيانی انده مسفوردر.
اشبو قرآن بر فصل و بر حكمدر كه هرگز انده هزل اولماز.
هر كيمسه كه قرآن عظيمی جبارلغله ترك ايلدی الله تعالى انی قهر
ايلدی. و هر كيمسه كه قرآن عظيمدن غيرده هدايت طلب ايلدی
حق تعالى انی ضلالته براقدی و ازغنلغه صالدی. و دخی
بو قرآن بر حبل متين در. و ذكر حكيم در. و صراط مستقيم در.
و دخی قرآن شول نسنه در كه انكله هوالر ميل اولنماز.
و اندن اصفيا و علما طويمزلر. و چوق چوق تكرار ايتمكله اسكيمز
و انك عجايبی دوكنمز. و غرايبی نهايت بولنمز. و دخی انوكله

منتهی اولمزلر. نته كه انی ايشديلر: إنا سمعنا قرآنا عجبا
يهدي إلى الرشد. هر كيمسه كه انوك حكميله عمل قلدی ماجور
اولدی. و هر كيمسه كه انكله حكم ايلدی عدل ايلدی. و هر كيمسه كه
دين دشمنلرينه خصومتی انكله ايلدی ظفر بولدی و فلاحه ايردی.
و هر كيمسه كه قرآن ايله دعوت ايلدی طوغری يوله دلالت ايلدی. والله اعلم بالصواب

متن

قل الأخذ بالتجويد حتم لأنه ... أمرنا بترتيل و مكث مع الفكر

اعراب البيت: قل امردر. الأخذ بالتجويد حتم جمله مقوليه در.
لام لانه تجويدك اخذی فرض لازم اولدوغنه علتدر. ضمير شاندر.
أمرنا معمول الرتيله فعليه در. تحويل كلام: قرآن عظيمی ترتيل و تجويد ايله
تلاوت ايتمكله امر واردر. يعنی قرآن عظيمی تجويد ايله قراءت ايتمكه
مأمورز. نته كه شيخ جزری قدس سره اشبو معنالری بيان ايدوب ديدی

فالأخذ بالتجويد حتم لازم ... من لم يصحح القرآن آثم
لأنه به الإله أنزلا ... وهكذا عنه إلينا وصلا

يعنی قرآن عظيمی تجويد ايله اوقومق و قواعدينی بيلمك قرآن اوقيان كيمسه لره
فرض لازمدر. زيرا الله تعالى قرآن عظيمی تجويد ايله

انوردی بنه انجلاین برده کلدی تجویدله واصل اولدی

متن

عليك باتقان المعارف كلها ۞ خصوصا بالفاظ القرآن بها فادر

لما قال ربي في كريم ورتل الـ ۞ قرآن ورتلنا كذا نقل ذي الخبر

عليك جار ايله مجروردن منقول الزم درحتى ايچون كلور
يعنى الزم ديمك اولور نفسنيه قدر مقدر در ۞ اما عليك نك
عمل ايتدوكى معناسى اعتباريله در ۞ باتقان عليك يه متعلق در
اتقان حفظى بر كمال در عليكيه متعلق در ۞ معارف معرفتك
جمعى در كل تاكيدى در ضميرى معارفكدر خصوصا
مفعول فعل محذوف در ۞ الفاظ لفظك جمعى در ۞ القرآن
بينك وزنى همزه نوك حركتنوك نقلى و كندونك لفظدن
حذفيله در ۞ بها فادر جمله سى امريه در بهانك لام لزوم اتقانه
علت در ديان قاليه فاعل در ۞ ورتل القرآن ترتيلا ۞ ورتلناه
ترتيلا ۞ مفعول لر در قاليه ۞ كذا نقل ذي الخبر ۞ يعنى
خبردار اولان عالملردن بويله نقل اولندى ديمك در فحواى
كلام يعنى جميع معرفتلرك اتقانى ۞ وجمله حرفلرك

حقلرينوك اذعانى ۞ وحدلرينوك عرفانى سكا ده لازم وواجب در
خصوصا قرآن عظيم كلمه لرينك لفظلرينى بيلمك ولسانكه
بر كتمك اهم مهمات دندر ۞ واتم واجباتدندر ۞ قلدوغك
نماز صحيح اولنجق مقدارى ۞ ونمازى افساد ايدن لحندن
احتراز ايتمك لازمدر ۞ پس اى طالب تلاوت ۞ واى راغب قرائت
سن دخى اشبو علم تجويدك تحصيلنه وجمله مرتبلرينوك
تكميلنه جهد وطاقتكى بذل ايليوب ۞ قواعد تجويدى متقن
وقوانين ترتيلى مذعن اول تنبيه حق تعالى جل وعلا آيتده
ورتل القرآن ديوب قومادى ۞ بلكه امر ترتيلى مصدريله
تاكيد ايدوب ترتيلا ديدى ۞ تجويدك شانه تعظيم
وذاتنه تكريم ايدوب ۞ وآيات واجب ايدوكنه اهله اشارت
وتنبيه وبشارت قلدى ۞ نته كه صاحب كشاف بو آيتك
تفسيرنده ۞ ترتيلا تاكيد في ايجاب الامر به ۞ يعنى
مصدريله تاكيد لدوكى امرك بونده وجوبنه ايچون
اولدوغنه دليل در ۞ ودخى بلكل كه اشبو امر اگر چه

حضرت رسالت پناهه امردر امّا بوندن مراد امّتنه امردر
رسول الله صلى الله عليه وسلم اجود مجودين و افصح قاريين
ايدی اثبته كه روايت اولندی كه انا افصح من نطق بالضاد بيوردیلر
يعنی بن عرب قومنك فصيحلری بنوك فصيحلركين ديمك اولور پس
بوندن معلوم اولديكه امردن مراد امّتنه امر ايمش مذكوره آيتك
معنسنی حضرت علی دن رضی الله عنه صوردیلر بيوردیلركه
الترتيل تجويد الحروف ومعرفة الوقوف يعنی ترتيل حرفلری
تلفظ ايدركن كوركلو و كوكجك تلفظ قلمقدر و وقفلری
منزللرينه واقف اولمقدر بعضلر ترتيل ترسيل معنسنه درديلر
بعضلر ترتيلدن مراد تبيين دردیلر بعضلر اكلنی اكلنی
اوقمق دردیلر تاكه حرفلر بربرندن فرق اولوب بيان اولنه لر
ودخی بلكل كه بوندن معلوم اولدی كه قرآن عظيم جل منزله
لوح محفوظه تجويد ايله تنزيل اولندی وحضرت جبرائيل
عليه السلام لوح محفوظدن تجويد ايله اخذ ايلدی وحضرت
رسالت پناه صلى الله عليه وسلم جبرائيلدن تجويد ايله اخذ

ايلدی واصحاب دخی رسول الله دن صلى الله عليه وسلم
تجويد ايله اخذ ايلديلر وتابعين دخی اصحابدن وائمه قراءة
تابعيندن و رواة ائمه دن وطرق رواتدن تجويد ايله اخذ ايلديلر
وبالجمله خلف سلفدن تجويد ايله اخذ ايدرك ايمدی كلدی
بزه دخی تجويد ايله واصل اولدی الحمد لله على مآثر توفيقه پس شول
كشی كه قرآن عظيمی تجويد ايله اوقمغی ترك ايليه بدعتچی
اول كشی قرآن عظيمك وصفلرنی تغيير وتبديل ولفظلرنی
تصحيف وتحويل ايتمش اولور انجيلين وصفلركه قرآن عظيم
وفرقان كريمك نوكله نازل اولمشدر پس بونك مثلی تغيير
وتبديل وتحريف وتحويل خود قرآنده حرامدر حديث شريفده
نهی وارد اولدوغيچون كه ستّ لعنتهم ولعنهم الله وكل نبی
مجاب الزائد فی كتاب الله الحديث معنای حديث ديباچه ده
ذكر اولنمشدر پس بو حديثدن ده اكلندی كه قرآن عظيمده
لحن اولمق يا زياده اولوب ياخود نقصان اولمق مقرردر ايليه
شول لحانلر اولان كشيلره اشبو حديث شريفك محكومی

علیه‌سنی ولمقدر • غایت مرتبه ده خوف وخشیت • وقورقو
وهیبت واردر • الله تعالی جمله موزی لحاّن ولمقدن صاقلیو

متن

وحرر حقوق الحرف في النطق تجيبا • ولا بد باصلاح الصفات بها تجري

حرر معمولی ویله امر تیه‌در • ولا بد دخی انجلین امر تیه‌در • تجری بها
جمله‌سی فعلیه‌در • یعنی حرفلرك لفظکرم حقلرین بیله
وحقلرین نطقده کرم برکت کورکلو وکوکجك قلجی ولدوغلی
حالده • ودخی لازم اولا حرفلرك صفتلرنك اصلاحنه انجلین
صفتلرکنا وله حرفلرك لفظلرنده جاری • ونطقلرنده طاری‌در

متن

فاعلى علوم الذكر عرفان لحنه • لاسقاطه من لفظ تال اذا يطري

فاء فاعلى ابتدا ایچوندر یاخود جواب شرط محذوف‌در • اعلى
علوم الذکر عرفان لحنه جمله‌سی اسمیه‌در ضمیر مجرور ذكره
راجعدر • ذکردن بوراده مراد قرآن عظیم‌در • نته که ذکر
اولندی • لام لاسقاط لحنك معرفتنك علونه علت‌در ضمیری
لحنه عائددر • اذا يطري جمله‌سی جمله شرطیه‌در • معانی کلام
قرآن عظیم علمنوك اعلی‌سی • وقرآن کریمك اسناسی

قاریء کندونك لحنن وخطاسن بلمك‌در • ولسانندن واقع
اولان لکنتن اکلمقدر • ولفظنده ظاهر اولان غلطلرن
وقبح اداسن معلوم ادنمك‌در • وبونلری بلدکدن صکره
بونلردن حذر قلمق‌در • ودخی لفظنده ظاهر وادا سنده مانع
ونطقنده باهر وفصاحتنه دافع اولان لحنی ازاله ایتمك‌در •
اکر قارینك لفظنده لحن ظاهر اولسه انی قلزینه بلمك
واجب‌در • اندن احتراز ایتمك ایچون زیرا لحنی بلمینه احتراز ازالہ
ممکن اولمز • نته که بو معنایه شیخ خاقانی قدس سره اشارت ایدوب

واول علم الذکر اتقان لفظه • ومعرفة باللحن من فيك اذ يجري
وکن عالما باللحن کی ماتزیله • وما للذی لا يعرف اللحن من عذر

یعنی قرآن عظیم علمنوك قاریه اول واجب اولنی لفظنی برکتمك
ولحنی بلمك‌در • زیرا لحن اغزکده جاری اولور • عارف اول لحنه
تا که اغزکدن زائل قلوب کدره‌سن • پس شول کمسه‌لرکه
لحنی بلمدیلر انلروك کبیلروك اصلا عذرلری مقبول اولوردکلدر
پس شیله اولدیسه ای قاری کتاب الله • وای تالی کلام الله

بلکل واکاه اولغل که لحن کلام عربده بر نیجه معنیه استعمال
اولنور • لحن لغت • و فطنت • و صوتلردن بر ضرب • و میل • و خطا
و صوابه مخالفت دیرلر • و دخی شول کشی که قرآن عظیمی
تحقیقله اوقیه اکا ده لحان دیرلر • اما بو مقامده لحندن
مراد خطادر • و صوابدن میلدر • و دخی بلکل که لحن ایکی قسم
اوزرینه در • بر قسمه لحن جلی و بر قسمه لحن خفی در • اما لحن جلی
شول خطادر که اکر قاریلرک لفظنه طاری و عارض اولور
اولسه الفاظی بوزر • و معنایه ضرر ویرر • و نمازی دخی
فاسد قلور • شول عوامل اعرابک اقتضا ایلدوکی حالاتک تغییرلری کبی
مرفوعی مجرور و منصوب و مرفوعی مجرور و متحرک اقمقدر • یعنی هر برینک
عاملری اقتضا ایتدوکی اعرابک خلافن اقمق کبی • و دخی
مبنی اصل مبنی سندن چقاروب حرکتی سکونه و سکونی
حرکه تبدیل ایتمک کبی • اشبو نلرولک امثالی تغییرلر لحن جلی
اولورلر • بونلر هم الفاظی بوزرلر • و هم معنایه فساد ویررلر
و هم نمازی دخی فاسد قلورلر • و اما لحن خفی راءلری تکریر

نونلری تطنین • لاملری تغلیظ • غنه لری تفویت • اظهارا خفا
اخفایی اظهار • تشدیدی تلیین • تلیینی تشدید ایتمک کبی •
بو ذکر اولنان امثالی لحنلر الفاظه عارض اولسه الفاظی
تغییر ایدرلر • معنایی تغییر ایتمزلر • و نماز ضرر ویرمزلر •
و نمازی دخی فاسد قلمزلر • لکن بو دکلی ولرکه حسن الفاظی
بوزرلر • و رونق حفاظی زائل قلورلر • و زینت تلاوتی کیدررلر
و لطافت قراءتی تغییر قلورلر • و دخی لساندن رتبه و لثغه
مجراسنه جاری اولورلر • و دخی بونده بلکل که لحنک
اشبو نوعنی بلمز و سهولت بو ضربنی اکلمز الا قاری متقن
و تالی مذعن • و ضابط محقق • و ناقد مدقق • و بو قسم حاذقلردن
مستمع اولان عاملر بلورلر • و بو قانونک رأس سخن اولان سامع
اولان کاملر اکلرلر انجق • زیرا انلرولک صاحب
سعادتلرولک قراءتلری موثوق به • و روایتلری مرضی عنه در
و انلرولک مثللی کاملر هر بر حرفک حقنی ایفا ایتمکده
و هر بر صفتک مستحقنی اعطا ایتمکده • و هر منزله الفاظی

حتى انزال تمکنده ۞ وهر مرتبه ادائی اکمال تمکنده پهلوان
میدان تجوید ۞ ومعرکهٔ ریاضتده فرید لردر ۞
متن
شکّرهم الله تعالى وکثّرهم ونفعنا بیمنهم وبرکاتهم

فالحرف میزان بوصف ومخرج ۞ فزننّ حرفاً بثقل ولا خسر

فاء فالحرف جوابیه در ۞ الحرف میزان اسمیه در ۞ میزان اصلده
موزان ایدی قلب ایله اعلال اولندی ۞ بوصف مقدره متعلقدر ۞
ومخرج انکا عطفدر ۞ فاء فالزننّ جواب شرط محذوفدر ۞
الکنجی نون خفیفه در تاکید ایچوندر کندوسی نهی مؤکددر ۞
حرفا مفعول امردر ۞ بثقل امره متعلقدر ۞ ولا خسر ثقله عطفدر ۞
نحوی کلام
بو سوال تشلوب ذکر اولندوغی کبی اولدیسه حرفلرک هر برسیچون
باشقه باشقه بر میزانلری ومعیارلری واردر صفتلر ووصفلر
بونلردر ۞ ومخرجلر وحیزلر بونلردر ۞ پس سن دخی اول حرفلردن اصلا
بر حرفی ثقلتله وزن ایلیوب عصیان ایتمه ۞ یا خود خفتله تلفظ
ایدوب خسران ایلمه ۞ یعنی حرفک لفظنده مخرجندن وصفندن
کندویه لازم اولان حدلرین بلوب ۞ وحالتلرین بلوب افراطدن

ویا تفریطدن حفظ ایدوب وزنندن چقرمامه ۞ زیرا اول میزان واول
معیار حرفلرک مقدارلرینی حدینه ایرشدروب حیزلرن تعیین ایدر ۞
پس حرفلرک مقداری وحقیقتی انوکله بلنور ۞ کمیتی وکیفیتی انوکله
معلوم اولنور ۞ اول میزان واول معیار دخی حرفلرک مخرجلری
وصفتلری در ۞ اکر شویله که قاری اولان کشی حرفی مخرجندن
اخراج ایدوب صفتلرندن لازم اولان حقنی ومستحقنی رعایت ایدوب
تعسفدن صاقنوب عدل ایدوب افراطدن وتفریطدن وزنی
صاقلیوب تسویه ایله تلفظ قلدیسه بدرستی اول حرفی تمام
نطقنده تسویه ایدوب وزن ایتمش اولور ۞ تجویدلرک حقیقتی تجوید
دکلری اوشدر بو ذکر اولنان تحقیق کامدر ۞
والله اعلم ۞ وشیخ خاقانی قدس سره بو معنایه اشارت ایدوب دیر
بیت

زن الحرف لا تخرجه عن حده وزنه ۞ فوزن حروف الذکر من افضل البر

یعنی حرفلری لفظ میزانیله طارتوب تا وزنی برابر قلوب حدلرندن
چقارمه ۞ زیرا قرآن عظیمک حرفلرینی وزن بلمک هر خیرلرک
افضلی واجلی سیدر ۞ وهر ایلوکلرک اکبری واعلی سیدر

ودخي شيخ سخاوي قدس سره بو معنايي ذكر ايدر اشبو قولنده

للحرف ميزان فلا تك طاغيا فيه ولا تك مخسر الميزان

وناظم دخي عفي عنه جواهر الشروفنده بو معنايي ذكر ايدوب ديدي

فكن عارفا في الذكر حق الحروف من صفات والقاب ووزن مقرر

يعني قرآن عظيم حرفلرينوك صفتلرينوك ولقبلرينوك حدلرين وحقلرين شول بلنمش وزن مقرري اوزرنه بلوب عالم اول دخي وزندن چقرمه

متن

فكن متقنا تجويد آي الكتاب كي تنال بتصحيح الحروف الى البر

مصراع اولده كي جمله امريه در ثانيده كي جمله فعليه در

يعني كتاب اللهك آيتلري تجويدني اتقان ايدوب لفظلكده بركتي تا كه مجود اولوب حروف قرآني صحيح قلماغله عظيم ايلكلره وجسيم ثوابلره ايرشاسن والله اعلم

باب بيان معرفة مخارج الحروف

اشبو باب قرآن عظيم وفرقان كريم حرفلرينوك مخرجلري معرفتي بياننده در اگر صورسه لركه مخارج حروف بابي صفات حروف بابنك اوزرنه تقديم اولنماغك وجهي نه در حروفك مخرجلري منزلهٔ

جوابيدر

ذاتنده در صفات خود عارض ولمز الا ذاته عارض اولور پس منزلهٔ ذاتده اولان تقديمه انسب واليق اولدي والله اعلم

متن

فهاك رعايات المخارج حقها وراع موازين الحروف من الدنـ

فاء فهاك ابتدا ايچوندر هاك خذ معنيسنه در يا ايشر ديمك اولور اما هاكده دورت لغت واردر بري هادر همزه سز وهاء در همزه ايله وهاك در كافله همزه سز وهاء الشدر همزه ايله وكافله رعايات جمع رعايت در مفعول هاك در مضاف در المخارجه حقها بدل مفعول در ضميري مخارجه راجعدر جمله سي امريه در وراع امر مفاعله در موازين جمع ميزان در امره مفعول در من الدنـ امره متعلق در

نحو اي كلام يعني

بو ندن اصل معنيسنه كلورسه مخارج حروفك حقلرين رعايت اتمكه يا ايش وحتوداتلرينه قوبلن وزلزلرني واصل وضعلرنده ديلن هيئاتلرني كماليله رعايت قلوب مخرجلرندن اخراج اتمكده نطقلرني كوركلو ولفظلرني كوكجك قل

تنبيه

مقدمه ده ذكر اولنديكه قرآن مجيد وفرقان حميد حرفلرينوك مقادير ميزان ذاتلري ومعايير

اوزان صفتلری واردر نتکه هر حرفك كيفيتى انوكله بلنور
واستعمال كيفيتى انوكله معلوم اولنور ۔ پس اى قرنداش
اسعدنا الله واياكم في الدين ويسر لنا ولكم معرفة هذين المعادين
بيلكل واكاه اولغل كه بدرستى حروف تهجينك جمله سى
يكرمى طقوز حرفلدر ۔ واول يكرمى طقوز حرفچون اون التى مخرج واردر
سيبويه واكا تابع اولنلر قاتنده زيرا انلر جوف فمى اسقاط ايدرلر
پس مخرج اون التى باقى قالور ۔ وفرا وابن جنى وابن دريد وتابعلرى
قاتنده مخارج اون درتدر ۔ زيرا بونلر دخى جوف فمى اسقاط
ايتدكلرندن غيرى لامك ونونك وراانك مخرجلرنى بر مخرج صايرلر
اما مذهب خليل مخارج اون يدى اولمق اوزرنه در ۔ پس لامك
ونونك وراانك هر برسنوك باشقه باشقه برر مخرجلرى واردر
وجوف فمده دخى حروف مد ايچون باشقه بر مخرج در ۔ پس جمهور
محققينك ده اكثرنك مختارى خليل مذهبيدركه
مخارج اون يدى اوله بابك آخرنده تفصيلى انشاء الله كلسردر

متن: فتبدو حروف المد من بداء حلقها ۔ فالجوف مخرجها ونحو من الصدر

فاء فتبدو ابتدائيه در ۔ تبدو فعل مضارع در ۔ بدا يبدو دندر
تحصل وتظهر معنسنه در ۔ حروف المد مرفوع فاعلدر ۔ ومن بداء
تبدو يه متعلقدر ۔ حلقها دكى ضمير مخارجه راجعدر
فالجوف مخرجها جمله سى جمله اسميه در ۔ هاء مخرجها حروف مده
ونحو من الصدر من بدا يه عطفدر ۔ مد حرفلرينك مخرجى
حلقات ولندن ظاهر اولور مخرجلرى جوف فمدر يعنى اغز ولك
قوغندن صادر اولور منتهاسى هواده اولور ۔ ودخى صدردن
بيلندكى كبى يردن طلوع ايدر ۔ حروف مدك مخرجى سائر حرفلرك
سؤال
مخرجلرى اوزرنه تقديم اولندغنك وجهى ندر دينلسه وجهى
جواب
بودركه مد حرفلرينك مخرجنده وسعت واردر ۔ زيرا حلقات
اولندن ظاهر اولورلر ۔ ودخى جوف فمده جارى اولور نهايتى هواده
بولورلر ايليه ۔ تقديم اولنمغه احرى وانسب اولدى انكچون
اعلم
تقديم اولندى ۔ اسعدك الله وايانا حروف مد اوچدر ۔ الف در
مطلقا مددر ۔ واودر اكر كندى ساكن اولوب ماقبلى مضموم
اوله ۔ يادر اكر كندى ساكن اولوب ماقبلى مكسور اوله

فائده

اگر بو نلری بونلر قراءت ایده مخرجلرندن اخراج ایدوب تلفظ
ایتمك دلسانك حرف الفده اغزوکی آچ ولفظی صافی قلوب صوت ایله
والوده ده ویاده ده ابجلین صوتکی صافی قلوب اغزوکولت
قوغیدن تلفظ ایله تاکه سنکچون حروف متقومه اولوب
متمکنلیجه ظهور بوله لر ومتعینه اوله لر ودخی بونلرولت
حدذاتلرندن اولان مد اصلیه لرنی حدندن چقرمیوب زیاده دن
ونقصاندن صاقنه والله اعلم سؤال ارباب لغة واصحاب قراءة
اشتبوا وچ حرفده مداتلر سائر حرفلرده اتمدلر وجهی ندر وسببی
نجه درد نلسه ج وجهی بودرکه سائر حرفلرولت مخرجلرنده بر
حیز متعینلری واردر پس انلر ضیق المخرج اوللر مد اتمکه
قابلیتلری قلمدی اما حروف مدلك مخرجلری واسع در زیرا حلقك
اولندن خروج ایدرلر وجوف فمده جاری اولورلر هواده نهایت
بولوب جمله مخرجلری مستولی اولورلر پس بونلرولت مخرجلرنده
تمام وسعت اولدی دخی مداتمکه قابل اولدیلر ایلیه واردلر
بونلرده مداندیلر ودخی بنلر لحکملرینولت تفصیلی مدوقصر

بابنده گلسر در انشاء الله تعالى ودخی بلکل که اماکن مخارج
اولی حروف مدلك مخرجی در زیرا مخارج حروفك ظهوری سکز
امکنه دن در ولکنسی جوف فمدر اکنجیسی حلقدر
اوچنجیسی اقصای لسانندر دردنجیسی وسط لساندر بشنجیسی
طرف لساندر التنجیسی حافه لساندر یدنجیسی شفتین در
سکزنجی خیشوم در بنلرولت جمله سنك بیانی تفصیل
اوزره محللرنده ذکر اولنسر در انشاء الله تعالى اما شیخ جزری
قدس سره للجوف الف واختاها وهی حروف مد للهواء تنتهی
دیدوکی قولندن فهم اولنان حروف مدلك مخرجی جوف فمدن
اولمقدر اما ابو القاسم شاطبی ثلثه باقصى الحلق دیدوکی قولی
حروف مدلك مخرجی مبدء حلقدن اولمسنی مصرح در پس
ناظم دخی مذهب شاطبی یه ذاهب اولوب فتبدو حروف المد
من بناء حلقها دیمکله مبداء حلقی تعیین قلدی اما حروف
مدلك مخرجی سائر مخرجلرولت اوزرلرنه تقدیم اولندغنك وجه
ظاهر در زیرا اول مخرجدندر اگر دسلر که همزه

سؤال

هادخي اول مخرجدن در بونلرك اوزلرنه تقديم اولنمغه وجه ندر
همزه ايله ها اگرچه كه مبداء مخرجدندر لكن بو دكلو
جواب
وار كه حروف مدلك مخرجي حلقات اولندن خروج ايدوكندن صكره
جمله مخارج مستولي اولور ديش انلر وكرم اوندلرنه تقديم اولنمغه احق وانسب اولديلر والله اعلم

متن

ومخرج همزها لحلق نهاية ● ومن وسطه عين وحاء معا تجرى

ومخرج نك واوي ابتدا ايچوندر مضاف در همزنه هاء قصر ايله در
اتزاز ايچون عاطفه مقدره ايله همزنه معطوف در لام لحلق
تاكيد ايچوندر حلق خبر در نهايه تميز در جمله سي اسميه در
يعني اكنجي مخرج اقصاي حلقدر زيرا امكنه حلقده اوچ
مرتبه در بري مبداء حلقدر اكنجي وسط حلقدر
اوچنجي ادناي حلقدر پس همزه ايله ها مبداء حلقدن خروج
ايدرلر ناظمك عفي عنه لحلق نهاية ديدوكندن مرادي بو ذكر
اولنان در بوكا اقصى حلق ده ديرلر اما بونلرك كندينك
خروجلري بعضلر قاتنده ترتيب ده بردر بعضلر همزه مقدم در
ديدلر بعضلر ها مقدم در ديدلر اما بونلري اقصاي حلقدن

اخراج اتمكلك كيفيتي نجه در ديرسك همزه نك ذاتنده اولان
ضغطي يعني صوغلمه سني بيان ايدوب حقن اعطا اتمكله
صوت اولنه تاكه همزه مقومه اولدوغي حالده ظاهر اوله
اگر شيله كه همزه مفتوحه اوله فتحه سنك
اشباعنده ازجق زياده جه اولنه ● واما ها ده اولان هه
بيان بالغلة بيان ايدوب صوت ايله تاكه حرف ها متمكنه
اولدوغي حالده ظهور بوله والله اعلم بالصواب ● ودخي حلقك
اكنجي مرتبه سي وسطي در حا ايله عين بو اكيسي اندن
طوغرلر مكي عين حادن اول اولدوغنه نص ايدننه كه
سيبويه كلامندن ده اكلنان بودركه عين حادن مقدم اولا
اما شيخ كلامي حا مقدم اولمسنده در مهدوينك
كلامندن ظاهر بودركه حا مقدم اوله اما شيخ شا فيه
مكي ديدوكي اوزرنه در پس بو مخرجدن حانك وعينك
كيفيت اخراجلري نجه در ديرسك بوغزك اورته سيندن
حانك نجه سني يعني ذاتنده اولان لفظي حالتي اظهار اتمكله

اعتنا یعنی قصد ایدوب صوت ایله وحرف عینك نصاعتنی یعنی
خالصلغنی بیان بالغ ایله تبیین قلوب تلفظ ایله تاکه حا وعین
ایکیسی بله متمکن اولدقلری حالده اخراج اولنوب ظهور
بوله لر اگر حرف عین مفتوح اولا فتحه سنك اشباعنده ادخی اوتحقق ایله والله اعلم بالصواب

والاثنان من ادناه غين وخاؤها هما كانا اختين ماوى بلا غدر

والاثنان من ادناه جمله سی اسمیه در هما کانا اختین
جمله سی ده اسمیه در یعنی غین ایله خا ادنای حلقدن طلوع ایدرلر
پس بو ایکیسی قرنداشلردر ماءوی ومقام بوتندن بر برینه غدر
یعنی حلق مخرجلرندن اوچنجیسی ادنای حلقدر خا ایله غین بو ایکیسی
اندن خروج ایدرلر بعضلر قتنده بر مرتبه اوزرنه دوردرلر بعضلر
قتنده غین خادن مقدمدر بعضلر قتنده خا مقدمدر اما
اوستاد ابو الحسن نحوی بر مخرجدن اولان حرفلرده ترتیب اعتبار
اولنمق مراد دکلدر دیر پس بو ذکر اولنان التی حرف اشبو
اوچ مخرجه که مخارج حلقدر اکا مخصوصلردر ودخی بونلره
حلقیه دخی دینلور حلقدن خروج ایتدکلری ایچون

تنبیه

هر قچانکه خای وغینی حلقدن اخراج ایتمك دیلسك خانك (ادنای)
خرزرنی یعنی لفظنده اولان خرلدیسنی بیان ایدوب وغینك
نطقنده اولان غطیطنی یعنی چغلدیسنی بیان ایتمکه اعتنا ایدوب
صوت ایله تاکه خا وغین سنکچون مقوم اولدقلری حالده ظهور بوله لر

متن

وقاف من الحنك العلى خروجها ومن تحتها كاف قليلا من الاثر

یعنی مخرجلرك بشنجیسی حنك اعلی درکه خلقی بیلیلر حرف قاف
اندن خروج ایدر والتحتی مخرج قاف مخرجنك از جق اشغه سی
حنك اعلی بیلیلر کاف حرفی اندن خروج ایدر اگر قاف حرفی
قراءت کده تلفظ ایتمك دیلسك ذکر اولنان حنك اعلیدن صوت
ایلیوب انك مبانی سینی بیان ایتمکله دلکك جسمنی از جق
حرکت جلاندیررکیجه اولوب نطق ایله واما کافی مخرجندن اخراج
ایتمك دیلسك انوك ذاتنده اولان انشقاقنی بیان ایدوب حقنی
اعطا ایدیجی اولدوغك حالده دلکك دبنه یقین یرینی
دماغك کلك قاف خروج ایتدوکی یردن از جق اشغیه سهلجه
حرکت جلاندوررکیجه اولوب صوت ایله تاکه قاف وکاف

متمكنلجه ظهور بوله لر اكر بنلر ساكن اوله لر ازه جق
صوتلري زياده جه اوله و دخي بنلره لهوي دينلور لهاتدن خروج
اتدكلري ايچون لهات اغزله حلقوم ارهلغي در

متن

جيم وشين قل وياء تحيز من الوسط من خلف من مقول

مصراع اول جمله سي اسميه در من الوسط بيان تحيز در من خلف
بيان وسط در ومن مقول المقري مقدمه اولنه عطف در
مقول لسانه دينلور يعني يدنجي مخرج دل اورته سيله خلف اعلى
قبه سيدر ايليه دلك اورته يري خلف اعلى يه برابر اولدوغي در
پس جيم وشين وياء غير مديه مذكور مخرجدن خروج ايدرلر
بعضلر جيم اكثر دردر دلر مهدوينك قولنده شين كافي يليلر
جيم ايله ياء شيني يليلر و دخي بنلره شجريه ده دينلور اغزك مفرجندن
خروج اتدكلري ايچون اما بنلري مخرجلرندن اخراج اتمك دلك
اورته يرني دماغك قبه سي اورته سنه قاوشدوروب
صوت ايله تا كه بنلر متمكنلجه ظهور بوله لر
اكر شيله كه بنلر ساكن اوله لر غصرلري ازه جق

متحرك اولدقلرندن زياده جه قالنه والله اعلم بالصواب

متن

ومن حافة ضاد واضراسها معا يسارا ويمنى قل بيسر بلا عسر
ويروى عن الفاروق من جانبيهما ولكنه صعب بجد فكن تدري

ومن حافة ضاد جمله خبريه در حافه لسانك يان طرفلرينه
مائل اولان يرلردر كه لسانك اقصى سندن تا طرف راء سنه قريب
يرني يليكلر واضراسها حافه يه عطف در ضميري حافه نك در
يسارا ويمنى تميزلر در يا خود حاللر در قل بيسر بلا عسر امريه در
ويروى عن الفاروق مصراعي جمله فعليه در ولكنه صعب
استدراك در فاكثر في الدهر جمله سي امريه در يعني مخرجلري
سكزنجي حافه لسان در كه اضراسي يليلدوكي يردر كه
صاغ طرفدن يا خود صول طرفدن در اما سيبويه نك كلامندن
اكلنن ايكي جانبدن بله برابر خروج اتمكدر زيرا حضرت
عمردن رضي الله عنه روايت اولنور كه انلر ضادي اضراسك
ايكي جانبندن بله برابر اخراج ايدرلردي اما خليلدن منقولدر
حرف ضادي دخي حروف شجريه دندر ديو زيرا خليل قاتنده شجر

مفرج فمدر یعنی اغزك اچلاجق یریدر واما ضادك كیفیت

اخراجی بجه‌دردر سنك دلككك یا نطرفنی اخی دشلرك صول

طرفنه یاخود صاغ طرفنه عصر ایدوب صفت استطاله‌سنی رعایت

لتكلم نطق ایتماكله حرف ضاد مقوملجه اولدوغی حالده ظاهر اولا والله اعلم

قد استعملت لام دنیا بضادها مع المنتهى منها ع هذا ولا تزد

لفظ قد ماضینك تحقیق ایچوندر استعملت معمولاتیله جمله فعلیه

محققه‌در وبضادها نك ضمیری لامه كیدر یاخود حروف

سابقه‌یه راجعدر ومنها نك ضمیری حافه كیدر یاخود اضراسه كیدر

ع وعی تعیید نامردر وقی تقی دن قه كبی زیرا لفیف مفروقدن

امر حاضر حرف واحد اوزرنه تصرف اولنور دخی بر هاء وقف

لازم اولور تقویت ایچون جمله‌سی امریه‌در ولا تزد لا تعب ولا تترك

معنسنه نهی حاضردر بودستی لام حرفنك مخرجی ضاد حرفنه

نحوای كلام

یقین اولدوغی حالده استعمال اولنور یعنی ضاد مخرجنك

نهایت بولدوغی یردندر پس سن دخی بونی بلوب حفظ ایله عیب

ایلیوب ترك ایلمه یعنی مخرجلرك طقوزنجیسی لام مخرجیدركه

تنبیه ایکی قولدن بری دیشلرك ایکی قنجی تقودنلرینی یالله تخفیف رائله فتح اولندر دیشلرك ثنایا ما یلی اولدر دیشلر كه انفنه اخفی در انلدن صكره

اول مخرجدر حافه لسانك منتهاسندن ثنیه‌لك اعلاسی بیلدوكی یردن

ضاحكك اوز جكلرندن نابنك ورباعیه‌نك وثنیه‌نك

آره‌لرندندر پس لامك كیفیت اخراجی بودركه لسانك

اوج طرفنك اوستنه مائل یرینی یقاروده ماغك قبه سینك

اشغه ذیلنه احاطه ایدوروب عصر اولنوب تلفظ قلنه تاكه لام

حرفی سنو كچون معین اولوب ظهور بولا واكر لام ساكنه

اولا ازه جق عصردن زیاده قلنه والله اعلم بالصواب

متن

وتوضع تحت اللام نون بمخرج وراء دخل منها اللسان الى الظهر

مصراع اول جمله‌سی فعلیه‌در مصراع ثانی جمله سی اسمیه‌در

نحوانی

بودركه نون حرفنك مخرجی لام مخرجنك التنده وضع اولنور

ونونك التنده رادر اما رانك تلفظی لسانك ارقه سنه نونك

مخرجندن ادخلدر یعنی ایچرورك‌دور پس اونبنجی مخرج نونك

مخرجدر لامدن اشغه‌جه لسان طرفیله یقرو دشلرك بندوكی

انلرك اوز جكلرندندر اون ایكنجیه رانك مخرجدركه

اول مخرجدر اون برنجی‌در لكن بو دكلی وار دركه رانك

مخرج

مخرجنده لسان اوزرینه ازجق داخلدر نون مخرجنده اولندن
ودخی نونک کیفیت اخراجی بودرکه ذلک اوج طرفینی
اوزرینه مائل یرینی دماغک قبه سی ذیلنه که لام مخرجندن صکره
جیه اولشدورلوب عصر اولنوب صوت اولنه تا که نون حرفی
متمکنلجه خروج ایده اگر شیله که نون ساکنه
واقع اولا عصر اینمه ازجق زیاده جه قلنه والله اعلم واما رانک
کیفیت اخراجی ذلک ارقه سندن ادخلنی یقرو دماغک
نون مخرجندن اشغه جیه که مقدمنک اسفلنه اولشدورب
ضم اولنه دخی عصر اولنه تا که را حرفی سنونک ایچون مقومه
اولدوغی حالده ظاهر اولوب تولد ایده والله اعلم بالصواب

تلفظن من طرف اللسان ثلثة مع الثنية العليا تساوين في القدر
وقد قيل نطعي لهن لنسبة هي الدال والطا قل مع التا في الفطر

تلفظن ماضی مجهولک جمع مؤنثیدر معمولاتیله جمله فعلیه اولور
تساوین دخی انجلین معلوم جمع مؤنثدر بو دخی جمله فعلیه در
في القدر مرتبه دیمکدر لسان طرفیله یقرو دشلردندر

اوج حرف که انجلین اول اوج حرف برابرلردر قدرلرنده یعنی
مخرجلرنده و مرتبه لرنده اول حرفلر طا و دال و تادر بدرستی بونلره
نطعی دنلور اغزدن چقدقلری موضعه نسبت ایدلوب زیرا نطع
دماغک سقفی اعلاسیدر نطع الغاردن مشتقدر ذل نطع دماغه
منبسط اولدوغی سببدن بونلره نطعی دنلدی پس مخرجلر ولسان
اوزاکنجی اشبو اوج حروفک مخرجلریدر اما طا حرفی
دال حرفندن اقوی در بونک بیان تفصیلی اوزره کلجکده
(دتا حرفندن)
کلجکدر انشاء الله تعالی اگر بونلرک اغزده
کیفیت اخراجلری نجه در دیرسک ذلک کولا اوج
طرفلک وسط یانی یقرو دشلرک ایچ یوزینه اولشدوروب
عصر اولنوب صوت اولنه تا که بونلر مقومه اولدقلری
حالده متمکنلجه ظهور بوله لر والله اعلم بالصواب

ومن ثنية سفلى ومن طرف مقول ثلثة موصوف من الوصف بالصفر
وسميت اسليا لهذي لنسبة لما اسلة طرف اللسان من النير

ومن ثنية مقدم خبردر سفلى صفتیدر ومن طرف مقول الخ عطفدر

ثلثة مؤخر مبتدادر. من الوصف بيانيه در. يا خود حاليه در
بالصفر موصوفه متعلقدر. ثناياي سفلى دندر يعني دشلر ايله
دل وجلرندندر. اوچ حرف كه صفت صفر ايله موصوفلردر
اول حرفلر صاد وسين وزاي در. ودخي بونلره اسليه ديو تسميه
ايدوب ادوز ورسن طرف لساندن خروج ايتدكلري ايچون
زيرا اسله طرف لسانه دينلور. يعني اوچنجي مخرج ثناياي
سفلى ايله طرف لساندر صادك وسينك مخرجلري در. بعضلر
ثناياني سفلى يله يا عليا يله قيد ايلمديلر. اما ابن حاجب ايتدركه
ثنايادن مراد ثناياي عليادر. ودخي بلكل كه لفظ زاي ده
ايكي لغت واردر بري زاي در مد ايله بري ده زي در كسر زا ايله
تشديد يا ايله. اشبو صفير حرفلرني مخرجلرندن اخراج ايتمك دلسك
دلوكك اوجني اشغه دشلرك اوجلرنه برابر قلوب
اولشدوروب صفت صفيري تحقيق قلوب صوت ايله
تا كه بونلر سنككچون مقوم اولدقلري حالده ظهور بولوب
تولدايدنلر. شرح مبادیده سين زاي دن اوكرون دردر. والله اعلم

وللذال والظا قل مع الثاء مخرج ، فبين الثنايا قل مع الطرف مخبر

يعني ودخي اوندردنجي مخرج ثناياي عليا ايله ثناياي سفلى دن وطرف
لساندندر. پس بو اوچ حرف اندن خروج ايدرلر. اما بونلرك
كيفيت اخراجلرني معلوم ايدينين ديرسك دلك اوجني
اوجني يقاري دشلرك واشغه دشلرك اوجلرنه برابر
ايدوب صوت ايله تا كه بونلرك ظهوري نجه دربله سن
ودخي بونلره لثويه ديو تسميه اولنور. زيرا لثه شول لحمدر كه
دشلرك تركيبي اندهدر. پس اكا نسبت ونور لثويه دينلور. والله اعلم بالصواب

خروج من العليا الثنايا رؤسها ، ومن باطن السفلى لفاها هنا اجر

خروج خبر ايله جمله اسميه در. عليا عليه نك جمعي در. ومن باطن
من العليا يه معطوفدر. السفلى موصوف محذوف صفتيدر
تقديري الشفة السفلى در. ههنا اشارتدر قريب ايچون. لفا قصر له
وزنچون اجريه متعلقدر جمله شي امريه در. يعني فا حرفنچون مخرج
يقري دشلرك اوجلرندن واشغه طوداغك قارنندندر سن دخي
فا حرفنك اخراجني اشبو موضعدن ايله. يعني اون بشنجي مخرج

فا مخرجی درکه ذکر اولندی • بونك کیفیت اخراجی

تنبیه

بو قاری دشلرك اوجلری اشغه طوطاغك بطننه • یعنی
قرینه ضم اولنور عصر اولنوب صوت اولنمق در • تا که
فا مقومه اولدوغی حالده متمکن اولنجه تولد ایدوب ظهور بولا •

متن

للشفتين الواو باء وميمها • وللغنة الخيشوم مأوى بها فادر

یعنی مخارجك اون التنجیسی ایکی دوداق آره سی در • واو وبا ومیم
اندن ظهور ایدرلر • پس ایکی شفه نك بر برینه باده ومیمده انطباقلری
وار در اما واوده انطباق یوقدر • ودخی بونلره شفهیه ده دینلور •
شفه دن خروج اتدکلری ایچون • ودخی اون یدنجی مخرج خیشوم در •
خیشوم حلقك غار اعلاسنه دیرلر که کرده ترکیب اولنمش در •
غنه اشبو مخرجدن خروج ایدن صوت در • بونك معرفتی شکاشول وقتنده

فائده

معلوم اولور که نون خفیفه یا خود تنوین تلفظ ایدرکن
بورون دلکلرینی طوتسك دخی صوت آیلسك غنه نك خروجی
متمکن اولمز • پس نون غنه سز قالوب حرف متغیر اولوب لحن جلی
مثابه سنه وروب • پس بوندن بلندی که غنه نك مخرجی خیشوم

نون ساکنه دن خود غنه نك انفکاکی ممکن دکلدر •
زیرا جبلتنده طبیعت اولمش صفتی در سؤال اگر صورسلر که
غنه چونکه حرفله قائم اولور صفتلردن در • باشقه حرف دکلدر
خیشوم انکا نیجه مخرج اولور بیلور • مخرج خود حرفه لازم در ایلیه
وللغنة الخيشوم مأوى دیلدوکنك معنیسی نه اولور جواب
بودر که غنه دن بونده مراد نون ساکنه در • پس خیشوم انکا
مخرج اولور سؤال بنه صورسلر که غنه دن مراد نون ساکنه
اولجاق غنه خود کندوسی مستقل بنفسه دکلدر • بلکه نون
ساکنه ایله • ونون مشدده ایله • یا میم مشدده ایله قائم اولور
پس بوندن حرفله قائم اولمق لازم کلمزمی جواب
بودر که حرف نون قچانکه ساکن اولا غنه انده تمامیله ظاهر اولور •
اما متحرك اولیجق انده غنه وار در لکن ظهوری خفی در • پس
غنه نك نون ساکنه ده ظهوری اکمل وابین ولدیسنه اکا
غنه دیو اصطلاح ایدندلر ایلیه حرفله قائم اولمش اولمز سؤال
اگر کنه صورسلر که بو تقدیرجه بر حرفك کی مخرجی اولمق لازم کلمزمی

زیرا نون متحرکه اوجاقی لام مخرجنك تحتندندر مخرجنك فوقندن
تولد ایدر سابقده ذکر اولندوغی کبی ساکن اوجاقی خیشومدن
تولد ایدر جواب بوندن بر حرفك ایکی مخرجی اولمق لازم کلمز
زیرا بهر حال نونده غنه واردر لکن بو دکلو واردر که
نون متحرك اوجاقی غنه سی خفی و کزلو اولور اما ساکن اوجاق
اظهر و ابین اولور پس اهل تجوید اول ظهوره غنه دیو اصطلاح
ایتدیلر غنه ده خود خیشومدن خروج ایدر نته که میم حرفنك ده
مخرجی متحرك اوجاق شفتیندر قچانکه ساکن قلنه غنه نك
ظهوری خیشومه رجوع ایدر آنوك ایچوندر که میمه ده حرف رجوع دنلدی
نون کبی یا خود غنه ده ایکی اعتبار واردر حال اعتباری و محل
اعتباری حال اعتباریله غنه صفتدندر محل اعتباریله
غنه حرفدندر والله اعلم بالصواب **متن**

فتم هنا ترتیب تعداد مخرج على ما هو المختار سبعا مع العشر

فاء فتم جوابیه در تم فعل در هنا ظرف در فعله اشارت در قریب ایچون
فعل تم معمولاریله جمله فعلیه در یعنی حرفلروك مخرجلری

عددلری نوك صاغشی اوشبو بورده تمام اولدی شول اختیار
اولندوغی اوزرینه که اون یدیدر زیرا علماء ارباب لغة
و فضلاء اصحاب قراءة مخارج حروفك عددلری تعیینند
اختلاف ایتدیلر بعضلر مخارج اون درتدر دیدیلر جوف فم
اسقاط ایدوب لام و نون و رای بر مخرجدن عد ایتدیلر و بعضلر
بونلری باشقه باشقه بر مخرجدندر دیرلر پس مخرج اون التیدر
دیرلر و بعضلر جوف فم حروف مد ایچون بر مخرج صایورلر
نته که بابنده ولنده تفصیل اوزره بیان اولنمشدر پس جمهور
محققینك ده مذهبلری عدد مخارج اون یدی اولمق اوزرینه در
على ما هو المختار دنلدوکی اشبو معنایه اشارت اولندی والله اعلم بالصواب

باب بیان معرفة صفات الحروف واضدادها

اشبو باب قرآن عظیم حرفلرینوك صفتلرینك و بری برینه اولن ضدلرنك بیاننده در

متن

اسبح لله المفتح بالنصر واثنی على الممدوح بالخلق فی الذکر

اسبح فعل متکلم در معمولاریله جمله فعلیه در واثنی دخی
ایله در وفی الذکر بورده ذکردن مراد قرآن عظیمدر ودخی بوندن

اشارت واردر ۞ وانك لعلى خلق عظيم آيتنه فحوای كلام
الله تعالی جل وعلا ایچون تسبیح وتقدیس ایدرین انجلرین باری تعالی
مبالغه‌لله فتح ادجه خیر قبوللرنی وعون ونصرتله یاردم ایدیجی در ۞
ودخی مدح وثنا ایدرین شول کمسنه یه که ممدوح در قرآن عظیمده
وانك لعلى خلق عظيم دمکله اول کمسنه دخی سید کائنات
وذخر مصنوعات درکه محمد مصطفا در ۞ ومجد مجتبادر
صلى الله عليه وسلم سؤال ناظمك عفی عنه بورده حمده صریحه
دلالت ایدن الفاظدن اسبح لفظن اختیار اندوکنك
وجهی نه اوله دینلسه جواب بودرکه اسبح لفظی اختیار
اولنمقده حق تعالی یه حمد اتمك بر لفظ مخصوص ایله دکلدر
بلکه حقك محمودیتنی مشعر اولان عبارتله حمد میسردر
اکه تنبیه واشارت اولندی ۞ یاخوذ انواع حمد ایله حمد
اتمك مراد اولندی زیرا حقیقة حمد انبیان ما یشعر بالتعظیم در
یاخوذ تسبیح آیتلرنه اتباع مراد اولندی سؤال ناظم
عفی عنه کتابنك اولنده خود حمد اتمش ایکن ینه بورده

حمدی تکرار ایتمکلك وجهی ندر جواب حمدك بورده
تکراری اولندوغی اشبو شروع اولنن امرك عظیم وخطیر اولدوغی
بیلدرمك ایچون در ۞ پس بونك کبی امرك اقامتنه هیچ بر احد قادر اولماز
الا مکرکه الله تعالینك فضلی وهدایتی وعونی وعنایتی اوله
اول وقت قادر اولور ۞ حال بودرکه اشبو عون وفضل زیاده
اولماز الا الله تعالی یه حمد وثنا ایتمکله اولور ۞ وانك ویردوکی
نعمتلره شکر ودعا ایلمکله اولور ۞ نته که وان تشکرتم
لازیدنکم آیتی بوکا دلالت قلور سؤال الله تعالی یه
تسبیحی حبیبنه ثنا ایله عقبلدوکنه سبب نه اولا دینلسه جواب
بودرکه الله تعالی کندی اسمنه حبیبنك اسمنی کلام قدیمنده
مقارن قلوب بیوردی ۞ ومن يطع الله ورسوله ۞ ودخی بیوردی
صلوا عليه وسلموا تسليما ۞ انکیچون حمدی صلواتله عقبلدی
ویاخوذ اشبو حدیث شریف قدسینك حکمنه اولمغه
قصد اولنمشدر ۞ اما يرضيك يا محمد ان لا يصلي عليك
احد الا صليت عليه عشرا ۞ ولا يسلم عليك الا سلمت عليه عشرا

فحواى حديث ديمك اولوركه يا محمد سنى راضى قلورمى كه
امتكدن هيچ بر احد سكا بر كره تصليه ايتميه الا انك
اوزرينه اون رحمت ايليهم ودخى سكا بر كره بر احد سلام
ويرميه الا انك اوزرينه اون سلام ويرهم ديمك اولور سؤال
اثنى ديدى اصلى نيچون ديمدى وجهى ندر ديلنسه جواب بودركه
تصليه ده عموم قصد ايلدى يعنى تصليه ايلمك كلكدن
لفظ مخصوص صله دكلدر بلكه دعاء مشعر اولان الفاظدن
تصليه در پس بو معنى يه اشارت وتنبيه ايدوب اثنى ديدى والله اعلم

متن

وآل واصحاب وتال وعترة ◦ ومن اتقن القرآن بالحفظ والفكر

تالى تابع ديمكدر عترتدن مراد بورده اهل بيت رسول الله
صلى الله عليه وسلمدر ودخى يقين عشيرتلريدر يعنى او
ممدوح بالقرآن اولان سرورى كائناتك آلنه واصحابنه وانلره
تابع اولنلره واهل بيت رسول الله ده ثنا ودعا ايدرين ودخى شول
قرآن عظيمى حفظ ايدوب تدبر وتفكر ايله اوقيوب واوقدنلره
ثنا ودعا ايدرين ديمك اولور آل واصحاب ذكريله كاتوزنلدوكى

انلرك شانلرينه تعظيم وروحلرينه تكريم درر والله اعلم بالصواب متن

متن

فخذ بعلمي بادا الصفات لبعضها ◦ تجنب من التخليط بالضد يا مقرى

فاء فخذ جوابيه در خذ معمولى لزيله امريه در اضداد ضد لك جمعيدر
صفات صفتك جمعدر يعنى خطبدن صكره اى قارئ قرآن
واى مقرئ فرقان يا پش شول بر برينه ضد اولان صفتلرك معرفتنه
دخى اجتناب ايت اكى ضد لفظى بر برينه قارشمقدن وحذر قيل تنبيه پس اى طالب
عرفان تلاوت قرآن واى راغب اتقان قراءة فرقان بيلكل واكاه
اولغل كه حروف تهجينك جمله سى يكرمى طقوز حرف در
بونلر ايچون وضع اولنان صفات واجبه ملفوظتها دن والقاب
لازمه مشهوره دن وغير مشهوره ده بعضلر قتنده فرق درت عدد صفات والقاب معينه در
بعضلر دخى زياده دردلر بعضلر دخى ازدردلرنته كه
ابيات
تبيان الالفاظ بو معنى ذكر اولنمشدر اشبو بيتلرده

عليك بتعداد الصفات التي اتت ◦ بالفاظ كل من حروف تجبلا
لدى بعض ارباب اللغات تعينت ◦ فاكثر بعض القوم والبعض قللا
فمن عين الاعداد قد قال اربع ◦ ومع اربعين عد بالالقاب وكلا

اون

پس شیله اولدیسه اولقور دورت صفتدن صفت لازمه اولندن
صفت وار در که انلرك بشی بیشنه ضدلردر کلجك
بیتلرده ضدلر تعیین اولنمشدر تضمینله والله المعین متن

متن

فالاطباق ضد الفتح والرخو ضده • شديد فقابل قل وهمس مع الجهر
وعلو الى سفل وذلق لصمتها • فهذى اصول الضد بالخلد لا تفرى

یعنی اطباق انفتاحك ضدی در • رخو شدیدك ضدی در • همس
جهرك ضدی در • علو سفلك ضدی در • ذلق صمتك ضدی در •
پس اضدادك اصللری بونلردر که ذکر اولندی • تا که بونلری بلوب
وحفظ ایدوب اوقرکن بری برنه خلط ایدوب قارشدرمیه سن
زیرا بونلردن برسیله متصف اولان حرفی تلفظ ایدرکن اول صفتدن
ضدنه خلط ایدرسن یا خود تمام ضدنده اوقیه سن • اکثر
محللرده لحن جلی اولوب نمازه فساد ویرر • پس خلطدن احتراز
واجب اولدی • وعشر المهموس حثت كشف شخصه • اجدت كقطب قل شديد بلا عشر
قل شدید بلا عشر • یعنی حثت کشف شخصه کلمه لرینك
حرفلری مهموسه حرفلری در • بونك جمله سی اون حرفدر

بونلردن باقی قالانی مجهوره حرفلریدر • اما همس لغتده
حس خفیه دیرلر مجودلر اصطلاحنده حرف مخرجندن خروج
ایدرکن صوتنك عقبنجه نفس بلجه جریان ایتمکدر •
جهر بونك ضدیدر یعنی اندن صوتك عقبنجه نفس حبس اولنوب
جاری اولنمامقدر • پس بو اون حرفلرك نطقلرنده صوتلرندن
صکره نفس جاری در مثلا • اف • اح • اث • الث
دسك البته بونلرك صوتلرینك اردنجه نفس جریان ایدر •
والا بونلرده صفت همس کمال بولمز • ومخرجلری زینتن
وجمال بولمز • انکچون بونلره مهموسه دیو تسمیه اولندی
اما جهر حرفلری انلرك خلافیدر یعنی مثلا • اد • اط • اج
اغ • اق • دسك صوتلری اردنجه بونلرده نفس حبس اولنور
جریان ایتمز مخرجلرنه اعتمادلری اولدیغیچون • اکر بونلرده
نفس حبس اولنمیوب جاری اولجق اولورسه • طا دال تای مخفیه
اولورلر • جیم شین خالصه اولور • عین همان حا اولوب
ضدلرنه مشابه اولورلر • پس تغییر حرف تحویل معنی لازم کلور

اما اشبو ذكر اولنان اون حرفدن غيريسي حروف جهردندر
بونلرده عدد ده اون طقوز حرفدر ۞ بو مجموعي اشبو قصيده نك
عربي شرحنده بر مصراعده جمع اولنمشدر ۞ جمعت بمصراع الجهر حروفه
جزاء الذي حظ بنطع وقد غرض ۞ اشبو مصراعده اولان كلمه لرك
حرفلري اون طقوز حرفدر ۞ بونلره مجهوره دنلدي ذكر اولنان
سبب ايچون ۞ ودخي جهر قوته وشدته ديرلر ۞ پس بو حرفلر
مخرجلرندن خروج ايدرلركن قوتله وشدتله خروج ايدرلر
ادكچون بونلره مجهوره دنلدي ۞ ودخي بلكل كه
شديده حرفلري سكز حرفدر ۞ اجدت كقطب
كلمه لرينك مجموعيدر ۞ پس بو سكز حرف شديده دندر
بونلره شديده دينلدوكي نك وجهي مخرجلرنده قوت وشدت
اولدوغيدر ۞ شديدك ضدي رخودر ۞ رخو مشقلقدر ۞ اما شديده ايله
رخو ارا سنده اولان حرفلر لعمرن حرفلريدر ۞ زيرا كلمات بينده مذكوردر

ومابين رخو مع شديد لعمرن ۞ وواي حروف المد

واللين في الدر يعني اشبو لعمرن كلمه سنك حرفلري بيشدر ۞ بونلر

رخو ايله شديد ارا سنده بين بينه در ۞ زيرا بونلرده كمال ايله
رخاوه بولنمديكه رخودن عد اولنه لر ۞ وتمام ايله شدت ده بولنمديكه
شديده دن صايله لر ۞ رخاوتدن بر مقدار شدتدن بر مقدار بولنمغه سبب
واردر بونلره بينيه ديدلر ۞ اشبو ايكي صفتك ارا سنده بين بين
اولدوغي اجلدن ۞ اما بونلردن باقي قالان حروف جمله سي رخودندر

اشبو قصيده نك عربي شرحنده بر مصراعده مجموعي جمع اولنمشدر بيت

حروف رخو دخي اون بشدر ۞ فقل الحروف خمس عشر رخاوة ۞ سيوع شخ
تحذ فرضه ضظع خذ مع الفكه ۞ در بونلرك مخرجلرنده مشقلق اولدوغي

[illegible] غيبته واركه اون بشي حرف

سببدن بونلره رخو ديو تسميه اتدلر ۞ ودخي بلكل كه واي
كلمه سنك حرفلري ۞ مد حرفلريدر ۞ ايچلرنده الف دائم مددر
لين ولمزدر ۞ زيرا شرطي كندويه لازمدر منفك اولمز ۞ اول شرطده
الف كندي ساكن اولوب ماقبلنك حركتي كندي جنسندن اولمقدر
الف خود دائما كندي ساكندر حركت قبول ايدردكلدر
وماقبلي دخي دائما مفتوحدر ۞ نته كه ناظم عفي عنه تبيان الالفاظنده
بو معنيه اشارت ايدوب دير ۞ نظم وقد لقبت بالمد للشرط عندها
لزوما واختاها كذا ان تطولا ۞ واما واو ويا تاره مد اولورلر

تارة لین اولورلر مد استعمال اولنورلر ماقبللری كندیلرینك
جنسلرندن اولان حركله حركتلنمش اولجاق اولورسه
یعنی واو ساكن اولوب ماقبلی مضموم اولا مد اولور مثالی
قولوا وتوبوا كبیلردر اكر ماقبل مفتوح اولا لین اولور
مثال عود وطول كبیلردر اما یا كندی ساكنه
(وبیت وقیل كبیلردر اكر یانك ماقبلی مفتوح اولورسه لین اولور)
وماقبلی مكسور اولسه مد اولور مثال بیت وسیر كبیلردر والله اعلم متن

وقظ خص ضغط قل العلو ومطبق ان اهمل صاد ضاد طا واعجم فی الزبر

یعنی قظ خص ضغط كلمه‌لرینك حرفلری حروف مستعلیه در
جمله‌سی یدی حرفدر بونلر مخرجلرندن خروج ایدرلركن
دل دماغه مرتفع اولور بو سببدندر بونلره مستعلیه دینلدی
بونلردن باقی قلن حرفلر جمله مستفله حرفلریدر نته كه شیخ جزری
قدس سره مقدمه‌سنده ذكر ایدر وسبع علو خص ضغط قظ
دیمكله اما استعلانك معناسی یوجه‌لكدر استفالك
معناسی الچقلقدر پس اكیسی بر برینك ضدلری اولورلر
ودخی بلكل كه حروف اطباق درت حرفدر صاددر

طادر اكر بونلر رسمده منقوطه اوله‌لر اكر غیر
منقوطه اوله‌لر بونلره مطبقه دینلور بونلرك تلفظلری
قتنده دلك دماغه انطباقندن اوترو بونك ضدی منفتحه در
پس مطبقه اولنلردن غیریسی منفتحه حرفلریدر انفتاحك معناسی
حرفك خروجی قتنده دل دماغه مرتفع اولوب منطبق اولمیه بلكه
منفتح اولوب آچله اشبو سببدن بونلره منفتحه دینلدی متن

ودم لب فر من حروف مذلقة فنطق من ذلق بلطف وبالیسر

یعنی دم لب فر كلمه‌لرینك حرفلری مذلقه حرفلریدر
ذلقدن بونده مراد طرف لساندر زیرا اشیانك طرفنه ذلق دینلور
پس بونلر طرف لساندن طلوع ایتدوكلری ایچون بونلره
مذلقه دینلدی كتاب الرعایه‌ده ایدر مذلقه حرفلری اصلده
اوچ حرفدر لامدر نوندر رادر خلیل كتاب عینده مذلقه
حرفلری التی دردر جمله‌سی فر من لب الفاظیدر مختار متأخرین
دخی بونك اوزرنه‌در ایله اولسه فا ومیم وبا اول ذكر
اولنان اوچ اصله منضم اولنمشلردر تنبیه ای قاری كتاب الله

واي تالي كلام الله بلكل واكاه اولغل كه اوشده بو منلقه
حرفلرنده عظيم حكمت وجسيم عبرت واردر زيرا
كلام عربيده رباعيدن وخماسيدن وسداسيدن هيچ بر كلمه
بولنمز كه انده اشبو التي حرفلردن بر حرف اولميه البته بونلردن انلرده
بر حرف بولنمق مقرردر والا اول كلمه كلام عربيدن اولمش اولمز
ايله اولسه اشبو حرفلر كلام عربيده كلمه نك اصلي وبنيادي
مثابه سنده اولدلر بونلردن باقي قالان حرفلر مصمته حرفلريدر
ناظم اشبو قصيده نك عربي شرحنده حروف مصمته يي بر مصراعده
جمع ايتمشدر **بيت** خذ حروف الصمت من مصراع اتى في السبق
عضد شخص حاجز تطغيد سهل اذ وثق اشبو مصراعدن اولان
كلمه لرك حرفلري مصمته حرفلريني جمع ايدر اولنشر صفات كه
بربرينه ضدلردر انلر جمله لف ونشر طريقيله ذكر اولنوب تمام
اولديسه هر حرفچون اولان صفات مخصوصه بيانه شروع اولنوب دنلدي

متن

شين مع الافشاء نطقا امتزجت وصاد وزاي سين فتلى مع الصفر

وشين مبتدادر امتزجت خبريدر مع الافشاء نطقا

ايكسين امتزجته ظرفدر افشادن مراد بورده انتشار صوتدر
حرفك نطقي وقتنده وصاد مبتدادر وزا قصر ايله در (نطقا تمييزدر)
وزن ايچون سين دخي عاطفه مقدره ايله صاده عطف در
فتلى مع الصفر جمله سي فعليه در محل رفعده خبريدر يعني
شين حرفنك طبعي نطقنده صفة افتشا ايله ممتزجدر زيرا
شينك صوتي مخرجنده منتشردر پس شينه تفشي دنلدوكنك
سببي بودركه بو حالت شينه مخصوصدر غيرلرده بولنمز ودخي
بلكه صاد وزاي وسين بو اوج حرف صفر ايله تلفظ
اولنورلر صفر بر ايبس سسنه نك اوازنه ديرلر وحيوانات
وطيورك اوازلرنده ديرلر ودخي صقلغه ده ديرلر پس بو اوج
حرفلرده مذكوره حالاته بكزر رجه
بر صوت بولندي ايسه بونلره صفير دنلدي زيرا بو حالت دخي انجق
بونلرده بولندي غيرلرده بولنمادي والله اعلم بالصواب **متن**

قد انحرفت لام وراء وكررت وقد تستطيل الضاد في النطق بالفشر

قد انحرفت لام جمله سي فعليه محققه در وراء ممدوده دن مقصوردر

اثر ازن بيتده ايچون عطف در لامنه • وتكررت فاعلى تخشده
رايه راجعدر وجملهسي فعليه در • وقد تستطيل الضاد جملهسي ده
دخي فعليه در • استطاله حرفك هيئتي مخرجنده ممتد اولوب
اوزمقدر معني كلام بدرستي لام ايله را ايكسي بله منحرفه لردر
انحرافك معناسي اكلمكدر وميل ايلمكدر • پس لامك لفظنده
رانك مخرجنه ميل واردر • ورانك مخرجنده ده لام مخرجي طرفنه
ميل واردر اشبو حالت بو ايكي حرفه مخصوصدر • ودخي
را حرفنده تكرير واردر • بعضلر راده واضعك وضعيله
قونلمش تكرير واردر ديدلر • بعضلر را قابل تكرير در ديدلر
بونك تفصيلي زا بابنده كلسه در انشاء الله تعالى
ودخي بلكل كه بدرستي ضاد حرفي مستطيله در • يعني
ضادده صفت استطاله واردر اشبو حالتده ضاده مخصوصه
حالتدر • اندن غيري حرفلرده استطاله حالتي بولنماز والله اعلم متن

وقلقلها قطب جد تعين • بقاف فبينها وفي كلها تجري

وقلقلها دكي ضمير بارز حروفه عايددر • قطب جد خبردر جملهسي اسميه در
با بقاف في معنسنه در • وفي كلها تجري جملهسي حاليه در
يعني قطب جد كلمهلرينوك حرفلري مقلقله حرفلريدر • قلقله
اضطرابه وتحركه وزلزليه دينلور • پس بو حرفلروك مخرجلرندن
خروجلري وقتنده بر صوت زايده لري • وبر نبره ظاهره لري واردر
اول حالتلت غيرلرنده اولمز • وبونلردن اوزكه سنده بولنماز
انكچون بونلره قلقله دينلدي • اما بونلروك قلقلده اصل اولني حرف
قافدر غيرلري قلقلده قافه تابعلردر • والله اعلم بالصواب متن

وخصص بقلقال الكل مسكنا • وان كان من وقف فبين باوضح

يعني صفت قلقله ذكر اولنان حرفلروك كليسنه مخصوصدر
اكر بونلر سكونله متصف اولالر • اما شويله كه سكونلري
وقفدن اولا صفت قلقله بونلرده ابين واظهر اولور • نته كه شيخ
جزري قدس سره بو معنيده ديدي • وبين مقلقلا ان سكنا
وان يكن في الوقف كان ابينا • وناظم دخي
عفي عنه نظم الجمانده بو معنايه اشارت قلوب ديدي
وطبطبق جد من حروف تقلقل • فقاف بها اصل وفي كلها اجلا

جرت هذه نطقا بكل مسكنا • وان نقفت في كلها فادخلا •

فصل في بيان معرفة الصفات المشهورة اللازمة لكل واحد من حروف التهجي

اشبو فصل تهجي حرفلرينك هر برينك لازمه مشهوره ملفوظ بها اولان صفتلرينك معرفتي بياننده در • متن

بحمدك يا الله يا منزل الذكر • اعني على تتميم ما رمت باليسر

بحمدك نك باسي بكاء تي مقدره متعلق در • ياخود مؤخر اعني يه متعلق در • ناظم عفي عنه اشبو مقامده حمدي تكرار ذكر ايتدوكي • الله تعالى جل وعلادن استعانت ايچوندر • يعني نصرت ويردم طلب ايتمكدور • اعني ددوكي قولي دخي بو معنايي اشعار ادر

وسلم على خير البرايا وآله • ومتقن هذا الذكر بالعلم والشعر

وسلم على ددوكي قولي • اعني على ددوكي قولنه عطف اولنور • اتقان حفظ بركتمك در • وعلم ايله شعر ايكسي بيله مترادفلردر • سؤال ناظم عفي عنه صيغه امر ايله سلم ددي • صيغه اخبار ايله اسلم ديمدي وجهي ندر دنلسا جواب وجه بودر كه اعني ددوكي

قولنه اقتران قصد ايتدي تاكه دعاسي سلامه قوشلماغله اجابته اقرب سؤال صل ديميوب دخي وكنك وجهي نه اوله دنلسه جواب اكثر بورادا ناظمك دعاسي مستجاب اولا سلاممتله ماءجور ومثاب اولور كند ونكك مرادي بو ذكر اولنان ايدوكنه تنبيه ايدوب سلم ددي صل ديمدي • والله اعلم بالصواب متن

وبعد فخذ في النظم ان الصفات من • حروف التهجي كم بحرف وكم تجري

فخذ ددوكي قولنده كي فا تعقيب ايچوندر ياخود جوابيه در • في النظم نك الف لامي عهد ايچون اولمق واردر • تقديري • في هذا النظم در • ياخود مضاف اليه دن عوض اولا • تقديري في نظمي هذا ديمك • ولاكن كم خبريه نك • تميزي محذوف در • تقديري كم صفة جاءت بحرف وكم صفة تجري في حرف • واحد من الحروف ديمكدر • وقناكه ناظم عفي عنه صفتلردن اضدادي وصفات مخصوصه بيان ايتدي سه هر بر حرفده صفات مجتمعه دن نيجه صفت جمع اولور انك بياننه شروع ايدوب ددي • فخذ الخ يعني اخذ ايله آل اشبو نظمده حروف تهجي نك

هر برینك علی حده صفت مشهوره و واجبه سندن والقاب
لازمه مهمه سندن نیجه صفتی واردر انلری خاطرده الوب
متعین اول ونه قدر القابی واردر انلری حفظ ایدوب متقین اول متن

صفات لکل من حروف القرآن خذ، فلا بد من حفظ الجمیع لمن یقری

صفات مفعول مقدمدر خذ مؤخره جمله سی امریه در فاء فلا بد
جوابیه در یعنی اخذ ایله شول صفتلری که قرآن عظیم حرفلرینك
هر برنی ایچون عظیمة الشان ولجة الاذعان لازمة البیان
مهمة الاتقان در ناظم عفی عنه صفات لفظن تکرار
ایتدوکندن مرادی حروف قرآنك صفات کثیره سی والقاب عزیزه سی
واردوکنه اشارت وتنبیه وعظم شاننه ایما وتنویه در والله اعلم متن

فی الهمز اجهار وفتح وشدة، وسفل وصمت حرکنا قال ذو الخبر

ففی الهمز اجهار جمله سی اسمیه در فاسی جوابیه در وفتح
معطوف لریله ما قبلنه عطف لردر کاف کنا مثل ایچون
ذا اسماء اشارتدندر تعلقی قالیه در قال ذو الخبر جمله سی
فعلیه در فحوای کلام و معنای مقام ای قاری قرآن مجید وای تالی

فرقان حمید بلکل وآگاه اولغلکه اشبو نظمك اولندن
تا آخرینه دك مقصود اصلی بلکه تجویدك کتابلرینك جمله سندن
مقصد اعلی ومرمای اجلی قرآن عظیم جل منزله حرفلرینك
هر برینه لازم اولان صفتلرك کلیسن بلمکدر انلری بلدکدن
صکره بونلرك الفاظنده رعایت ایتمکدر الا بو دکلو
واردرکه ناظم عفی عنه اشبو قصیده ده بو وارایه کلنجه دك
ذکر ایلدوکی ضابطه لر اشبو مقصود اصلی اولنك ذکرنه
توطئه در پس اشبو بابده مقصود اصلینك بیاننه شروع ایدوب
دیدی ففی الهمز اجهار الی آخره یعنی حرف همزه نك جبلتنده
طبیعت اولان صفته لازمه لرندندر همزه مجهوره اولمق منفتحه
اولمق شدیده اولمق مستفله اولمق مصمته اولمق اشبو علم تجویدده
خبردارلر اولان عالملر بویله ذکر ایلدیلر حاصل کلام همزه نك
صفات کثیره سی واوصاف غزیره سی واردر انلرك کمی بعضیسی
مشهوره لازمه ملفوظ بها در وبعضیسی دخی غیر مشهوره غیر لازمه در
اما ناظم عفی عنه نظمنده اختصار مراد ایدنب واملالدن ابعاد

ایدوب انلردن مشهوره اولنلرنی ذکر ایدوب وغیر مشهوره اولنلری
ترك ایلدی پس همزه نك صفة مشهوره سندن در مجهوره لك
جهرلك معنیسی ذکری و وجه تسمیه سی تقریری دفعاتله اولدی
و بر صفتی دخی شدیده لکدر شدتك معنیسی حرفك تلفظی
قاتنده مخرجنه لزومی وقوة اعتمادی وشدة استنادی اولوب
تلفظنده صوت جریان ایلمکدر پس حرفده صفت شدة علامتی
قوه در ودخی همزه ده انفتاح واستفال واردر بونلرك معنالری
اضداد بابنده ذکر اولنمشدر اما همزه نك ناظم ذکر ایتدوکی
صفاتندن غیری صفات غیر مشهوره لری والقاب لازمه لری
واردر جمله دن بری همزه جرسیه اولمقدر جرس شدة صوته دینلور
پس همزه نك صوتنده شدت ونطقنده ارتفاع وقوة اولدیسه
اکا جرسی دیو تسمیه اولندی اگرچه که کلی حرفلرده ده
صوتیلك واردر لکن بوقدر وارکه همزه ده سایر حرفلرده
اولنلرینه زیاده لك واردر پس بو سببدندرکه خلیل
انها کالتهوع دیو تعبیر قلدی یعنی همزه نك تلفظنده تهوع

کبی اولمق واردر یعنی اوکورمك کبی بر نبره جك واردر
بر وقتده دخی انها کالسعلة دیو تعبیر ایتدی یعنی اوکسرمك کبیدر
پس بوندن معلوم اولدیکه همزه نك صوتی سایر حرفلر
صوتندن قوتلی وسطوتلی ایمش وقتا که همزه ده ذکر اولنان
مزیة صوت بولندیسه همزیه جرسیه دینلدی کنه انجلین
خلیل دن منقولدر الجرس الصوت یقال جرست الکلام (وتکلمت به)
یعنی صوت ایلدوم وکلامی تکمیل قلدوم دیمك اولور
ودخی همزه نك بر وصفی دخی هتفیه وهتیه اولمقدر
هتف وهت صوت قویه دیرلرنه که عربلر هتف به وهت به
دیرلر قیجرکه صوت ایلسه بنلروکن معناسی همزیه جرسی
دینلدوکی معنایه راجعدر ودخی همزه نك بر صفتی دخی
مبدله اولمقدر ابدال حرفلری ده اون ایکیدر طال یوم انجده
کلمه لری جمله سین جمع ایدر بونلره ابدال دینلدی زیرا عربلرك
کلاملرنده ابدال استعمال اولنمدی الا بو حرفلرده اولندی
پس بونلره حروف ابدال دنلمکه ده وجه بودر ودخی همزه نك

بر صفتی دخی مزیده اولمقدر • یعنی همزه حروف زوائددندر •
زوائد حرفلری دخی اون حرفدر الیوم تنساه حرفلریدر بونلره
حروف زوائد دنلدی زیرا کلام عربده اسملرده و فعللرده
زائد حرف بولنمدی الا اشبو اون حرفلردن بری بولندی • پس
بو اجلدن همزه‌یه مزیده دنلدی • و همزه‌نک بر وصفی دخی
مصححه اولمقدر • زیرا حروف علتدن دکلدر • و دخی
همزه‌نک بر صفتی دخی مذبذبه اولمقدر • ذی ذباب تردده
دنلور همزه‌یه مذبذبه دنلدوکنک وجهی همزه بر حالنده
مقرر دکلدر • پس ذهن متردد اولور همزه‌نک اصالتی
اوزرینه ثابت اولمغه • و دخی زیاده لغی و سایر تصرفاتی اوزرینه
یعنی بر یرده محققه اولدوغی حالده اصلی اوزرینه مستقره اولور •
بر آخر یرده دخی زیاده اولور اشبو سببدن همزه‌یه مذبذبه
دنلدی • و دخی همزه مرققه‌در یعنی تلفظی ترقیقله تلفظ اولنور
زیرا حروف مستفله‌دندر حال بو درکه استفاله‌دن اولان حرفلرو
خود حق لفظده ترقیق اولنمقدر • و دخی همزه منتصبه‌دندر انتصابک

معناسی محکم و برک دیمکدر • و قنا که ذکر اولنان
صفتلر همزه‌نک صفات لازمه‌سندندر • و القاب واجبه‌سندندر
اولدیسه حرف همزه دخی ذاتنده قوی • و صوتی جلی • و تلفظی شدیدی
و اداسی عسرتلی حرفدر • زیرا صفتلر بونلک اکثری قوی صفتلردندر
• سابقده ذکر اولندیغی کبی بر حرفک صفتلر بونلک اکثری
قوی صفتلر اولسه • اول حرفک تمام قوتنه دالدر • و اگر اکثر
صفاتی صفات ضعیفه‌دن اولورسه • اول حرف لفظنده ضعیف تلفظ
اولنور • والله اعلم بالصواب

متن

وقد فخمت باء بذلک تقلقلا • ومع شدة سفل و جهر بلا سر

اعراب البیت وقد فخمت باء جمله‌سی فعلیه محققه‌در •
تقلقلا تمیزدر • و مع شدة و سفل و جهر معطوفلریدر **فحوای بیت**
یعنی با حرفی صفتلردن انفتاحله متصفدر • و دخی مذلقه‌در •
قلقله اولمقیوندندر • و دخی شدیده‌در • مستفله‌در • مجهوره‌در •
تفصیل کلام • و تبیین مقام • با حرفنک اوصاف لازمه‌سندندر •
و صفات واجبه‌سندندر • منفتحه اولمق مذلقه اولمق مقلقله اولمق

شدیده اولمق مستفله اولمق مجهوره اولمق . اشبو ذکر اولنان
التی صفت بانك جبلتنده طبیعت اولان صفتلرندندر .
ودخی بانك تلفظنده بلجه نطق اولنان حالتلرندندر . ایله اولسه
قارئ مجوده واجب ولازمدر که . بو حالتلری و بو صفتلری کمالیله
بلوب . و مراتبیله اوکره نوب . بای نطق ایدرکن بونلری
بلجه اجرا ایدوب افراطدن و تفریطدن حذر ایدوب صاقنه . والله
اعلم . اما بانك صفات غیر مشهوره سندندر . مصمته لك
یعنی محکملك . اما مصمتك حرفلری حلق حرفلرندن غیریدر
نته که خلیل عین ادلی کتابنده بو بلجه ذکر ایدر . پس
بونلره مصمته دینلدی . زیرا بونلر اغز ایچنده مخرجلرندن خروج
ایدرلرکن تمکنلری و استحکاملری واردر . ودخی حرف بانك
بر وصفی دخی اصیله اولمقدر . حروف اصیله ده حروف زوایدن
غیریسیدر . بونلره اصیله دینلدی . زیرا کلام عربده اکثر
اسملرده و اکثر فعللرده . بو حرفلر واقع اولمادقلر الا کلمه نك
اصلندن اولدقلری . پس انلره اصیله دیو تسمیه اولندی . ودخی

بانك برلقبی دخی شفویه اولمقدر . شفتیندن خروج ایتدیکیچون
ودخی منتصبه دندر . مرققه دندر . مظهره دندر . مصححه دندر
بونلر ایله تسمیه اولندیغنك وجهلری ظاهردر . والله اعلم . متن

وتا سفلت بالفتح فی اللفظ شدة . وقد صمتت نطقا بهمس بلا جهر

اعراب البیت مصراع اولك جمله سی جمله اسمیه در . ایکنجی
مصراع جمله فعلیه محققه در . مفهوم کلام . حرف تا
تسفیل اولنور . منفتحه دن قلنما غله لفظنده شدیده لك بولنندن
ودخی تا بدرستی تصمیت اولنور نطقده مهموسه قلنما غله
جهرسنز . یعنی حرف تانك جبلتنده سرشت اولان صفتلرندن
بش صفتی واردر . مستفله در . منفتحه در . شدیده در . مصمته در
مهموسه در . بونلرك معنالری ذکری سبقت ایتمشدر .
اما تانك غیر مشهور اولان صفتلری زائده اولمقدر . مبدله و المنزدر
یعنی تا طائیه و داله ابدال اولنور . ودخی منتصبه در . مظهره در
مرققه در . مستفره در . صحیحه در . والله اعلم . متن

وقد وصفت بالرخو والهمس ثاؤها . وصمت وانخفاض وفتح بها تسری

بیلنلر ولی جملهٔ فعلیهٔ محققه در اخری جملهٔ اسمیهٔ موشحه در ●
کلماتک تفصیلی بودر که بدر سنی حرف تا موصوفه در صفتلردن
صفت رخاوتله وهمس ایله ● ودخی تانک لفظنده صفت
صمت ● وصفت خفض ● وصفت فتح سیرادرلر وجریان قلورلر ●
خفض سفل معنسنه در ● اما تا حرفنک صفت غیر مشهوره سی
والقاب محفوظه سی صمت در ● اصالت در لثوی اولمقدر ●
حروف لثویه اوج در ● ثا وذال وظا در ● بونلره لثوی دنلدی
لثه فمدن خروج ایتدکلری ایچون ● لثه دشلر ترکیب
اولندوغی ایتلره دینلور ● ودخی تا حرف منتصبه در مظهره در
مرققه در مستقر در مصححه در والله اعلم ● متن

بفتح واستفال فخیم تجبلت ● فصمت وقلقل قل شدید مع الجهر

بفتح تجبلته متعلق در ● فخیم مبتدا در جملهٔ فعلیهٔ محلا
رفعده خبریه در ● فصمت ● وقلقل ● وقل امریه در ● شدید مع الجهر
جمله سی مقول قول قل در فحوای مقام ومعنای کلام ● حرف جیم
جبلتلنمش در صفتلردن انفتاحله واستفال ایله ● بیلنر

سن دخی جیمی مصمته قل مقلقله قل شدیده قل مجهوره قل ●
حاصل کلام جیم حرفنک اوصاف مشهوره لازمه سندن
التی صفتی وار در فتح در سفل در صمت در قلقله لک در شدیده لکدر
مجهوره لکدر ● اما جیمک اوصاف غیر مشهوره سندن در
صمت اصالت استقرار ابدال شجریه لک ● بونلرده اوج حرفدر ●
باب مخرجده ذکر اولنمشدر ● ودخی اظهار در رقیق در صحیح در والله اعلم ● متن

وهمس وانخفاض ورخو وصمته ● وفتح جرت فی الحاء ممزوج الفطر

همس مبتدا در ● جرت متعلقاتیله جمله سی فعلیهٔ خبریه در ●
ممزوجه مخلوطه معنسنه در ● یعنی حا ایچون بیش صفت وار در
مشهوره اولان صفتلردن همس در خفض در صمت در فتح در
بونلرک کلیسی حانک لفظنده ممتزج وثابت در ● اما
حانک اوصاف غیر مشهوره سی اصیله لکدر حلقی لکدر
منتصبه لک در مستقره لکدر ظاهره لکدر
مرققه لکدور مصححه لکدور ● والله اعلم بالصواب ● متن

وخاء علت بالهمس والفتح رخوة ● وایضا بها صمت فایقنه بالفکر

جملهٔ اولى اسميه در جملهٔ ثانيه امريه در يعني خا عالى اولدى يعني
مستعليه دن اولدى همسله فتحله رخوا ايله متصف اولدى يعني
حالده كه انجلين خانك لفظنده صمت وار در بن سزدن خ
خبردار اولوب تمام فكر ايله ايقان ايدوب حفظ كده بركت
يعني حرف خا ايچون صفة مشهوره لازمه دن بش صفت وار در
علو در همس در فتح در رخو در صمت در يعني خا مستعليه اولور
مهموسه اولور منفتحه اولور رخويه اولور مصمته اولور
اما خانك اوصاف غير لازمه سى استقرار در اصالت در
حلقى لكدر انتصاب در ظهور در رقاقت در عند البعض
فخامت در عند الاكثر والله اعلم متن

وفي الدال اجهار وصمت وشدة وفتح وقلقال وخفض بها تطري

وفي الدال اجهار جمله سى اسميه در وصمت وشدة
اجهار ينه عطف لردر وفتح بها تطري جمله سى اسميه در
يعني دال ايچون صفات مشهوره دن التى صفات وار در
جهر در صمت در شدت در سفل در فتح در قلقال در

اما صفات غير مشهوره سى صمت در اصالت در ابدال در
تطعيلك در انتصاب در اظهار در صحت در والله اعلم متن

وذال بها جهر ورخو وصمتة وسفل كذا تجري وفتح بلا ستر

يعني ذال حرفنك صفة جليسندن جهريت رخاوة صمتيت
سفليه فتحيه بونلر ذالك صفة مشهوره لريدر اما اوصاف
غير مشهوره لري لثويه لك در مصمته لك در متاصله لكدور
مستقره لك در منتصبه لكدر متظاهره لكدر مرققه لكدر
مصححه لكدر والله اعلم بالصواب متن

ورا مذلق فتح وبين مكرر ومنحرف جهر وسفل بها اجر

يعني را حرفنك جيلنده جريان ادن اوصاف مشهوره سى التى صفت در
مذلقه اولمقدر منفتحه اولمقدر بينيه اولمقدر مكرره اولمقدر
منحرفه اولمقدر انحرافك معنسى مخارج بابنده ذكر اولنمشدر
ودخى
مجهوره اولمقدر مستفله اولمقدر اشبو ذكر اولنان اوصاف
رانك لفظنده جاري ونطقنده ساري در اما رانك اوصاف
غير مشهوره سى اولان صمت در ظاهر لكدر مستقره لكدر مفخمه لكدر

ياخود مرققه لك دز اكثريا مكسوره اوله ياخود ساكنه اولوب
ما قبلی مكسور اولا بونك تفصيلی له بيانی كلجككده كلسه‌ر در
ان شاء الله تعالى ودخی مماله اولمقدر اماله ایکی قسم اوزرنه در
برقسمی حركتك اماله در وبرقسمی دخی حرفك اماله در اما حركتك
اماله اولنوك معنسی فتحه‌یی كسره جانبنه ميل اتدرمكدر حرفك
اماله اولنوك معنسی الف مستقيمه‌يی يا طرفنه ميل اتدرمكدر اما
اماله اولنوك حرفلری دخی اوچ حرفدر الف در را در هاء تانيث در
زيرا كلام عربده اماله انجق اشبو اوچ حرفه مخصوصدر ٥
زيرا استعمال اماله بونلرده بولندی اما الفده وهاء تانيثده
اماله متمكن اولماز الا ما قبلنوك اماله سيله متمكن اولور
ودخی هاء تانيثده اماله وقف حالنده اولور نحو والفك ورانك
اماله لری وقفلری حالنده اولور وصللری حالنده اولور
اكر الف يا اجليچون اماله اولونه ما قبلنوك اماله سندن
لابددر اكر مماله اولان الف كندوسی ولاينه انجلين
ما قبلنوك اماله سندن لابددر زيرا الفه اماله اولنمز

الا ما قبلنوك اماله سيله اولنشور يسر الفده اماله الف مستقيمه‌يی
يا طرفنه منحنی قلمقدر يعنی اكمكدر بو انحناده ميسر اولمز
الا فتحه‌يی كسره جانبنه ميل اتدرمكله اولور مثالی دارهم
كبی در بونده الف اماله اولنور كندودن صكره
كلن رانك كسرسی اجليچون دالك فتحه‌سی اماله اولنور
الفك اماله سيچون يسر الف وهاء تانيث نفسلرنده اماله
اولنورلر وما قبلری بنلرك ايچون اماله اولنورلر والله اعلم متن

وزا صفرت بالجهر والفتح مستفلا وقد صححت رخوا تيقن مع الخبر

يعنی حرف زا ايچون ملفوظه بها اولن صفتلردن التی صفتی واردر
صفيريت جهريت فتحيه سفليت صميت رخويت در
بونلر صفت مشهوره‌دندر اما صفات غير مشهوره لری اسليه در
حروف اسليه ده زای در سين در صاد در بونلره اسليه
دنلدی خروج اتدكلری موضعه نسبت اولنوب زيرا اسله
لسانك طرفنه دينلور ودخی صمتيندر استقراردر انصابدر
اظهاردر صحتدر رقافتدر والله اعلم متن

صفير واصمات وهمس رخاوة ، وفتح صفات السين لاحقن في الدنيا

سينن حرفنك صفات مشهوره سندن درصفيريه ، واصمات
واهماس وارخا وانفتاح . بنلرولت جمله سی سينك لفظنه لاحق
اولوب قونلن صفتلريدر . اما سينك صفات غير مشهوره سی
اصتم اولمق درمبدله اولمقدر مستقره اولمقدر مرققه ولمقدر
مذبذبه اولمقدر اسليه اولمقدر منتصبه اولمقدر مرققه والمقدر
مظهره اولمقدر مصححه اولمقدر والله اعلم . متن

وفي الشين افشاء وفتح ورخوة ، وهمس واستفال اصمت من المقرى

يعني حرف شينك صفت مشهوره لازمه سندن درافشا وانفتاح
ورخاوة وهمس واستفال وصمت . اما شينك القاب غير لازمه سندن
مصمته لك . شجريه لك . استقرار انتصاب . اظهار . ترقيق
اصالة صحت . والله اعلم بالصواب . متن

وصاد باطباق وصمت عليه ، ورخو وهمس قد تحلت مع الصفر

يعني حرف صادك صفات لازمه مشهوره سندن در اطباق
واصمات واستعلا وارخا واهماس واصفار . اما صادك صفات

غير مشهوره سندندر ضم تفخيم استقرار استظهار انتصاب
اصالت ابدال صحت . والله اعلم . متن

وقد تستطيل الضاد بالعلو مطبقا ، وجهر وصمت قل ورخو بها انبرى

بدرستی ضاد حرفنك صفت مشهوره سی التي صفتدر استطاله در
بو صفت ضاده مخصوصه بر صفتدر . بونك معنسی اضداد
(استطاله ده)
با بنده ذكر اولنمشدر . ودخی اطباقدر واجهاردر . واصماتدر
وارخاوتدر . اشبو صفتلر ضادك جبلتنده سرشت اولان صفتلرندندر
اما ضادك صفت غير مشهوره سی والقاب منشوره سی ضمدر . فخامتدر .
شجريه لك در . بعضلر قاتنده كه ذكر اولندی منتصبه لكدر . مظهره لكدر
مستقره لك در . مبدله لكدر . والله اعلم . متن

وطاء مطبق عال شديد متقلقل ، اتت كلها فيها بنطق مع الجهر

يعني طا حرفی متصفدر صفت اطباقله . صفت استعلا ايله صفت
شديده لكله . وصفت جهر ايله وصفت قلقله لك ايله . وصفت
غير مشهوره سندن صمتله . استقرار ايله . ظهورله . انتصاب ايله . فخامتله . نطعيلكله .
اصالتله . صحتله متصفه در . والله اعلم بالصواب . متن

ظا باطباق وجهر ترتيت ، ورخو وصمت فاعلى عن الضـ

یعنی طا حرفنک مطبقه لک مجهوره لک رخولک مصمته لک
مستعلیه لک طبیعتنده جبلت اولان صفتلرندندر نطقنده
بلجه تلفظ اولنور اما طانک صفات غیر مشهوره سی فخامتدر
صتمدر استقراردر انتصابدر ظهوردر لثویه لکدر
اصلیه لکدر صحیحه لکدر والله اعلم ● متن

وجهر وبین قل بعین جبلة • وخفض واصمات وفتح بها فادر

یعنی عین حرفنک اتصافی بینیتله در جهریتله در خفضیتله در
صمتیتله در اشبو ذکر اولنان صفتلرک جمله سی عینک
لفظنده جاری و نطقنه طاری اولوب ذاتنده جبلتدر وشانندن
طبیعت اولان صفتلرندندر اما عینک صفت غیر مشهوره اولنی
حلقیلکدر استقراردر رقاقتدر استطهاردر انتصابدر
صحتدر والله اعلم بالصواب ● متن

علت غینها بالفتح والرخو جهرة • جری صمتها فیها علی مقول المقری

یعنی حرف غین عالی اولدی منفتحه لک ایله رخویه لک ایله مجهوره لک
ایله صمتیتله بونلرک جمله سی غینک طبعنده جبلتی اولان

ولفظنده جریانی ایدن صفتلریدر بونلرقارینک لسانن
اوزرنده ایفا واجرا اولنورلر اما غینک صفات غیر مشهوره سی
حلقی اولماقدر ودخی مرققه اولمقدر بعض لرقاتنده
منتصبه اولمقدر ودخی اصیله اولمقدر ودخی
مفخمه اولمقدر اکثرقاتنده دخی مصححه اولمقدر والله اعلم ● متن

وقد اذلقت فاء بفتح تسفلا • وقد اهمست رخوا فمیزه بالفکر

یعنی بر دخی حرف فا اذلاق اولنور یعنی مذلقه قلنور
منفتحه لکله تسفل بولنندن ودخی اهماس اولنور یعنی
مهموسه قلنور رخوا ولمق بولنندن پس فانک صفات غیر مشهوره سی
صتمدر استقراردر انتصابدر استطهاردر رقاقتدر
اصالتدر شفویه لکدر صحیحه لکدروز ● متن

وقلقل بلفظ القاف بالفتح جهرة • وصمت شدید قل وعلو بها نظری

یعنی حرف قافک نطقنده جبلت اولان صفتلرندن التی صفاتی
واردر قلقله لکدر منفتحه لکدر مجهوره لکدر
مصمته لکدر شدیده لکدر مستعلیه لکدر بونلرک
کلیسی قافک لفظنده جاری و نطقنده ساری لردر

يعني قافك ملفوظتها الردر ، اما قافك القاب غير مشهوره سي
واوصاف غير لازمه سي صمتدر ، لهويلكدر ، لهوي اولان
حرفلرده ايكيدر ، بري قافدر ، بريسي كافدر ، وجه تسميه
سابقده ذكر اولنمشدر ، ودخي منتصبه لكدر ،
مظهره لكدر ، اصليه لكدر ، مرققه لكدر عند البعض
مفخمه لكدر عند الاكثر ، ودخي مصححه لكدر ،
والله اعلم بالصواب ، متن

وكاف بوصف الهمس في النطق تشتد ، مع الخفض والاصمات والفتح كالبدر

يعني كاف حرفي متصف در ، لفظنده اولان صفاتدن
همس ايله ، شدتله ، تخفض ايله ، صمتله ، انفتاح ايله ، بونلر
عدده بيش صفاتندر كه ، كافك صفات مشهوره سيدر
اما كافك صفات غير مشهوره سي ، والقاب غير مشهوره سي اولان
لهويلكدر ، صمتدر ، مستقره لكدر ، انتصابدر ، ظهوردر
رقاقتدر ، اصالتدر ، صحتدر ، والله اعلم ، متن

قد انحرفت لام بذلق وسفلة ، وجهر جرى فتحا وبين كذا تطري

يعني حرف لام منحرفه در ، ودخي مذلقه در ، مستفله در ،
مجهوره در ، منفتحه در ، بينيه در ، بونلر لامك صفات
مشهوره سندندر ، اما لامك صفات غير مشهوره سي استقراردر
انتصابدر ، اصماتدر ، اظهاردر ، افخامدر ، لفظة اللهده
فتحه دن وضمه دن صكره واقع اولورسه ، انجاقدر غيرلرده
ودخي لام ابدالدر ، ذبذابدر ، صحتدر ، متن

وبين واجهار وفتح وذلقة ، بميم مع الاسفال من احرف الذكر

يعني قرآن عظيم حرفلرينون ميمنده برنيچه صفت وارد كه كندنك
لفظنده ملفوظتها در ، بينيت كبي ، انفتاح كبي ، اذلاق كبي ،
استفال كبي ، اما لامك كنديه لازم اولان صفتلرندن غير
مشهوره اولاني صمتدر ، انتصابدر ، رقاقتدر ، رجوعدر ،
مرتبه لكدر ، ابدالدر ، استقراردر ، صحتدر ، والله اعلم ، متن

وبالنون بين مع فتاح وجهرة ، فبين باذلاق وخفض باد غدر

ودخي حرف نونك لفظنده جبلت اولان صفتلردن صفت
لازمه سي بيش صفتدر ، بينيه در ، ذلاقتدر ، انفتاحدر ،

انجهازدر انخفاض در اما غیر مشهوره اولان صفتلری
مصمته تفرر در انتصاب در ترقیق در تزاید در تبدل در
تذبذب در ظهور در تعسّن در قچانکه
ساکن اوله والله اعلم بالصواب متن

يجهر منها الواو في اللفظ خفضة تفتح بالاصمات واللين كالوتر

يعني ودخي حرف واو لفظنده جهر اولنور خفض اولنور
منفتحه قلنور مصمته اولنور تليين اولنور اکرکندی
ساکن اولوب ماقبلی مفتوح اوله بونلرکه ذکر اولندی
واوك صفات مشهوره لرندندر اما صفات غیر مشهوره لری
علیله در خفیه در جوفیه در ضمیه در زایده در
مستقره در مذبذبه در مبدله در هوائی در کندی
ساکن اولوب ماقبلی مضموم اولجاق مدیه در لینه
انجلین مرققه در والله اعلم بالصواب متن

تضمت بالارخاء والهمس هاؤها تسفل في الانطاق بالفتح في الدنى

يعني حرف هانك صفت لازمه سندندر مصمته اولمق
رخوا اولمق همس اولمق سفل اولمق فتح اولمق
اما صفت غیر مشهوره سندندر حلقی لق خفی لك انتصاب
استقرار ازدياد ابدال ذبذاب صحت والله اعلم متن

ولام الالف هاوضمت وسفلن ببينة فافتح وخذها مع الجهر

يعني ودخي لام الفك اوصاف مشهوره سندندر التي
صفاتکه بری هاولك در برده مصمته لك در بری ده
مستفله لکدر بینیه لکدر منفتحه لکدر
مجهوره لکدر ودخي لام الفك اوصاف غیر مشهوره سندن
برنجه صفتلری ولقبلری دخي وارددر خفی اولماق ممال الوقوف
ننه که ذکر اولندی زاید اولمقدر مذبذبه اولمقدر
علیله اولمقدر مبدله اولمقدر مرققه اولمقدر اشبو ذکر
اولنان صفتلر لام الفك الفنك اوصاف غیر مشهوره سندندر
سؤال اکر صورلرسه که ناظم عفي عنه الف
هوائینك صفاتنی مستقل ذکر ایتمیوب لام الف
ضمننده ذکر ایتدوکی نك وجهی نه در جواب زیرا الف

هوائی حروف تهجیده مستقل بنفسه ذکر اولنمادی ●
بلکه بر آخر حرفك ضمننده ذکر اولندی اکر دینه
صورسه لرکه الف لام الف ضمننده ذکر اولنمغه وجه ندر ●
جواب درکه زیرا الف هوائی حروف تهجینك ترتیبنده لام الفله
ذکر اولنمق واقع اولمشدر ● لکنه انجلین قرآن عظیمده دخی
الف لام الفله منضم قلنمشدر ● پس ناظم عفی عنه دخی
حروف تهجینك بیننده الف لام الفله منضم قلوب ذکر ایلدی ● ذکر
اولنان منا سبتدن اوترو ● وبالله التوفیق ● متن

بیالینة بین فطب فتح جهرها ● وخفض وضمها تلفظ مع الیسر

یعنی حرف یا حرف لین اولور ● بین بین اولور ● منفتحه اولور ●
مجهوره اولور ● منخفضه اولور ● مصمته اولور ● اما القاب
غیر مشهوره سی اولان یا حرف خفی اولمشدر ● هاوی اولمقدور ●
علیل اولمق دخی ● مدید اولمق دخی ● کندی ساکن اولوب
ما قبلی مکسور اولجق مصتمه اولمقدر ● مستقره اولمق دخی
مزید اولمقدر ● اوشبو ذکر اولنان ● القاب ● و اوصاف ●

حرف یانك غیر مشهوره اولان وصفلریدر ● والله اعلم ● متن

فاعدا داعدادالصفات فقد انقضی لکل مع الترتیب فاحفظ مع الخبر

یعنی حروف تهجینك هر برینك ترتیب اوزره صفتلری و لقبلری
عددلری صاغشی منقضی اولدی ● وذکر سبقت ایتدی
پس سن دخی بونلری ذکر اولندوغی کبی حفظ ایدوب
خبردار اول ● ایله اولسه ای قاری قرآن و طالب تجوید ● وای
تالی فرقان و راغب عرفان کلام مجید ● بلکل و آکاه اولغلکه
اوشبو نظمده بو آرایه کلنجه دك ذکر اولنان احکام تجوید ●
وقواعد کتاب مجید ● اکر تعیین مخارجدن ● و اکر
تبیین اوصاف لازمه مشهوره دن ● و غیر مشهوره دن ●
و اکر القاب واجبه ملفوظتهادن ● وغیر ملفوظتهادن کرك
بیان اولندی ● سکا دخی بونلرولك مجموعنك عرفانندن
لازم ● ومعرفتندن لابددر ● تاکه بر اوستاد حاذقدن
سماع ● و بر شیخ کامل فائقدن استماع ایدوب ● مشافهه یله
تکرار ● ومذاکره سیله تردا ایدوب ● کوشش و ریاضت

چكوب مرتبهٔ تجويدى حسنله كماله يتوروب وزينت
الفاظكى بزورله جماله ايركوروب مثوبات عظيمه لايق
واهل سعادته لاحق اولوب دنياده وآخرتده
غايت عزته ونهايت حرمته ايرشه سن وبالله التوفيق

فصل في الصفات المشتركة والمميزة

اشبو فصل صفات مشتركه يله صفات مميزه نك بياننده در

ولا الحمد غفران صلوة زكية على شارع الشرع الشريف ذي القدر

ولا ولاء دن مقصوددر وزن ايچون معنى عقيب الحمد ديمكدر
يعنى الله تعالى جل وعلا يه حمد وشكر ايتمكدنصكره
اصناف مغفرت رحمانى واجناس رحمت يزدانى وصلوات
زكيهٔ عليه وتسليمات سنيهٔ جليه اول شرع شريف
مطهرك شارعى واول طريق منيف منورك واضعى
سيد الكونين وشمس الخافقين اوزرينه اولسون
بلا نهايت ولا غايت يعنى نهايتسز وغايتسز والله اعلم متن

وسلم على الاصحاب والآل كلهم وتال باحسان وفي هذا الذكر

وسلام جميلكمو

يعنى ودخى يا رب صلوة جليلهكى اول نبينك آلنك
واصحابنك جملهسى اوزرلرينه قيلى وير ودخى انلره حسنله
تابع اولنلر اوزرلرينه قيلى وير ودخى قرآن عظيمى وفرقان كريمى
اوقيجيلر واقدجلر اوزرلرينه قيلى وير متن

ولا العلم بالمذكور خذ ما تميزا ل حروف من الاخرى اذا كن في الاثر

يعنى ذكر اولنان صفتلره وبيان قلنان لقبلره علمكدن
صكره اخذ ايله شول صفتلرى كه حرفلرى بر برندن تمييز
ايدوب فرق ايدرلر اكر ايكى حرف ياخود اوچ حرف بر مخرجده
وبعض صفتده مشترك واقع اولهلر انلرى بر برندن آيروب
انفراد ويرن صفتلرى بيل وحفظ ايله متن

شريكا بابعاض الصفات ومخرج ففرق وميزها فكن صادق الفكر

يعنى ايكى حرف ياخود اوچ حرف بر مخرجده متحد اولهلر وبعض
صفتلرده ده مشترك اولهلر بونلرك صفت مميزهلرين بلوب
برى برندن تفريق ايدوب تمييز ايله تا كه قرآن كريمه عارف
اول وجهلكى انك عرفاننه صارف اول وبالله التوفيق متن

فمخرج همزها سويا ن سفلة • ومنفتحا يمتاز همز مع الجهر

يعني بدرستي همزه يله هانك مخرجلري بردر • زيرا مبدء حلقدن
خروج ايتمكده ايكيسي برابرلردر • ودخي صفتلردن صفت
تسفلده وصفت انفتاحده • دخي مساويلردر • اما همزه نك هادن
امتيازي جبلتنده اولان جهر ايله • وطبيعتنده اولان شدتيله در •
اكر همزه ده اشبو ايكي صفت اولمايدي هاء خالصه اولوريدي
• پس بنلرك بري برندن انفرادلري اولميوب التباس واقع اولوب
مراد حاصل اولمازدي • زيرا بنلرك ما بيننده فرق ايدوب امتياز
ورن صفت جهر ايله صفت شدت اولدي • ودخي هاي همزه دن امتياز ويرن
صفت همس ايله صفة رخاوت اولدي • والله اعلم بالصواب • متن

ومع شدة والحاء والعين سويا • هما مخرجا سفلا وفتحا بلا حصر

ومع شدة مع الجهر يه عطف اولنور • والحاء مبتدادر • والعين
عطفيدر • سويا خبريدر • هما مبتدادر • خبري محذوفدر •
تقديري هما سويادر • يا خود مبتداي ثانيدر • تقديري والحاء
والعين هما سويا اولور • يعني حرف حا ايله حرف عين • توسط

حلقدن خروج ايتمكده برابرلردر • وصفتلردن تسفلده وانفتاحده مستويلردر

متن

ففاق مع الارخاء والهمس حاؤها • على العين ثم الخاء والغين في القطر
تسوى بالاستعلاء والفتح رخوة • وعين قد امتازت من الحا مع الجهر

يعني حرف حا عين اوزرينه فايق اولور يعني ممتاز اولور • ايرلر صفت همس ايله
وصفت رخو ايله • زيرا حا مهموسه دندر • عين مجهوره دندر • اكر حادن
همس صفتي زايل اولسه عين خالصه اولوردي • اكر عيندن صفت
جهر كيدرلسه حاء محضه اولوردي • پس بو ايكيسنك بري برندن
فرقلري كندلره لازم اولان صفتلر ايله در • ودخي بوندن صكره
غين ايله خا خلقتنده يعني مخرجده برابرلردر • وصفتلردن صفت استعلاده
وصفت انفتاحده • وصفت رخاوتده مستويلردر • اما غين
خادن ممتاز اولور • صفت جهر ايله • يعني حرف غين متصفه در
مجهوره لكن رخاوتيله • پس بري برندن امتيازلري اشبو ايكي صفتيله
اولدي والله اعلم بالصواب • متن

وجيم وشين يا مخرجا سوية • سفالا كفتحا قل معا فيهما نطري
فبالشدة امتازت على الياء جيمها • وشين قد امتازت من الياء بالنشر

بالنشر دنلدوكندن مراد افشادر زيرا تفشي انتشار صوتدر
يعني جيم وشين ويا بونلر اوچي بله مخرجده متحدلردر
ودخي صفتلردن مستفله اولمقده مستويلردر منفتحه اولمقده
برابرلردر لكن بو ايكي صفت بو اوچ حرفده جاريلردر اما جيمك
شيندن امتيازي جهر ايله وشدت ايله در اما شينك يادن امتيازي
صفت افشا شيله وهمسيله در يعني شين ايله يا ايكسي بله
مصمته لكده برابرلردر ودخي يانك شيندن امتيازي
جهر ايله در زيرا شين مهموسه دندر ودخي يانك جيمدن امتيازي
ضعفيله در زيرا جيم حروف شديده دندر يا حروف
ضعيفه دندر والله اعلم بالصواب • متن

وبالهمس ثم الضاد والظا شاركا • بالاطباق والاستعلا وجوع مع اليسر
على الضاد من ظاء لما مستطيلة • لطا شركه بالدال والتاء في القدر

وبالهمس بالنشريه عطف در ثم الضاد والظا شاركا جمله
اسميه در يعني ضاد ايله ظا ايكسي بله اطباقده واستعلاده
مشاركلردر ورخاوتده مشتركلردر اما ضاد على اولدي

ظا اوزرينه مستعليه اولمغله ودخي مخرجله زيرا ضادك مخرجي
اضراسدن در ودخي حافه لساندن در ذكر اولندغي
اوزرينه ظانك مخرجي طرف لسانله ثنايا اطرافندن در اما
نظمده مخرجيله امتيازه تصريح اولنمدي سابقده ذكر
اولندي غنه بنا والله اعلم بالصواب • متن

خروجا شديدا فل فتمنا زطاؤها • من الدال بالاطباق والعلو في الذكر
تفرد منه التا بهمس وتستوي • مع الدال في الاسفال والفتح بالنصر

يعني طا ودال وتا بونلرك اوچي بله مخرجده مشتركلردر ودخي
صفتلردن شديده لكده متساويلردر اما طانك
دالدن امتيازي اطباقيله واستعلاسيله در اما تانك
طادن انفرادي همسيله در ولكن تا ايله دال استفالده
وانفتاحده برابرلردر والله اعلم بالصواب • متن

ومخرج ثا ظاء وذال مساوي • برخو فظا عال بالاطباق في الاثر
من الدال ثم الظا شريك بجهرها • وثا منهما فاقت بهمس مع اليسر

ولكن هما فتحا وسفلا سوية يعني ظا وثا وذال مخرجده

معناسی حرفی لفظنده صوتنی ارقلنمقدر • یعنی اینجه اوقمقدر •
اما مستعمله حرفلرندن لام ایله رانک کنی تفخیم ایله ترقیق
آره سنده مشترک کلردر • یعنی فخامتله ده استعمال اولنورلر •
رقاقتله ده استعمال اولنورلر تفصیل اوزرنه بونک بیانی بابلرنده کلسردر ان شاء الله تعالی

فصل فی بیان معرفة فخامة الالف الممدودة ورقاقتها

اشبو فصل الف ممدوده‌نک فخامتله رقاقته آره سنده مشترک
اولمه کیفیت استعمالی نیجه‌در انک بیانن ایدر • متن

وفی الالف التسمین والعجب تابعا • لما قبلها فی اللفظ هذا عن الحبر

متن

یعنی الف هوائی تفخیمده • و ترقیقده • مستقل بنفسه دکلدر •
بلکه ما قبلنک تفخیمنه • و ترقیقنه تابع اولور • یعنی
اکر ما قبلی حرف مفخم واقع اوله الف دخی انک اتباعیله
تفخیم اولنور • واکر ما قبلنده حرف مرقق واقع اوله الف
دخی انک اتباعیله ترقیق اولنور • نتکه کتاب نشرده
شیخ جزری قدس سره • واما الالف فالصحیح انها لا توصف
بترقیق ولا بتفخیم • بل بحسب ما تقدمها فانها تتبعه ترقیقا

وتفخیما دیدیکی قولنک معناسی اشته بو ذکر اولنندر •
اما شیخ جعبری قدس سره حرز الامانی شرحنده دیر الف مطلقا
مرققدر • تفخیمی لحندر اعاجم لغتندن عد اولنور • وبر آخر موضعده دخی دیر
الفک تفخیمندن حذر ایله • خصوصا که مفخمه مجاور اوله •
حتی لفظة الله دکی الف مفخمه‌در دینلدوک مرادلری فتحه
محضه درکه ضد اماله‌در • تفخیم محض دکلدر دیر • اما شیخ
جزری طاب ثراه نشرده ایدر ائمه‌نک کلامنده الف مطلق مرققدر •
دینلدوکی اعجامدن بعضلری الفک تفخیمنده مبالغه شویله
ایدرلرکه آز قلورکه الف واو اوله • پس انلری بو مرتبیه
ایلتمکدن تحذیر ایتمکدر • ویغلندرمقدر دیر • وکنه انجلین
نشرده دیرکه متأخرین‌دن بعضلرینک الفی مطلق مرققدر
دیدکلری انلردن توهمدر • زیرا هیچ برکیمسنه الفک مطلقا
مرقق اولمسنه اصلا ذاهب اولمامشدر • اما ائمه محققین
دیدلرکه الفک تفخیمنه انکار ایدنلرک انکارلری جهللرندندر •
یاخود غلط طباعلرندندر • یاخود عدم اطلاعلرندندر •

یا خود تجوید کتابلرندن بعضنده که متصفلری اهمال ایدوب
الفك فخامتنی تصریح ایتمدکلری ایله تمسك ایدنلردر •
اما جهللرینه دلیل الف مطلقا مرققه اولیجق طال وفصالا
کبیلرده خود وزن لامی تغلیظ ایدر • پس الف بونلرك کبیلرده
اکی فخامت آره‌سنده نجه‌سی ترقیق اولنور • بلکه الفك رقاقتی
بونلرك کبیده ممتنع اولور • اما غلط طباعلرینه دلیل
قالدنك لفیله حالنك الفنك • رقاقتلری لفظلرنده تجویدلری
حاللرنده نجه‌سی فرق اولنور • بلکه بونلرك کبیلرده فرق ممتنع اولور
• اما عدم اطلاعلرینه دلیل تجوید کتابلرنك کثرنده
الفك فخامتنه نص اقامت اولنمشدر • والله اعلم بالصواب • متن

کصاد وطالوت وقاف فخمن • وکاف وجالوت بترقیقها اجر

اشبو بیتده‌کی مثاللر الف ممدودنك فخامتیله رقاقتنه امثله‌در
• پس صاد وطالوت وقاف کبیلر الف ممدوده ماقبلنه تابع
اولمغله لفظنده تفخیم اولندوغنه مثاللردر • وکاف
وجالوت کبیلرده الف ممدوده لفظنده ماقبلنه تابع اولمغله

ترقیق اولندوغنه مثاللره اشارتدر • والله اعلم

فصل فی ترقیق الهمزات

فدونك ترقیقا بهمز بحیث جا • امثل امثالا لا لاذعان من یقری
بهمز بایانا اعنت واهدنا • کذا الحمد والاولی وفی اخری واصری
اضاعوا وارطال واصفی واغرقوا • اخانا واغناهم ولطفی کذا اقری
قروء وخطیئات بریء وسوءة • وسیئت وجئنا مع ویأتی مع الاجر
وظمآن مسؤلا ویأتی موجلا • هنیئا قرا سؤالك وسوا من الامر
وسیئ الامع سؤال وادم • واتا وامنا واسی علی الاجر
ءاناء اقررتم ءانذرتهم ابن • ءانتم ءامنتم ءانزل فی الذکر

دونك خذ معنیسنه کلور • ترقیقا مفعولیدر • یعنی اخذ ایله
یا بیش قرائتکده همزه‌نك ترقیقنه هر نه صورتله واقع اولورسه
اولنسون • وهر نه اعرابله معرب کلورسه کلسون مطلق مرققدر •
حاصل کلام قاری مجوده • وتالی متعوده • لابد ولازمدر که حرف
همزه‌نك سابقده ذکر اولنان احکامندن اکثر مخرجندندر •
واکثر صفتنده‌در • واکثر القابنده‌در • انلرك مرتبه‌لرین
وحدلرین بلوب • برکوب ترقیق رعایتن کماله ایرکوروب حسن

ادا ايله تلفظ ايتمككه سعي جميل وجد جزيل ايدن خصوصا كه همزه
كندي مكسوره اولوب حرف شديده ملاقي ولمش اوله مثالي
ايانا كبيلردر • ياخود همزه كندي مضمومه اولوب حرف حلقه
مقارن اولمش اوله مثالي اعدت واخرى واغرقوا كبيلردر
ياخود همزه مفتوحه اوله الحمدنك الله نك همزه لري كبي
ابتدا لري حاللرنده ياخود همزه مضمومه اولوب ما بعدنده حرف مد
واقع اوله مثالي اوتوا كبي • ياخود كندودن صكره قوي حرف كله
مثالي اخرى اصري اطغى كبيلردر • والحاصل ذكر اولنان
بيتلرده همزه لركه وارددر تلفظلرنده مرققلردر • تفخيم لري لحن
شنيع دندر • يعني همزه كندسي كرك كلمه نك اولنده كلسون
كرك وسطنده كلسون كرك آخرنده كلسون كرك كسره
يالكز كلسون • كرك كسنه اكيسي بريرده اولسون
هرنه حالده اولورسه اولسون • البته همزه تلاوتده ترقيق
اولونور وقرآتده تحقيق اولنور • والله اعلم بالصواب

فصل في بيان اظهار رقاقة الباآت

متن

ورقق ببسم الله بالله باءه • وبا باطل برق بطشتم بلا نكر
بهم باسط صب وضبط وصبغة • با بقي بصديق بحب مع الصبر
بديع بصير مع براق بربوة • وبع باب بلدان بعبد بلا بدر

يعني بسم الله دكي بايي ترقيق ايله • ودخي بالله ده كي بايي ودخي
باطلنك باسني • برقنك بايني بطشتمك بايني ترقيق ايله انكار
ايدنجلردن بر كمسنه انكار ايتمكسيزين • معناي
محصل بودركه با حرفي مطلقا مرققه در هرنه صورتده كالورسه
كلسون • وهرنه هيئاتده اولورسه اولسون • وهرنه اصل
حرفله مجاور اولورسه اولسون • يعني كرك مفخمه مقارن
اولسون كرك مرققه مجاور اولسون البته با مرققه در تفخيم لحندر
مثالي بيتلرده ذكر اولنانلردر • ودخي انلروك كبيلردر والله اعلم

فصل في اظهار شدة التاآت ورقاقتها متن

كذا راغ تا نزي تتوبا تطاولت • تجافى رضيتم فتنتم مع الوتر
كذا فتكفى تتوفى كسلت كنتم كشرتكم • سيكفيك كافورفكن تاركك الكفر

يعني تا حرفنك رقاقتن وشدتن رعايه قل تا هرنه صورتده كالورسه

کلسون ۞ وهر نه اصل اعرابله معربا ولورسه اولسون کرك
کندین مخففه کالسن کرك مشدده اولسون کرك
منفرده اولسون کرك متکرره اولسون مطلقا تا مرققه در
بس قرائتده اینجه اوقموق لابددر ۞ ولفظنده اولان شدتی رعایت وتمق
واجبدر • مثاللری بیتلرده ذکر اولنانلر کبیلردر ۞ بس بونلرده
و بونلرڭ کبیلرده • تانڭ لفظنی ترقیق ایله اوقمق قاری مجوده لازمدر
تا کـه تا تفخیم اولنوب لحن فضیع واقع اولنمیه والله اعلم •
کنه انجلین حرف کافڭ ده • صفة شدتنی رعایة ایدوب • کافی ترقیق
ایتمك قاری مجوده لابد و لازم ایدی ۞ تا که کاف حرفی فخامتله
تلفظ اولنوب لحنه یتشدرلمك لابدادی ۞ مثاللری
اکنجی بیتده ذکر اولنانلردر ۞ والله اعلم ۞

فصل فی اظهار جهر الجیم وشدتها ورقاقتها متن

وبین مع الاجهار فی الجیم شدة　　کما اجتنبوا اجتثت خیّم مع الفجر
خصوصا اذا الفت بزای وسینها　　کرجز وتجزی مع یسجرون بالاجر
کذا الرجز مع نجزی یسجری وتجتبی　　وحاججتم کالرجس والرجز بالهجر
یوجهه مع حج وفج وحجة　　ومن وجبکم لجهات اخرج بلا زجر

یعنی حرف جیمڭ ذاتنده اولان جهرنی ۞ وجبلتنده اولان شدتنی •
بیان ایدوب لفظ جیمه ضعف ویرمکدن حذر قل ۞ زیرا جیم حرفی
اکر لفظنده ضعیف قلنوب جهری وشدتی رعایت اولنمیه
مهموسه دن اولوب • لفظ شینه شبیه وملتبس اولوب لحن شنیع
واقع اولور ۞ نتاکه شیخ سخاوی طاب ثراه دیر • **بیت**

والجیم ان ضعفت اتت ممزوجة ۞ بالشین مثل الجیم فی المرجان ۞

یعنی حرف جیمڭ هر قچان که لفظنده جهری وشدتی بیان
اولنمیا جیم ضعیف دوشر دخی شین خالصه ایله مخلوط اولوب
تحریف حرف اولوب تغییر معنی لازم کلور ۞ بس ای طالب عرفان •
وای عازم اتقان ۞ بیلکل وآکاه اولغل که باب مخارجده ذکر اولندی
بیلکه جیمڭ وشینڭ مخرجلری بردر ۞ اما جیم حرفی بر نطقی قوی
وسدید ۞ ولفظی جلی وشدید حرفدر ۞ شویله که جیم کندی
ساکن اولوب مابعدی تاء متحرکه اولا قاریه واجب ولازمدر که
جیمی موضعندن اخراج ایدوب جهرندن وشدتندن لازم اولن

حقنی اعطا ایده ۞ اکر شیله که ذکر اولندوغی کبی
تلفظ اولنمیه قارینک لفظنده جیم لفظی تا لفظنه خلط اولمغه
مبادره ایدر ۞ زیرا جیم شدیده در وهم انده جهر واردر ۞ پس تمام جیم
قوی اولور ۞ اما تا اکرچه که شدیده دندر ۞ لکن کندوده همس
واردر ۞ پس تا ضعیف اولمش اولور ایلبا لسان کندویه کلکز
اولان عمل اتمکه مسارعه ایدوب یوملت مقرردر ۞ ایله اولسه
جیم برنه شین تلفظ اولنمق مقرر اولور ۞ زیرا شینک مخرجی جیمه
اختدر ۞ وصفتده تا یه اقربدر جیمدن ۞ پس ایله اولسه
لسان اوزرنه کلکز اولورکه شین جیم برنه نایب اولمغه اسرع
اوله ۞ پس قاری مجوده لابددرکه کندودن صکره تا کلن جیم
ساکنه نک جهرن وشدتن اظهار ایده ۞ مثال لری فاجتنبوا
خبیثة اجتثت ۞ خرجتم ومن حیث خرجت ۞ ویجتبی ۞ وحاججهم
کبی لردر ۞ وکذا انجلین قاریه واجبدرکه کندودن
صکره دال متحرکه کلن جیم ساکنه ده بیان ایده ۞
زیرا دال تانک قرنداشیدر مخرجده وشدتده ۞ مثالی مزوجدلکم

ومن الاجداث ۞ واجد کبی لردر ۞ اکر شویله که جیم لفظی ذکر
اولندوغی اوزرنه مخالطه دن محافظه اولنمیا شینک لفظنده تلفظ
اولنور ۞ قتاده ذکر اولنان علتلر ایچون ۞ خصوصا جیم
ساکنه دن صکره زای متحرکه کلسه ۞ مثالی زجا من السماء
وتجزی کل نفس ۞ وسیجزون ۞ والرجز ۞ وتجزی کبی لردر ۞
بونلرده وبونلرلک کبی لرده جیمک جهری وشدتی بیان اولنمیا
جیم ساکنه کندودن صکره کلن زای لفظنه خلط
اولمق زای لفظنده ادغام اولنمغه مؤدی اولور ۞ زیرا لسان اوزره
جیم زای لفظنده تلفظ اتمک یسیر وآسان اولور ۞ زایه مجاور
اولن جیمی کندو لفظنده تلفظ اتمکدن ۞ زیرا جیمله
زای جهرده برابرلردر ۞ اما زایده رخاوت واردر وقتا که
جیم زایه مقارن اولدیسه لسان جیمی زایه ابدال اتمکده
سرعت ایدر تاکه عمل واحد ایله عمل ایده ۞ پس بونلرک امثالنده
قاری مجود لفظی خلط اتمکدن حفظ ایدوب جیم حقیله
اخراج ایدوب زایه قرشدرمقدن حذر ایده ۞ واکر جیم

برموضعده مكرره واقع اولسه ينه انجليين قاريه واجبدركه ايكي
جيمك يريرده جمع اولن جهرلريني واكسنولكيله شدتلريني بري
بري عقبنجه بيان ايدوب لفظلرنده برابر ايده تاكه نطقده بري برندن
تفاوت ايدوب امتياز بوليه لحنه ارشد ورمميه خصوصاكه
كندن صكره حرف خفي مشدده كله مثالى
ووجهه كبي در بونك كبيده جيمك جهرينك وشدتنك
بيانلري دخي مؤكد اولور زيرا بونلرك كبي صورتلرده لسان اوزرنه
لفظك صعوبتي ودشوارلغي زياده اولور كندن صكره
هانك ضعفندن اوترو وكذا انجليين جيمدن صكره
شين كلسه جيمي بيان اتمك لازمدر تاكه زايده
وسينده بياني واجب ايدي مثالى فاخرج شطأه كبي در
پس بونك كبي يرلرده جيمي شيندن بيان اتمك لازمدر
اما ناظم عفي عنه بونوعي اكمدي عدم خفاسيچون والله اعلم

فصل في بيان تجويد الحاء وبحها ورقائقها متن

وحا حصحص الاحقاف والحق بينن وبحها خلص تلفظ بلا غدر

يعني لفظ حانك بحه سين ومخرجنده اولن بحه سني وصفتندن
اولن رخوتني بيان ايله خصوصا حرف مفخمه مجاور اوله
يا خود اكي مفخمك آره يرنده واقع اوله مثالى حصحص الحق
والاحقاف كبي لرده بونلرده وبونلرك كبي لرده حانك
بحه سني بيان اولنميا عينه مشابه اولمق مقرردر زيرا
اكيسنك بري برنه مناسبتلري مخرجده وبعض صفتده
موجوددر يعني انفتاحده واستفالده واصماتده مشترككلردر
اگر حانك عيندن تميز ايدن صفتلري لفظنده رعايت
اولنميه حا عينه مبدل اولوب تحريف حرف لازم كلوب
تغيير معني اولمق مقرردر اولوب لحن فضيع واقع اولور ايله اولسا
قاري مجوده حانك لفظنده ذكر اولنان حالاتي بيان اولنمسه
حاء خالصه تلفظ اولنور زيرا حا ايله عينك بري برينه مناسبت
مذكوره لري اولدوغي سببدن دركه كلام عربده اكثريا
حا ايله عين بر كلمده مجتمع اولمادلر كلمنك اصل حرفندن
اولدقلري حالده مگر كه آره لرنده بر آخر حرف فاصله واقع

اولمش اوله کورلمزمی که عربلر اصبعت الخلیل درلر اصبحت
الخلیل یرینه چونکه کلام عربده حاجبه تبدیل اولماق
اولمق کلام الله ده اولقدن حذر ایتمک لازمدر زیرا
کلام الله ده اولن سماعیدر انده قیاسه اصلا یول یوقدر
ابله اولسان کندیه کلکز اولن عمل ایله عمل ایتمکه
مائلدر پس قاری مجود بانه بحر مجدا ولمق وحسن ادا ایله
ادا ایتمکه ساعی ومجتهد اولمق لازمدر س اکر
صورسه لر چونکه کلام عربده حاجبه ابدال اولنمق وار ایمش
کلام الله ده ابدالدن تحذیرک معنیسی نه اولور کلام الله ده
مرعی اولن خود عرف عربدر ج بودر که کلام الله استعمال
کلام عربده کلیا قیاس اولنمز زیرا کلام الله ده اولن
الفاظ سماعیدر انده قیاس اولمز استعمال ایتمکه طریق نتکیم شیخ شاطبی کتاب
وما لقیاس فی القراءة مدخل فدونک ما فیه الرضی متکفلا
دیدوکنک معنیسی اوشدر بوذکر اولنان در زیرا کلام الله ده
اکثریا حرفلک تغییرنده تغییر معنی لازم کلور اما کلام عربده

بونک مثالی تبدیل معنی مراده ضرر ویرمز اکیسندن بر معنی
مراد اولنور اما کلام الله ده اصل معنا که مراددر اول معنی بوزلور
ایلیا ابنا الذین حذر لازمدر ودخی حادن صکره الف ممدوده
کلسه قاری لفظنده حانک ترقیقنی رعایت ایله تلفظ ایده مثال الر
حمن والحاکمین والارحام وحاسد کبی لردر والله اعلم متن

فصل فی بیان معرفة تجوید السین

کما سین یمسس سوق سقیهم مسلسلا واسئس یسطو مستقیما من السطر
وفی بسطة وسط وقسط ومقسط ومن اوسط القسطاس بترا بلا عذر

یعنی سین حرفنک لفظنده اولن رقاقتی وهمسنی رعایة ایتمک لازمدر
مثالی یسقوا ویسطوا وقسطاس وبسطة واوسط کبیلردر زیرا
سینک زا ایله مخرجده اوخلری وبعض صفاتده اتحادلری واردر
پس سین زایدن امتیاز ایدن همسیدر زای سیندن ایرن جهریدر
پس بونلری بریبرندن فرق ایتمک قاریه لازمدر ودخی بلکه
سین مخرجده وصفت صفرده وصفت همسده وصفت رخاوتده
صاده اخدر صادک اطباقی واستعلاسیدر سیندن امتیازویرن

وسينك صاددن انفرادي انفتاحي واستفاله سيله دز پس سكاده
لازم اولديكه سينك لفظني تلفظكده كوكجك وكوزكلو ادا ايده سن تاكه
سين زايه ياخود صاده تبديل اولنوب لحنه ارتشميا پس بوسببدن دركه
ناظم عفي عنه بونلرك لفظلريني ترقيق ايله وحقلريني تحقيق ايله وصفه
لازمه لريني ايفا ايله ومستحقلريني اعطا ايله امر ايلدي تاكه بونلر بري برينه
خلط ايله تلفظ اولنموب تحريف دن وتغييردن حذر اولنه والله اعلم

فصل في بيان تجويد اللامات متن

وترقيق لام من وخلص سكونه • كقلنا واغفلنا جعلنا مع النبر
حملنا واحللنا وقلنا وانزلا • الى الله فضل الله والصلح بالخير
بلاغ خلقناكم لطيف لصالح • مع اللطف سلطانا سيلقين بالبر
صراط الذي علف لغوب خلي قولا • قلوب قل اغلظ خذ بيانا مع الخير
وفخم للام الله من بعد فتحة • كذا بعد مضموم لما فيه من سر

يعني حرف لامك ذاتنده اولن رقاقتن رعاية ايله واكر لام ساكن
اولوب كندندن صكره نون ساكنه واقع اولسه لامك سكوني
بيان ايتمكه حريص اول ودخي لفظني خالص قل تاكه كندندن

صكره كلن نون متحركه ده ادغام ياخود اخفا اولميه ودخي لامك
لفظنده ادغامدن يا اخفادن قچروب اظهار حركت ده اولميه
مثاللري قلنا واغفلنا وجعلنا وحملنا واحللنا كبيلردر
نتاكه شيخ جزري واحرص على السكون في جعلنا ديديكنك
معنسي اشبو ذكر اولنان در ودخي سائر صورتلرده لامك ترقيق
اولنور الا مكر كه لفظة الله ده فتحدن ياخود ضمه دن صكره
واقع اولا اول وقت تفخيم ايله اوقنور اما غيريرلرده مرقوق در
على الاطلاق تغليظي لحن در واكر لام كندي مفخم
حرفه مجاور اولسون كرك مفخمات آره يرلرنده كالسن
اكر مطلقا تلفظي رقاقتله در اما لامي صاددن طادن
ظادن صكره ورش تغليظ ايلدي يعني تفخيم ايله اوقور بونلردن
غيري يرلرده اول دخي ترقيق اوقور مثاللري بيتلرده ذكر اولناندر
واكر ايكي لام مشدده بريرده جمع اولسه لر مثاللري
لعل الله واحل الله كبي لردر ياخود اوچ لام بريرده مجتمع
اوله لر اولى سي مخففه اوله اكنجيسي مشدده اوله

مثالی قال الله وانزل الله وفضل الله كبی لردر یاخود بر یرده لام
مشدده دن صكره لام مخففه كله مثالی وظللنا وذللنا
كبی لردر یاخود لام مخففه دن صكره حرف مفخم كله یاخود
اوكدن كله یا اكی مفخمك آره لرنده اوله مثاللری اختلط
وسلطانا وخلقناكم ولطیف ولصادق ولصالح وفصلی وسیصلی
وصراط الذین وغلف ولغوب واغلظ كبلردر پس
قاری مجوده اشبو ذكر اولنان صورتلرده و بونلرك كبی لرده
لامك رقاقتنی رعایت ایدوب لفظنی فخامتدن صاقلمق واجب
ولازمدر تاكه لامك تلفظنده تفخیم اولنوب لحن شنیع واقع اولمیه
خصوصا كه لامك ماقبلی مكسور اوله مثالی بسم الله وبالله
ولله وفی الله كبلردر بونلرده ده لام تفخیم اولنسه لحن اولور
اما لفظة الله ده مفتوحدن یا مضمومدن صكره واقع اولسه
لام تفخیم اولنور لفظة اللهك تعظیمی ایچون فخم للام الله
من بعد فتحة كذا بعد مضموم لما فیه من سر دنلدو كما
معنسی و شرحی بو ذكر اولنان در والله اعلم

بالصواب وهو الملك الوهاب متن

وقل للذی ویل فللجمع بین وغالو كنا خلص لما فیه من عسر

یعنی بیان ایله شول لاملرك لفظلرینی كه بر بیرده جمع اوله لر
تفصیل كلام ای قاری قرآن وای طالب عرفان بلكل وآگاه
اول كه اكر لام مخففه مكرره واقع اوله مثالی قل الهم
وجعل لكم كبی لردر اكی لامك لفظلرینی بربرندن بیان
ایلمك قاریه لابد ولازمدر اكثر قراء قرآنده سوسی دن غیری
اما سوسی ابو عمرودن بونلرك كبی یرلرده ادغام محض روایت ایلدی
و یاخود اوچ لام بر یرده جمع اوله لر حالت وصلده مثاللری
فویل لهم واجالوا لا ریب فیه كبلردر و یاخود درت لام
بر محلده مجتمعه اوله لر مثاللری فویل للذین وفویل للقاسیة
قلوبهم كبی لردر وویل للمطففین كبی لردر بونلرك حالت
وصللرنده بر یرده درت لام مجتمعه اولورلر یاخود تكرار لام
دورتدن دخی زیاده اوله مثالی فویل للذین كبی لردر
بونده بیش لام بر یرده وصل حالنده مجتمعه اولورلر و یاخود

تکراری لامدخی زیاده اوله مثالی غلا للذین درحالته
وصلده بورده التی لام جمع اولور اولکی غلاده مدغم اولن
لامدر اکنجی لام مدغم اولن لامدر اوچنجی لام تنویندن
منقلب اولوب للذین نك اولکی لامنه مدغم اولن لامدر
دردنجی لام للذین نك اولکی لامدر بشنجی لام للذین نك
اکنجی لامیدرکه اوچنجی لامنه ادغامدر التنجی لام
للذین نك اوچنجی لامیدر یدی غلا للذین ده وصلی حالنده
التی لام جمع اولور و بوندن اول ذکر اولنان مثاللرده
ذکر اولنان لاملرك ادغاملری دخی اوشده بومنوال اوزرنه
ایله اولسه ذکر اولنان مثاللرده و انلرك امثالنده قاری
مجوده لابد و لازمدر که انلرك کبی یرلرده بر یره جمع اولن
لاملرك زقاقتلرین و تشدیدن لازم کلان نحقلرین
و ادغامدن اولن حالتلرین و اظهاردن اولن مرتبه لرین
وصفتلرندن لازم کلان مستحقلرین اتم بیاننه
تبیین و اقوم عیاننه حدلرین تعیین ایدب شانلرین تحقیق

ولفظلرین ترقیق قلوب بربرندن تکرارلرین و هربرینك
باشقه باشقه اقتضا ایتدکی حالتلرین اعطا اتمکده تعسفدن
صاقنوب لسانته تکلف ایدوب کندی لفظنده تلطف قله
حاصل کلام لام حرفنك کلام عربده تصرفی کثیردر سایر حرفلرده
اولقدر دکلدر ناظم عفی عنه اشبو بیتلرده بونجه
مثاللرکه جمع ایلمشدر بوندن مرادی تلاوت قرآنه طالب وقراءة
فرقانه راغب واتقان الفاظه حازم و ادغان حفظه عازم اولن
اخوان طلابه ذکر اولنان قواعد تجویدی تنبیه و تعلیم
و قوانین ترتیلی تنویه و تفهیمدر تاکه انلره منافع عظمی و فوائد
کبری حاصل اولوب عظیم اجرلره و جسیم خیرلره ایرشمك
میسر اوله و لاکه اخوان صفا و خلان اهل وفا کندی
کرملرندن بر فضله بذل ایدوب و لطف عطالرندن
بر عطیه فضل ادوب اشبو مجرم عاصی و بو مقصر قاصری خیر ایله
ذکر ایدوب بر خیر دعا ایله خیر ایدهلر والله الموفق والمرشد
للعباد وهو الهادی الی سبیل السداد و الی طریق الرشاد

باب بيان معرفة تجويد الميمات ❁ متن

وترقيق ميم صن كمرمى ومرتضى ❁ مصفى وممرور ومحمود المصرى

وممدود المرضان محمود المرض ❁ ممدة مصر مصر على البر

ومما بما عما وأن ما حيث ما ❁ نعما ومهما يوم يجمع على عمرو

وأظلم ممن مع على أمم معا ❁ وممن كتم واضمم فتين بلا حصر

وترقيق ميم صن جمله سى امريه در ❁ كمرمى امره متعلقدر
معنى محصل ومفهوم مفصل بودركه ميم حرفنك لفظنده مطلقا
رقاقتن رعايت قيل ❁ ونطقنده اولان لطافتن حفظ ايدوب صقله
زيرا ميمك لفظنده غنهٔ ثابتهٔ ظاهره سى واردر ❁ نيته كه
باب مخرجده ذكرى سبقت قلمشدر ❁ ودخى انده صفتلردن
جهر وانفتاح واردر ❁ پس قارى مجوده واجب ولازمدركه
حرف ميمى هرنه صورتده اولورسه اولسون ❁ وهرنه حالته
كلورسه كلسن ❁ رقاقتدن اولان حقنى اعطا وصفتلرندن
لازم كلن مستحقنى ايفا ايدوب ❁ لطفله تلفظ قلوب
غلظتدن نطقنى تحفظ ايده ❁ مثاللرى بيتلرده ذكر اولنانلردر

پس حرف ميم كرك مخفف اولسون ❁ كرك مثقل اولسون
كرك مشدد كلسون كرك مكرر اولسون ❁ [illegible] كسه
تكرارى اكى كرك اوچ كرك ايسه دخى ارتق اولسون ❁
مثالى قل اللهم مالك الملك كبى ❁ بونده لفظنده حالة وصلده
اوچ ميم جمع اولورلر ❁ ياخود دخى زياده اولهلر مثالى ومن اظلم
ممن كتم كبيلردر ❁ بونلر كبيلرده حالة وصلده درت ميم بريره
جمع اولورلر ❁ وياخود دخى زياده جمع اولهلر مثالى ومن اظلم ممن
منع كبيلردر ❁ بونلرك كبيلرده وصل حالنده التى ميم مجتمع اولور
❁ وياخود دخى زياده اولهلر مثالى على امم ممن معك در ❁ اشبونده
حال وصلده سكز ميم مجتمع اولمشدر ❁ اكيسى امم ميملريدر ❁
اوچنجى امم ميمنك تنويننده منقلب اولمن جاره نك
ميمنده ادغام اولنان ميمدر ❁ دردنجى ميم من جاره نك ميميدر ❁ بشنجى
ميم من جاره نك نوننده منقلب اولمن موصولك ميمنده
ادغام اولنان ميمدر ❁ التنجى ميم من موصولك ميميدر ❁ يدنجى ميم
من موصولك نوننده منقلب اولمعك نك ميمنده ادغام

اولنان میم در شکر نحو میم معك نك میمی در پس
الله اولدیسه اشبو موضعده قلبله وادغامله لفظده حالنه
وصلده سکز میم مجتمع اولمشدر ایلیه بونلرك اجتماعی عنددن
لسان اوزره تلفظلری قندده بیانلری صعب وعسیر اولدی
زیرا بونلردن مشدد اولنلرك بربری قربنده تشدیدلری حقن
ادا اتمك ومخفف اولنلرك خفتلری حکمن اعطا اتمك
وحالنده کی مرتبه لرین تبیین ایلمك وهر برینك دایره لرنده
اولن قدرلرین تعیین ایلمك غایة مرتبه دشوار وعسیر اولور
پس قاری مجوده لازم ولابد اولدیکه ذکر اولنان مثاللرده
میملرك هر برینك حقلرین ذکر اولندوغی اوزره بیان ایده
ومستحقلرین عیان ایدوب لفظی بونلرده راسخ قلوب
اداسنی کوکوردکلو ایلمکه سعی جمیل وجد جزیل ایده تا کم
لفظی لحندن حفظ ایدوب صاقلمش اوله زیرا ذکر اولنان
حالتلرکه کوزه دلمیه البته قارینك لفظنده خلل جلی
ولحن خفی چوق واقع اولب زیاده دن ونقصاندن خلاص بولمایوب

قاری قرآندن آثم وکنه کار اولمغه مقرر در

فصل فی بیان معرفة تجوید الهاآت ودقائقها

وها وجه خلص وطهر جباههم • وفیه هدی هیهات هاد وفی صهر
ومنهم یهدی الیها وجوههم • یوجهه وهاها ورهبان فی الدهر
وافواههم هذی هدیها الهه • هواه وبهتان واظهره کالنهر
هنا هاجروا افاهجر هوبها وبلیهم • طحیها معا تلیها مع الظهر

وها ممدوددن مقصوددر خلص جمله سی امریه در بنلرك
مفهومی بودرکه حرف ها نفسنده ضعیف وخفی ونطقنده
نحیف غیر جلی در زیرا همس ایله ورخو ایله متصف در
ولفظده مطلقا مرقق در ایله اولسه قاری مجوده هانك
خفاسنی بیان اتمکده مجد ومستعد اولماق
وضعفنی قوتلندرمکده ساعی ومجتهد اولمق لازمدر تاکه
هایه خفادن ظهور کلوب متمکن اوله نتکه شیخ
سخاوی قدس سره بو معناده دیر والهاء تخفی فاحل
فی اظهارها فی نحو من هاد وفی بهتان اکرشیله که

هانكي كلمه‌ده يا خود ايكي كلمه‌ده تكرار ايلسه انلروك ده بري
قرينه‌سنه برابرجه بيانلري لازم ولابددر • واكرها دن صكره
حرف مشدد واقع اولمسه اول حرف دخي مجهوره‌دن اولمش
اولسه پس قوي اولور • ايله هانك خفاسني اظهار اتمك
قاريه اهم والزم اولور • مثاللري وهاجا وجههم
كبيلردر • ناظم عفي عنه اشبو بيتلرده هالردن
بعضسن برادايدوب جمع ايتدي تا كه ذكر اولنان
قاعده‌لره تنبيه واشارت اوله • والله اعلم واكرم

باب الراات

اشبو باب رالرك تلفظنده رقاقتن وفخامتن وكيفيت حاللرن بيان ايدر

ورققت بالكسر في كل موضع • وان سكنت رقق بأثر من الكسر
اذا لم يقع حرف علو عقيبها • ولا كسرة اصل ففخمه للسر

الاعراب ورا رققت را مبتدادر قصري وزن ايچوندر رققت
فعل مجهولدر معمولاتيله جمله فعليه خبريه‌در • وان سكنت
جمله‌سي شرطيه‌در • يعني اي قاري كلام الله القديم • واي
تالي كتاب الله الحكيم • بلكل واكاه اول كه حرف
ذاتنده قوي ولفظنده جلي حرفدر • زيرا انوك شاننده تكرير
ونطقنده تقرير واردر • ودخي صفتلردن جهر ايله متصف
ومخرجي دخي مخرج نونه قريب ومنصرفدر • ومخرج لامه مايل
ومنحرفدر • انوكيچون دركه عربلر رايي كاه ترقيق ايله كاه
تفخيمله تلفظ اتمكده توسيع ايتديلر • انده اولن تكريرلك
قوتيچون • كتاب نشرده شيخ جزري قدس سره راده
اصل تفخيمدر ديدي • زيرا اظهر لساننده متمكندر •
پس را قوي وجلي حرف اولدي • بونلك برابرله كه را اخلت علاويه منحرفدر
حتى حروف اطباق متمكن اولدغي حيزه قريب اولور • اشبو
سببدندركه رانك فتحه‌سني ايكي فتحه وكسره‌سني
ايكي كسره وضمه‌سني ايكي ضمه تقديرنده ديو حكم ايلديلر
• اما تكريرلك اكثريا راده ظهوري را مشدد اولدغي
حالده‌در • پس اي قاري بو ذكر اولنان بياني بلدككده
بوني دخي بلكل كه راده فخامت اصلدر ورقاقت اكا بر

نسب عارض ایله عارض اولور اول سببدن راکندی مکسوره اولوب
اول کسرده کرك کسرهٔ لازمه اولسون کرکسه کسرهٔ
عارضه اولسون کرکسه کسرهٔ تامه اولسون کرك
کسرهٔ ناقصه اولسون کرك راکندی اولده واقع
اولسون کرکسه وسطده واقع اولسون کرکسه طرفده
واقع اولسون کرك رامنونه اولسون کرکسه
موحده اولسون کرك رانك ماقبلی ساکن اولسون
کرکسه متحرك اولسون کرك کندودن صکره حرف
مستعلیه دن کالسن کرك مستفله دن کالسن
کرك را اسملرده اولسون کرکسه فعللرده اولسون
اوشبو ذکر اولنان صورتلرك جمله سندن راء مکسوره
مرققه تلفظ اولنور تفخیمی لحن اولور مثاللری رزقا قالوا
ورجالا لایجونهم وفي الرقاب والغارمین والفجر ولیال
عشر والقدر وارنا مناسکنا وانذر الناس واذکر اسم
ربك وعذاب النار کبیلردر بونلرك کوتروسنك وصلده

حاللرنده را ترقیق اولنور اما آخرده واقع اولن راللرده اکر
روم ایله وقف اولنه لرکنه وصللری حاللرنده کبی ترقیق
اولنورلر واکر وقفلری سکون صرف ایله وقف اولنه لر
اکر انده ده ماقبللری اماله اولونه لر راکنه ترقیق
ایله اوقنور واکر رادن اول کسره یاخود یاء ساکنه
کله انده ده ترقیق اولنور آره یرده ساکن مانع اولمز
مثاللری ولا ناصر وقد قدر ولمن الکذاب الاشر
واهل الذکر والاسحار والابرار والانهار ومن بشیر
ولا نذیر وافعلوا الخیر وشیء قدیر کبیلردر واذ سکنت
رقق بأثر من الکسر دینلدوکك معنسی بو ذکر اولنان در
ودخی رانك ترقیقده حکمی اکر را سکون لازمه ایله ساکنه
اوله یاخود سکون عارضه ایله ساکنه اوله اکر کرك را
طرفده کلسون کرك وسطده اولسون کرك وصلی
حالنده کرك وقفی حالنده کرك کندودن اول کسرهٔ متصله
اوله کرك کسرهٔ منفصله اوله کندودن صکره حروف

مستعلیه دن اولمیه كرك اسملرده كرك فعللرده اولسون
كرك كنه اسملرده عربی اولسون كرك عجمی اولسون
اشبو صورتلرك مجموعنده رانك ترقیقی اولنور تفخیمی لحن در
والله اعلم بحقیقة الحال ٭ اگر شویله كه ماقبلی مكسور اولان
رای ساكنه دن صكره حروف مستعلیه دن برسی واقع
اولسه ٭ لكنه انجلین تفخیم اولنور ٭ مثالی قرطاس ومرصاد
وارصادا ٭ وفرقة كبیلردر **اذا لم یقع حرف علو عقیبها**
دینلدیكنك معنسی ذكر اولناندر والله اعلم ٭ اگر رانك
ماقبلنك كسرهسی كسرهٔ غیر اصلیه اوله یاخود عارضهٔ
منفصله اوله ٭ یعنی ماقبلنده كلن كلمه نك اتصالندن
حاصل اوله ویاخود كسرهٔ لازمه اوله لكنه انجلیین تفخیم اولنور
٭ پس بو ذكر اولنانلردن فهم اولندیكه كسرهٔ متأثره
شول كسرهٔ متصلهٔ لازمه دركه حرف اصلی اوزرنده واقع اوله محراب
ومرفق كبی لرده ٭ زیرا بونلرك كبی لرده میم وزن مفعالدن
ومفعلدندر ٭ كسرهٔ متصلهٔ عارضیه ٭ مثال اركعوا

وارجعوا كبیلردر ابتدا الری حاللرنده كسرهٔ متصلهٔ
عارضیه ٭ مثال ان ارتبتم ربّ ارجعون كبیلردر ٭ اما
كسرهٔ منفصلهٔ لازمیه یه مثال كلام الله ده بولنمدی والله اعلم

وفی فرق الوجهان للكسر بعدها ٭ وان شددت رافل باخفاء تكریر

بیتنك اولكی سؤال مقدره جواب در ٭ تقدیری بیله در دوكه
اگر را كندی ساكنه اولوب ماقبلی مكسور اولوب ما بعدنده
حروف مستعلیه دن بر حرف واقع اولیجاق لكنه فخامتله
اوقنوردن لدی اثلیه فرق نه نه درسز كه بونده تفخیم ایله
اوقندوغی كبی ترقیقله اوقنوز آنولك وجهی ندر ناظم عفی
عنه بو سؤاله جواب ویروب دیدی ٭ وفی فرق الوجهان للكسر
بعدها ٭ جوابك تقریری بودر كه كلمهٔ فرقده ایكی وجه
وجیه وار دری تفخیم در ذكر اولنان قاعده یه موافق
اولدوغی ایچون یعنی را كندی ساكنه اولوب ماقبلی مكسور
اولوب كندن صكره حرف مستعلیه دن بولندوغی
ایچون تفخیم اولندی ٭ وجهینك برسی دخی رانك ترقیقی اولنمقدر

کندودن صکره کلن حرف استعلا که قافدر مکسوره اولدیغیدر

پس شویله اولدیسا را بونده ایکی کسره بیننده واقع اولماغله

ایکی جانبینک سفلیتی غالب اولب ترقیق اولنمق مناسب اولدی

دخی وار دیلر قافله ده تلفظ ابتدلر والله اعلم • ودخی حرف را

اکر مشدده اوله رانک لفظنده اولن تکریرنی اظهار

اتمکدن حذر ایله • مکیدن منقولدر دیرکه رای مشدده نك

لفظنده اولن تکریرنی اخفا اتمکدن قاری مجوده لازم

زیرا تکریر اظهار اولبجاق تکرار دررا لازم کلور •

پس رای مخففه ایکی را اولور • رای مشدده اوچ را

یاخود دخی زیاده را اولور • زیرا هر باری که لسان

تکرار ایدجک بر را حاصل اولور • وایکی کره تکرارده

ایکی را حاصل اولور • هر باری که تکرار ارتر را دخی

ارتر • پس لحن اولمق مقرر اولور • ایله اولسا رای مشدده

تکریردن حفظ اتمک لازم ولابد اولدی • والله اعلم بالصواب

متن

یبغون اطال وینشر رحمته • وتحریر مع ضر وحر بکالقصر

یعنی را اکر مشدده اوله یاخود مکرره اوله آنونک

تکریرینی اخفا اولنمق لازمدر • مثالی نحرا • فتحرر رقبة

وینشر رحمته • وبشرر بکالقصر • وفلا یعزلک کبی لردر

پس بونلرک کبیلرده رالری اقتضا ایلدکی حالا بیله حدتنده

اظهار وتکریرلرنی اخفا اتمک قاری مجوده لابد ولازمدر

اما رای مفتوحه نک ورای مضمومه نک تفخیمی • وقراء سبعه نک

راده ترقیقله وتفخیمله اختلافلری • کتب مطولاتده

مبسوطدر انده طلب اولنه • والله اعلم

باب تفخیم حروف الاستعلاء وتبیینها

وفی حرف الاستعلاء تفخیم لفظه • للاطباق اقوی بالفخامات فی الذکر

کاصد ق محظورا فالاطباق بینن • قصمنا واطرنا امر واعصی اصر

وفی مثلها لابد من خوف خلطها • وما انفتحت خلص کسرة من السطر

الاعراب • وفی حرف مقدم خبردر تفخیم لفظه موخر

مبتدادر • للاطباق فخامته علتدر • یاخود اقوی یه متعلقدر

نحو ای کلام • یعنی حروف مستعلیه نک فخامتین لفظکده

حفظ ایدوب صاقله. اما شول حرفلر که بونلردن مطبقه اوله لر
انلرڭ فخامتلری اقوی اولور. غیر مطبقه اولنلرڭ فخامتلرندن
زیرا انلرڭ اطباقی کندولره تمام قوت ویرمشدر. اول
سببدن بونلر غیر مطبقه اولنلردن فخامتده اقوی اولورلر.
پس ای طالب بیان معرفت تجوید. وای راغب اتقان قرآن
مجید بلکل واگاه اولغل که حروف مستعلیه نوڭ جمله سی
یدی حرفدر. نتاکه سابقده ذکر اولندی قظ خص ضغط
دیمکله. پس اشبو کلمه لرڭ جمله سن جمع ایدرلر.
اوشبو یدی حرفڭ دوردی مستعلیه مطبقه درکه.
انلر صاد. وضاد. وطا. وظادر. بونلرڭ لفظلرنده فخامتلری
غیر مطبقه اولنلرڭ فخامتلرندن اقوی در. انلرده صفت
اطباقڭ قوتندن اوترو. ایله اولسه بونلرڭ فخامتلری تمام
مرتبه ده رعایت اولنمغه سعی اولنمق لازم اولدی. اما بونلردن
شونلر که مستعلیه غیر مطبقه در انلرڭ تفخیملری ازاجق
مطبقه اولنلردن اشغه جه در. زیرا بر حرفکه اکثر

صفاتی قوی صفتلردن اوله. اول حرف دخی نطقده قوی
قلنور. ولفظده جلی تلفظ اولنور. مثاللری اصدق
ومحظورا. وقصمنا. وامطرنا. واصروا. وعصی. واصری
کبیلردر. بونلرده. ودخی بونلرڭ کبیلرده مطبقه
اولنلرڭ لفظده اطباقلری بیان اولنمسه رقاقت غالب
اولوب منفتحه دن اولورلر ایلیه. اصدق. اسدق یه. محظورا
محذورا نه. قصمنا قسمنا نه. امطرنا. امترنا یه. اصروا اسروا یه
عصی عسی یه. اصری اسری یه. مشتبه وملتبس اولوب
تغییر الفاظ وتحویل معنی لازم کلور. پس لحن جلی اولوب
قاریه اثم وعصیان حاصل اولوب. نمازی دخی فاسد اولور.
پس بونلرده وبونلرڭ کبیلرده قاری مجوده واجب ولازمدر که
حروف اطباقڭ فخامتلرین رعایت ایدوب. لفظلرنده حدلرین
ومرتبه لرین بلوب افراطدن وتفریطدن صاقنوب انفتاح
خلط ایتمکدن حفظ ایده. تاکه ستر مثلی صتر و
مثلدن فرق ایده. زیرا ستر مثلده نیت انفتاحی محافظه ولنمیا

صاد خالصه اولور وسطر مثلده طانك اطباقنی رعایت
اولنمیه تا محضه اولور پس شویله اولدیسه قاری
مجوده لازمدر که بونلرك کبی لرده لفظنی ناسخ قلوب
حرفلری بربرینه خلط ایتمکدن حذر ایدوب
التباسدن صاقنه والله اعلم واحکم فصل متن

فصل

وفي صاد يصدنا وصادق ٭ فبين كطاآت كقسط مع السطر

یعنی حرف صاد لفظده قوی ونطقده جلیدر زیرا مطبقه
مستعلیه در پس قاری مجوده لابددر که صاد حرفنی
تلفظ ایدرکن تفخیمی حفظ ایده زیرا صاد صفت همسده
وصفت صفیرده سینه شبیهدر یعنی بو ایکی صفتده
مشترکلردر پس انوك لفظنی صاف قلوب وفخامتندن
اولان حقنی اعطا ایتمك قاریه واجب ولابددر تا که
صادك لفظی سین اولمیه اگر شویله که ذکر
اولندوغی کبی صادك فخامتنی رعایت ایتمکه متعلق اولنمیه
لسان کندویه یسیر وکرا اولن عمل ایله عمل ایتمکه

مسارعه ایدوب رقاقتله تلفظ ایتمکه ایسور
ایلیه صاد سین خالصه تلفظ اولنوب تحریف حرف
تغییر معنی لازم کلوب لحن فضیع وخطاء شنیع
واقع اولور ودخی انجلین طا حرفی بر لفظی قوتلی
ونطقی وسعتلی صفت شدتله متصف وصفت جهر ایله
موصوفدر ایلیه قاریه واجبدر که طا حرفنی تلفظ
ایدرکن فخامتنی رعایه وحقوقنی صیانه ایدوب لفظنی صاف
وجهرنك اظهارینه وافی اولوب مهموسه تلفظ اولنمقدن
صاقنه تا که تا خالصه اولمقدن بری اوله زیرا لسان فخامته
طابه معتاد اولمایجق کندویه قولی کلن عمل ایله عمل ایتمکه مایلدر
پس ایلیه تغییر معنی لازم کلوب لحن اولور والله اعلم متن

فصل

يغضون في ضاد مثال كوضعها ٭ تفيضوا وضيزى مع نخوضوا بلا ضير

اما حرف ضاد دخی بر لفظ جلی وصوتی علی ونطقی قوی واداسی
نوعی محکم ومستحکم حرفدر زیرا قوی صفتلر ایله متصفدر
اطباق واستعلا واستطاله وجهر کبی ایله اولسا قاری مجوده

لابد ولازمدر که ضادك لفظنده نطقنی صافی قلوب وحقنجه
اداسنه وافی اولوب تحریفدن وتغییردن صاقلیوب حفظ ایده تاکه
ضاده حقی ومستحقی اعطا اتمکده مجد وساعی اولوب
حقوقنجه داعی اولوب ظایه تشبیه دن یاخود ذاله التباسندن
حذر ایده زیرا ضادك ظا ایله اطباقده واستعلاده اشتراکلری
واردر نتکه سابقده ذکر اولنمشدر مثاللری بیتده
ذکر اولنانلردر والله اعلم. متن

وللظا بظلام مثال كظلة ۞ وحفظ وظل مع حفيظ مع الظهر

اما حرف ظا دخی بر قوی وشدید و بر جلی وسدید حرفدر
زیرا اطباق ایله موصوف واستعلا ایله معروفدر پس قاریه
ظانی تلفظ ایدرکن لفظنی صافی قلوب حقنی ادا ومستحقنی اعطا
ایدوب رقاقتدن صاقنه فخامتله نطق ایده اکرچه شویله که
ظا رقاقتله تلفظ اولنه ذال خالصه یاخود یای محضه اولب تحریف
خوف لازم کلوب لحن ولموق مقرردر والله اعلم بالصواب
(خا وغین وقاف دخی بونلرك)
واما حروف مستعلیه غیر مطبقه بعضلر قتنده ترقیق اولنورلر کثیرینک قتنده

تفخیم اولنورلر بونلرك (اولی) استعمال لرینده فخامته اوزرنه اولمقدر فصل

متن

واما مثال الخاء خلد موخر ۞ خبير واخرنا ختام بتخبير
وغين يغتب لا تزغ سع واغفل ۞ غشاء يغشيكم غفور بتغيير
واما القاف قل طريق لقادر ۞ كقالوا وقد نا خلقنا بتقدير

اما خا وغین وقاف بونلرك دخی لفظلرنده فخامتلرینی رعایت اتمك
قاریه واجب ولازمدر تاکه تحریف حرف لازم کلمیه زیرا
بونلر دخی قوی صفتلر ایله متصفلردر پس کندولر دخی
لفظلرنده قویلردر اول قوتلری سببیله بونلرده تفخیم اولنمق
لابد ولازم اولدی اما مرتبه فخامتلرنده تغلیظدن صاقنیله
تاکه حد تعسفدن بری اوله نتکه جهله
قرا بونلرك تفخیمنده مبالغه ایدرلر تاکه تکلفه ایرشدررلر
اول مرتبه‌یه وارمقدن صاقنه لر والله اعلم بالصواب

باب بیان معرفة الاظهار والادغام

اشبو باب اظهار ایله ادغامك معرفتی بیاننده در اظهار
تقدیم ایتدی ادغام اوزرنه اصالتندن اوترو ادغام

ادغام ادغمه نك مصدريدر افتعال بابندندر

ادغمنك مصدريدر افعال بابندندر بونلرك اكثيسنده
بر معنيه استعمال اولنور امّا ادغام لغتده ادخاله و
خفايه ديرلر اصطلاحده شول لفظه ديرلركه ايكى حرف
متقارب ياخود ايكى متجانس بر يرده جمع اوله لر دخى
اولكى ساكن ثانيسى متحرك اولب لسان آنى مرّة واحدة
تلفظ ايده پس اكا ادغام ديو تسميه اولنور امّا بوندن
مراد تخفيف لفظ و تيسير نطقدر زيرا ايكى حرفك بر برى
اردنجه تلفظلرى عسير و ثقيل اولديسه لفظ شديد
اولوب حرف اوّل ثانيده درج اولنوب آندن عوض
ثانيسنجه بر تشديد كتورلوب تلفظ اولنور امّا شيخ
جزرى قدس سره عبارتنده ادغام ايكى حرفى لفظده بر بريته
خلط ايدوب قرشدرمقدركه آنلك اكثيسى بر حرف
حكمنده اوله امّا ايكى حرفك تلفظى زمانى
مقدارى نطقنده اكلنله والله اعلم بالصواب

متن

اذا اجتمع المثلان الاولى تسكنت كقل رب قل بل لا فادغمه باليسر

وفي يوم مع قالوا وهم بينها لما فيهما مد فخفف بلا عسر

الاعراب اذا ظرف زمان مستقبلدر آنده شرط معنيسى واردر
جمله يه مضاف استعمال اولنور عاملى جوابيدر اجتمع
فعلى معمولرى ايله جمله فعليه در مجرور المحل در اضافتله
الاولى تسكنت جمله سى اسميه در فادغمه نك
سكونى سكون وقفدر كنديسى عامل
ظرف در تقدير كلام و تحرير مقام يعنى هرقچانكه
ايكى حرف متماثل و ياخود ايكى متجانس (ويا ايكى متقارب) بر يرده جمع اولسه لر
اولكيسى ساكن ثانيسى متحرك اولسه لر اولكى حرفى
ثانيسى حرفنده ادغام ايله تكرارلك تلفظى ثقيل و نطقى
جليل اولدوغى سببدن يعنى تلفظنده ايكى حرف
تلفظ ايده جك مقدارى اكلن دخى اولكيدن عوض
اكنجيه بر تشديد كتوردخى تلفظ ايله متقارب
اولنه مثال قل رب كلا بل ران كبى لردر سكت
ايتميلر قنده متجانس اولنلره مثال بل لا يخافون

وقل لكم كبي لردر بونلرده و بونلرك امثالنده ادغام در
جمله قرا قتلرنده مذكر كه مجتمعينك اولكسي حرف
مد اولا امثالي في يوم كان وقالوا وهم كبي لردر
بونلرده و بونلرك امثالنده اظهار ادغام اولنمز زيرا
حرف مد اولان مدكه انلرك جنسيدر اندن زائل اولمق
لازم كلور وجهي بودر كه ادغامدن مراد تخفيف لفظ
تحصيل اتمكدر بونلرك كبي لرده خود خفت اظهارده
حاصلدر ادغامده ثقلت واردر والله اعلم سؤال اكر
ديسه لركه بدرستي ارباب لغة واصحاب قراءة ذكر
اتدكلري اوزرنه ادغام كلمه دن حرف كيدرمكدر
ايليه ادغامه اظهار نجه سني عوض تعديل اولنور خصوصا
خبرده واردا اولمشدر كه تلاوتده هر بر حرف باشنه قاريه
اون حسنه واون ثواب واردر پس حرفك تلاوتده نقصندن
اون حسنه نك نقصي لازم كلمز مي بونك اصلي
نجه در جواب بودر كه ادغام كلامدن حرف

نقص اتمز بلكه لفظده مدغم اولن حرف موجوددر زيرا عوض
كلن تشديد معوض عنهك نائب منابي وقائم مقامي در
بونك موئيدي يعني مقويسي دركه امام شافعي قتنده حرف
اركان فاتحه دن ركن در اكر قاري فاتحه دن بر
حرف نقص اتسه صلوتي فاسده اولور لكن بودكلي واردركه
تشديده مدغم اولن حرفك مقامنه قائم اولور كانه لفظدن ساقط
اولمشدكلدر پس صلوة دخي صحيحه در فاسده اولمز متن

فصل

وفرطتم ايضا احطت ومثله • فادغم بتوسيط فكن صاحب البر
واظهر علو الطا واطباقها معا • اذا ادغمت في التا كفرطت للطور

يعني فرطتم فرطت احطت وبسطت مثللرده حرف
طاي حرف تاده ادغام ايله طانك صفة استعلاسين
وصفة اطباقن اظهار اتمكله بونك كبي ادغامه ادغام
توسيط دينلور زيرا طا حرفي تا حرفندن اكبردر
اطباقله واستعلا ايله متصف اولدوغي سببدن پس
بو صفتلر خود قوي صفتلردر اكر شويله كه حال ادغامده

بو صفتلر اظهارا اولنمیه لر كبیر اولنسنه صغیرده درج
اولنمش مثابسنده اولور پس طانك صفت اطباقی وصفت
استعلاسی اظهار اولنمغله طانك لفظنه بر حالت كلور كه
تاده ادغام اولنمغه قابل اولور تا طاده تمامیله ادغام اولنمدوغی
سببدن بونك كبی ادغامه ادغام توسیط دینلدی ٥
نتا كه یومن حرفلرنده نون ساكنه نك وتنوینك ادغاملری
حالنده غنه نك بقاسیله ادغام اولنور ادی بونده ده
اطباقك واستعلانك ظهوریله ادغام اولنور پس بونك
كبی ادغامه ادغام غیر تامده دینلور والله اعلم فصل متن

واما نخلقكم یخلف من الملا من اظهار علو القاف والمحض من خیر

یعنی سوره والمرسلاتده الم نخلقكم من ماء مهینده قاف
كافده ادغامنده اكی مرتبه وار در بری ادغام توسیط در
وبری ده ادغام تام در اما ادغام توسیط اولدر كه قافده اولن
صفت استعلا لفظده اظهار اولنه دخی اندن باقی قالان صفتلر [الله]
ادغام اولنه اما ادغام تام قافی كاف صرف ایدوب كافده

ادغام ایتمكدر بو وجهلرك اكیسنده وجه وجهلردر
بونك [محض] ولكن مرتبه سنك نظیری در فرطتم ك طاسنك اطباقی
واستعلاسن اظهار ایدوب ادغام ایلمكدر ویومن حرفلرنده
تنوینك ونون ساكنه نك غنه لرنك اظهاریله [دخی] ادغام اولنمق
شیخ جزری قدس سره تمهید آدلی كتابنده ایدر الم نخلقكمده
ادغام محض اولمق مكی نك واكا تابع اولنلرك مذهبلریدر
وادغام غیر محض اولمق ابو عمرو دانی نك واكا تابع اولنلرك مذهبلریدر
ودخی دیدیكه اشبو ذكر اولنان وجهلرك اكیسنده وجه
وجه لردر بصریون مكی مذهبن اختیار ایتمشلردر
شامیون ابو عمرو دانی مذهبن اختیار ایتمشلردر شیخ
جزرینك اختیاری ابو عمرو دانی مذهبیدر واكا
موافقت ایدوب والله اعلم فصل

وبین واظهر لا تزغ فلنقم نعم وسبحه فاصفح عنه ایضا بلا نكر

وبین غین لا تزغ جمله سی امریه در واظهر امره عطف در
ولام فلنقم ولام قل نعم وحاء فاصفح عنه ما قبلنه عطف [وحاء سبحه]

اولنورلر تقدیر عاطفه ایله فحوای کلام لا تزغ قلوبناده
غین قافده ادغام ایلمه کنه انجلین فلنقمده لامی تاده وقل
نعمده لام نونده وسبحه ده حا هاده وفاصفح عنه ده حا
عین ده ادغام ایلمه بلکه بونلری اظهار ایله زیرا اشبو
ذکر اولنان مثاللرده جمع اولن متقاربلرلک بربرینه مخرجده
وبعض صفتده مباعدلری ومغایرتلری واردر اما لا تزغ
قلوبناده غین حلقی در قاف لهوی در وسایرلرنده ده انجلین در
سؤال اگر دیسه لرکه ارباب تجوید واصحاب
تأیید قل رب مثلنده لام راده ادغام اتمکده اتفاق
ایتدیلر قل نعم وفلنقم مثلنده اظهار ایتدیلر بونک بر ایله که
بینلرنده تفاوتلری بولنماز پس بونک وجهی ندر وسببی
ندر دیسه لر جواب بودرکه وقتا که نون حرفی کندی
ادغام اولندوغی حرفلرکه واو ومیم ویادر نونک کندده
ادغام اولنمق کلام عربده بولنمدیسه لامده ونونده ادغام
اولنمقده وحشت ونفرة واقع اولدی پس اظهار ایله استعمال

تباعدلری واردر

واقع

واقع اولدی سؤال اگرکنه صورسه لرکه علماء لغة
والنازعات والنار مثللرده والتابوت والتائبون
مثللرده لام تعریفی نونده وتاده ادغام ایتدیلر ذکر اولنانلرده
نیچون ادغام اتمدیلر جواب بودرکه لام تعریفلک کلامده
کثرة دوری وچوق چوق استعمالی واردر پس انلرده
خفت وسهولة مراد اولنوب ادغام اولنولدی اما قل نعم
وفلنقم مثلی قلیل الوقوع در ایلیه تخفیفه احتیاج اولمدی
پس ادغام اتمدیلر واما فسبحه نک حاسی هاسنده ادغام
اولنمدوغی حروف حلقیات بربرینه بعید الادغام اولدقلری در
زیرا حروف حلقیات تلفظلرنده صعوبة وعسرة واردر
اگر شویله که مدغم فیه اوله لر بونلر اصعب واعسر اولوب
خفتدن ثقلته یتشورلر وکنه انجلین حروف
حلق مخرجده کندیلردن ادخل اولنلرنده ادغام
اولنمدیلر غایة ثقلته ونهایة شدته یتشمک ایچون زیرا
حا وسط حلقدندر ها یسه مبداء حلقدندر وباخود

حاده بحه واردر پس حاده عظمت وقوة اولدیغی ودخی
هاده همس واردر پس انده ضعف ونحاوة اولدیغی ایلیه
عظیم وقوی اولن حرف ضعیف ونحیف اولن حرفه
ادغام اولنمز زیرا کبیری صغیره وضع اتمك غایه‌ده
صعب وعسیردر واما فاصفح عنه نك حاسنی عینه
ادغام اتمدوکلرینك وجهی حروف حلقدن بری
برندن بعیدة الادغام اولدوغیدر ودخی حانك عیندن
بحه سیله عظیم اولدوغیدر پس بونلردن معلوم
اولدیکه ذکر اولنانلرده ائمه قرادن اظهاردر ۞
شایع ومنتشر اولن والله اعلم بالصواب باب ظاآت
القرآن العظیم جل منزله یعنی اشبو باب قرآن عظیمده
ایچنده ظائله رسم اولنان کلمه لری بیلدردر تاکه
ظائله رسم اولنانلر بلنمکله ضادله رسم اولنانلر
معلوم اولوب بری برندن لفظلرنده تفریق میسر اوله
اما ناظمك عفی عنه ظالری ذکر ایدوب ضادلرك

ذکرنی ترك ایندوکی ظالرك قلتندندر والله اعلم

ع ظاآت قرآن کعقد تنظمت ‖ بدر نضید من فرید من الدرر

الاعراب ع ظاآت قرآن جمله سی امریه در کعقد نك
کافی تنظمته متعلقدر تنظمت جمله سی محل رفعده
مبتداء محذوفه خبردر بدر ده اکا متعلقدر نضید منضود
معنسنه در نه صفت اولور من فرید بیاندر در فحوای
کلام ومعنی مقام یعنی ای طالب قراآت
وای تالی آیات بلکل وآکاه اول که قرآن عظیم ایچنده
ظائله رسم اولنان وتلفظی ده ظائله استعمال قلنان
کلمه لرك تفصیلن بل وتعیینن کوزت قل کلمات
بیتلرده در منضوددن دزلمش عقد کبی انجلین در منضودکه
هر بری بر فرید دردر وهر بری وحید عصردر پس انلری
بلمك سکا ده اهم والزمدر ناظمك عفی عنه بو بیتده
ابیات ظاآتی در منضوددن دزلمش وغیر مسلوکدن
دوزلمش بو عقده تشبیه اتدوکنده غایة مرتبه ده حسن

وَلَطافَتْ وَكَمالِ دَرَجَه‌دَه رَونَق وَحَلاوَتْ
واردر وَاللهُ أَعْلَمُ بِالصَّوابِ مَتْن

عَظيمٌ مَعَ الْيَقْظانِ فِي الظِّلِّ حَظٌّ مِنْ كَظيمٌ مَعَ الظَّمْآنِ غَيْظاً مَعَ الظَّفَرِ

بابُ الْعَظيمِ لَفْظِ عَظيم كِتابَتْدَه ظا ايلَه رَسْم اولُنور
كَلامِ قَديمْدَه هَرْ نَجَه تَصَرُّف اولُنورسَه اولُنسون
گَرَك مَعْرِفَه گَرَك نَكِرَه گَرَك اسْمْدَه گَرَك فِعْلْدَه
عَظَمَت واولولُق مَعْناسِنَه‌دِر قُرْآنِ عَظيمْدَه يوز اوچ
يِرْدَه گَلور اَوَّلى سورَه بَقَرَه‌دَه وَلَهُمْ عَذابٌ عَظيمٌ دِر
بابُ الْأَيْقاظِ يَقَظَه اويَنِقْلِق دِر بو دَخي ظا ايلَه
رَسْم اولُنور قُرْآنِ عَظيمْدَه هَمان بِر يِرْدَه گَلور
سورَه كَهْفْدَه وَتَحْسَبُهُمْ أَيْقاظاً وَهُمْ رُقُودٌ دِر
بابُ الظِّلِّ بو دَخي ظا ايلَه رَسْم اولُنور هَرْ نَجَه تَصَرُّف
اولُنورسَه اولُنسون بو دَه قُرْآنِ عَظيمْدَه يِگِرْمي ايكي يِرْدَه
گَلور اَوَّلى سورَه نِساءدَه وَنُدْخِلُهُمْ ظِلًّا ظَليلاً دَه‌دِر
بابُ الْحَظِّ حَظّ نَصيب مَعْناسِنَه‌دِر اسْم اولِنجاق

كِتابُ اللهْ‌دَه يِدي يِرْدَه گَلور اَوَّلى سورَه نِساءدَه
يُريدُ اللهُ أَلَّا يَجْعَلَ لَهُمْ حَظًّا دَه‌دِر بابُ الْكَظْمِ كَظْم
يوطْمَق مَعْناسِنَه‌دِر بو دَخي ظا ايلَه مَرْسومْدِر قُرْآنِ عَظيمْدَه
آلْتي مَوْضِعْدَه گَلور اَوَّلى آلِ عِمْرانْدَه وَالْكاظِمينَ الْغَيْظَ دِر
يَعْني يوطْجيلَر وَهَضْم ايدِجيلَر ديمَك اولور بابُ الظَّمَاءِ
ظَماء صوسِزْلِق دِر بو دَخي ظا ايلَه رَسْم اولُنور هَرْ نَجَه تَصَرُّف
اولُنورسَه اولُنسون كَلامُ اللهْ‌دَه اَنْجَق اوچ يِرْدَه گَلور
سورَه تَوْبَه‌نِك آخِرِنْدَه لا يُصيبُهُمْ ظَمَأٌ وَلا نَصَبٌ دِر
وبِري دَخي سورَه نورْدَه يَحْسَبُهُ الظَّمْآنُ ماءً دِر
وبِري دَخي سورَه طٰه‌دَه وَأَنَّكَ لا تَظْمَأُ دِر بابُ الْغَيْظِ
غَيْظ غَضَبَه دِينِلور بو دَخي ظا ايلَه كِتابَت اولُنور
هَرْ نَجَه تَصَرُّف اولُنورسَه اولُنسون بو دَخي قُرْآنِ عَظيمْدَه
اون بِر يِرْدَه گَلور اَوَّلى آلِ عِمْرانْدَه عَلَيْكُمُ
الْأَنامِلَ مِنَ الْغَيْظِ دِر بابُ الظَّفَرِ ظَفَر فَوْز ونَجاتَه
دِينِلور بونْك رَسْمي ظا ايلَه‌دِر قُرْآنِ عَظيمْدَه بِر مَوْضِعْدَه

واقع اولمشدر انجق سوره فتحده من بعد
ان اظفركم عليهم ده در والله اعلم ماتن

فعظ من يظن الظلم في عظم ظفره ومن غلظ الالفاظ فانظر مع النظر

باب الوعظ وعظ الله تعالى نك عذابيله
قورقتمق در و عمل صالح اشلمكه حث ايدوب قندرمق در
بونك ده رسمي ظايله در اما سوره حجرده الذين جعلوا القرآن
عضين ده ضاد له در بورده فرقه و بولك معنيسنه در
اما وعظكه ترغيب معنيسنه اولا اول كلني سوره بقره ده
وموعظة للمتقين ده در باب الظن ظن تهمة
دينلور بو دخي جملة ظايله رسم اولنور قرآن عظيمده
اول واقع اولن سوره بقرده الذين يظنون انهم ملاقوا
ربهم در التمش يدي يرده كلور باب الظلم
ظلم شيء موضوع لهسندن غيرده استعمال ايتمك در
بو دخي ظايله كتابت اولنور هر نه يوزدن تصرف
اولنورسه اولنسون قرآن عظيمده اكيوز سكسن

ايكي موضعده واردا ولمشدر اول واقع اولن سوره بقره ده
فتكونا من الظالمين در عظم كاملكه دينلور
بو دخي قرآن عظيمده اون درت يرده كلور
جملهسي ظايله رسم اولنور اولكي سوره بقره ده وانظر
الى العظام كيف ننشزها ده در باب
الظفر ظفر طرنغه دينلور بو ده ظايله رسم اولنور
قرآن عظيمده بر يرده كلمشدر انجق سوره انعامده
كل ذي ظفر در باب الغليظ غليظ يوغنه وكوبه
دينلور بو ده هر نجه تصرف اولنورسه اولنسون
ظايله كتابت اولنور قرآنده اوج موضعده كلور
اولكي آل عمرانده غليظ القلب در باب اللفظ
لفظ برنسنه آتمق در بو دخي ظايله كتابت اولنور
سوره قافده ما يلفظ من قول الا لديه رقيب عتيد ده در
انجق باب الانظار انظار مهلت وتأخير در
كليا بو ده ظايله رسم اولنور قرآن عظيمده

اون درت یرده کلور اول سوره حجرده انظرنی
الی یوم یبعثون در باب النظر نظر ترصد و ترقب در
یعنی بر نسنه یه کوز طوتمق در بوده ظا ئله یازلور
قرآن عظیمده التی یرده کلور اولی سوره بقرده
ولا یخفف عنهم العذاب ولا هم ینظرون در والله اعلم متن

شواظ لظی بالغیظ قد ظلا فی الظلم لمن ینظر طالا بظهر مع الظفر

باب الشواظ شواظ اود یالکندن شول یالکه
درلرکه انده دوتن اولمیه بونده ده رسم ظا ئله در
قرآن عظیمده بر موضعده کلور فقد سوره رحمانده
یرسل علیکما شواظ من نار در باب اللظی
لظی اسم جهنم در قرآنده ایکی موضعده کلور
بری سوره معارجده لظی نزاعة للشوی در بری
دخی سوره واللیلده نارا تلظی در بونلرده ظا ئله
رسم اولنور باب الفظ فظ غلیظه و خشنه دینلور
یعنی ایریه و بوغنه دینلور بوده قرآن عظیمده بر

موضعده کلمشدر انجق ولو کنت فظا غلیظ
القلب در باب الظل ظل کله دوام معنیسنه کله
قرآن عظیمده طوقز موضعده کلور ظل وجهه مسودا در
سوره نحلده وسوره زخرفده باقیلری ذکر اولنمشدر
بونلرده ده ظا ئله کتابت اولنورلر باب الظلم
ظلم قرانقولق در بوده ظا ئله مرسوم در هر نجه کر کسه
کلسن قرآن عظیمده بوده یکرمی التی موضعده
کلور اول واقع اولان فی ظلمات لا یبصرون در
باب الانتظار انتظار ده ترقب معنیسنه در یعنی
بر نسنه یه کوز دتمق در بوده ظا ئله مکتوبدر بودخی
اون درت موضعده کلور اولی سوره انعامده قل انتظروا
انا منتظرون در باب التظلیل تظلیل قرآنده اوج یرده
کلور انلرده دوام معنیسنه در ظا ئله مرسوم در
سوره طه ده الهك الذی ظلت علیه عاکفا در
سوره واقعه ده فظلتم تفکهون در سوره رومده

لظلوا من بعده يكفرون در ● سوره حجرده فظلوا
فيه يعرجون در ● باب الظهر ظهر انتصاف نهاردن
يعنى كونك نصفنه دينلور ● بو دخى ظائله مرسوم در ● قرآن
عظيمده ايكى موضعده كالور ● سوره نورده ثيابكم من الظهيرة در ●
ودخى سوره رومده وحين تظهرون در ● وبالله التوفيق متن

وفى المحتظر ظلت فظلتم تفكهوا ● ويظللن فظلوا نظل مع الظهر

باب المحتظر احتظار منع معنيسنه كلن ايكى يرده كلور
سوره اسريده عطاء ربك محظورا در ● سوره قمرده كهشيم
المحتظر در ● بونلرده ظائله در ● ماعدى ضاد له يازيلور ●
باب ظلت فظلوا ونظل ظل دوام معنيسنه اولن قرآن عظيمده
التى موضعده در ● سوره زخرفده ● سوره طه ده ● سوره رومده
اولنلر ذكر اولندى ● اما سوره شعراده فظلت اعناقهم در ●
فنظل لها عاكفين در ● سوره شورى ده ● فيظللن رواكد على
ظهره در ● قرآن عظيمده بونلرده ظائله كتابة اولنورلر ●
دوام معنيسنه اولدقلريچون ● بونلردن غيرى ضاد له كتابة

اولنورلر ● زيرا انلرده ضلالت معنيسنه كلورلر ● يضل من يشاء
كبيلرده ● اختلاط وامتزاج معنيسنده كلور ● واذا ضللنا
فى الارض كبيده ● ودخى هلاك معنيسنده كلور ● ان المجرمين
لفى ضلال وسعر كبيلرده ● ودخى بطلان معنيسنده كلور ●
واضل اعمالهم كبيده ● ودخى تحير معنيسنده كلور ●
ووجدك ضالا فهدى ده ● ودخى غايب معنيسنده كلور ●
لا يضل ربى ولا ينسى ده ● اشبو ذكر اولنان معنيلره كلنلر
جمله سى ضاد له رسم اولنورلر ● والله اعلم بالصواب باب
الظهر ظهر ارقيه دينلور ظهرك جمعى ظهور كلور ● بو ده ظائله
رسم اولنور ● جباههم وجنوبهم وظهورهم ده
والذين يظاهرون منكم در ● والله اعلم ● متن

ظنين بها خلف عضين بقصرها ● كما حض لطعام وفى نضرة الدهر
وويل كذا ضاد بناضرة الاولى ● تغيضوا وغيض الرسم بالضاد فى السفر

يعنى قراء سبعه اختلاف ايتدكلر ● سوره كورتده
وما هو على الغيب بظنين نك ظائيني ضاد له اوقمقده

ابن كثير وابو عمرو وكسائى ظا ايله اوقورلر
زيرا انلروك مصحفلرنده ظا ايله مرسومدر يعنى مكه نك
ودخى بصره دخى مصحفلرى
مصحفنده ظا ايله يازلمشدر اما نافع وابن عامر وعاصم
وحمزه ضاد ايله اوقودلر زيرا انلرك مصحفلرنده ضاد
ايله مرقومدر يعنى مدينه نك وشامك وغى مصحفنده وكوفه
مصحفنده
دكى مصحفنده ضاد ايله مرسومدر **باب عضين** عضين
عضه نك جمعى در فرقه معناسنه در سوره حجرده
دبولك
الذين جعلوا القرآن عضين در يعنى فرقوا فيه القول
ديمكدر صاحب كشافدن نقل اولنور عضين جمع عضه در
ضاد ايله اصلى عضوه در عضو معناسنه در عكرمه دن
رضى الله عنه نقل اولنوركه عضه قريش دلنده شجره دينلر **باب**
الحض حض حثه ديرلر يعنى برنسنه يه قندرمق وقولوزلمقدر
اما حض ايله حث آره سنده فرق حث هر نسنه يه قندرمقدر
اما حض طعامه قندرمقدر انجق ولا يحض على طعام المسكين
سوره الحاقه ده ولا يحض على طعام المسكين سوره دين ده

ولا يحض على طعام المسكين سوره فجرده اشبو اوچ موضعده
ضاد ايله رسم اولنورلر زيرا بونلر تحريض معناسنه در يعنى
قندرمقدر شيخ جزرى رحمة الله عليه اشبو قندرمق معناسنه
اولنه تنبيه ايدوب ديدى والحظ لا الحض على الطعام ديمكله
باب النضرة نضره ده ضاد ايله رسم اولنور سوره هل اتى ده
ولقيهم نضرة وسرورا ده سوره مطففين ده نضرة النعيم ده
ووجوه يومئذ ناضرة الى ربها ناظرة ده سوره قيمه ده ناضره
اولى ده پس بو اوچ موضعده ضاد ايله رسم اولنورلر زيرا بونلرده
نضارتدندر حسن وكوكچكلك معناسنه در نتكه
حديث شريفده اشبو معنيه كلمشدر نضر الله امرا سمع
مقالتى فوعيها وأداها كما سمعها ناظمك عفى عنه وفى
نضرة الدهر وويل كذا ضاد وناظرة الاولى ديدوكى
اشبو ذكر اولنان معنى اوزرنه در **باب تقيضوا**
وغيض اشبو ايكيسى ده ضاد ايله يازلورلر نقصان معناسنه
كلورلر وما تقيض الارحام ده سوره رعد ده وغيض الماء ده

سوره هودده • والله اعلم بالصواب باب بيان معرفة

تميز الضادات من الظاآت يعنى اشبو باب ضاد ايله ظا

اكيسى بر يرده كلسه لر بربرندن لفظلرنى تميز ايدوب

هر برنى مخرجلرندن اخراج ايتمكله بيان ايتمك بياننده در • متن

وصفته تميز لرين اجرا ايتمكله

فتميز ضاد صن من الظا بمخرج • ومع وصف اسطال فقدمر في الذكر

فبينهما جلا متى جاما وصفا • كانقض مع بعض بعض مع الظهر

نحو اي كلام وتقرير مقام يعنى اى قارئ كتاب الله • واى تالى

خطاب الله بلكل واكاه اولغل كه • اكر ضاد حرفيله ظا حرفى

بر يرده مجتمع اولسالر ضاد ظادن تلفظلرنده تميز ايدوب لفظلرى

بر بربرندن قريشمقدن حفظ ايتمك سكا واجب ولازمدر • يعنى

ضادى ذكر اولنان مخرجندن اخراج ايدوب صفت استطاله

رعايت ايتمكله ظادن تميز ايله • باب مخرجده ذكر اولندى

اوزرنه كه ضادك مخرجى اضراسدن وحافه لساندن در

ظانك مخرجى طرف لسان ايله ثنايادن در • پس بو ايكيسنك

بر بربرينه مخرجلرى متباعدلرى وبعض صفتلرى مفارقه لرى واردر

ايليا قارئ مجوده لابد ولازمدر كه بونلرك ايكيسنى بربرندن

لفظلرنده فرق ايدوب تبيين وتميز ايليا • وهر برينك صفة

مخصوصه لرين بيان ايدوب لفظلرين بربرندن برى ايدوب

تعيين ايله تفريق ايده • تاكه سامع اولن مؤمنلرك سمعلرنده

ايكيسنك لفظلرى بربرندن ممتاز اولوب انفرادبوله لر •

زيرا اعتبار سامعه اسماع ايدوب تفريقيله ايشتدرمكدر

ودخى دكلينه وايشدنه تفهيم ايتمكدر • مثاللرى

انقض ظهرك • يعض الظالم • وبعض الظالمين كبى لردر • پس

اشبو مثاللرده ضادك مخرجندن اولن خفى ايفا وصفتندن

اولن مستحقن اعطا ايتمكله تبيين وتفريق اولنمق لازمدر • ولابد

اولدى فصل في بيان معرفة تبيين الحروف المتقاربة

عليك بتبيين الحروف قرابة • اذا الاقنا كالضاد والظاء والغير

كخضتم عرضتم واضطرتم فرضتم • قضيتم افضتم مع نقيض بالاضر

تقيضون غيض المايفضون وضامر • نقيض وقيضناه واغضض من الضر

وبغضن وابيضت وضيف وضيق • تواضيتم عضو وتبيض بالظهر

الاعراب عليك نك اعرابي ذكري سبقتا تمشدّد •
عليك بعرفان العلوم مرده فحواي كلام اي قاري لازم اول
شول حرفلرك بيانينه كه انلر متقاربه دن اولوب بربرده
مجتمع اولالر • انلروك لفظلرني بربريندن نطقكده
بيان ايدوب تميز ايده سن • اكر حرف ضاد كندي
ساكن اولوب تادن ويا طادن اوكدن كلسه مثالي
خضتم وعرضتم • واضطررتم • واضطر • وفرضتم
وافضتم كبي لردر بونلرده وبونلرك امثالنده ضادي
عقبنجه كلن تادن ويا خود طادن بيان ايدوب
لفظنده ادغامه ارشد امیه سن • زيرا ضاد سا
ساكندر • وانده صفة رخاوت واردر • تا يسه
وطا يسه متحركلردر • وانلرده صفة شدة واردر •
پس بونلرك كبي لرده بيان ايله محافظه اولنميه • ادغامه
ارشد دنلر • وكذا انجلين ضاد متحركه اولسه
عقبنجه حرف ضعيف كلسه • قضيتم • عضين • وضيف

وضيق وتراضيتم كبي لرده كي كبيلرده • يا لرضعيف در
ويا خود حرف ضعيف ضاددن اول كلسه • تفيضون
فيه كبي • وغيض الماء • ونقيض له قرناء • وقبضناه •
وابيضت عيناه • وتبيض وجوه كبيلردر • بونلرده
وبونلرك كبيلرده ضادي بيان خالصله بيان ايدوب •
قرينده اولان حرف ضعيفي خفادن قورتروب لفظنه قوتلك
ويروب تعيين ايده • وضادي دخي ضعيف حرفه مجاورتيله
لفظنده ضعيف تلفظ اتميه • جهرني وقوتني اظهار اده
تاكه جهله قرانك بونلك كبي لرده خلطلري • وحرف
ضعيفه مقارنتله قويي ضعيف تلفظ اتمكلري
فتنه چوقا ولور • وافراطلري وتفريطلري كثير اولوب لحنلري
غزير اولور • ودخي بيتلرده كلن مثاللرك سايرلري ده
ذكر اولنانلر كبي بيان اولنه لر • والله اعلم

باب بيان معرفة غنة النون والميم المشددتين متن

وخذ غنة تشتی بنون وميما • اذا شددا اخذا من العالم الحبر

كان نحن من نور من الناس اننا ● وكم من بهم عم ام من ومن مصر

تفصيل كلام يعني اخذ ايله وحفظ ايله نونك وميمك
مشدد اولدقلری حالده غنه لرين بيان ايله ● يعني نون مشدده نك
وميم مشدده نك غنه لرين اظهار ايتمكله تلفظ ايله
پس اى طالب تلاوت واى راغب قراءة بالكل واكاه اولغلكه
حرف نونده وحرف ميمده غنه اصلدر ● اما ميمدن اغندر
پس بونلر قچانكه متحرك اوله لر غنه لری خفی در ● اما
قچن كه ساكن اوله لر غنه لری ظاهر اولور واكر مشدده
اوله لر غنه لری اظهر اولور ● زيرا غنه نونه وميمه صفت
لازمه دندر ● ودخی بلكل كه نونك وميمك مشدده اولمقلقلری
برنجه مرتبه اوزرنده در ● اكى كلمه نك وصلندن مشدد
اولمق وار ● بر كلمه نك اصلندن مشدد اولمق وار ● اما تشديد
نونده امكن در ميمده اولندن ● مثاللری ان نحن ● ان نقول
من ناصرين ● ان نعبد كبيلر در ● كلمه واحده نك اصلندن
اولنه مثالی من الناس ● ان ● وان ● وهن كبيلردر ● ميمك اكى كلمه دن

كلن ادغامله تشديدنه مثال ● كم من فئة ● ام من هو ●
من مضر كبيلردر ● بر كلمه دن كلن تشديده مثال عم ● وثم ● وعم ●
اذهمت كبيلردر ● پس قارئ مجوده واجب ولازمدر كه بونلرك
كبيلرك تشديدلرينك حقلرين ● وصفة غنه لرينك مستحقلرين
تلفظ ايدركن رعايه ايليوب ● افراطدن ويا تفريطدن حفظ ايليه والله اعلم

باب بيان معرفة احكام الميم الساكنة يعني اشبو
باب ميم ساكنه نك حكملرينك معرفتی بياننده در ● متن

جرى حكم ميم في ثلث اذا سكن ● لدى البا باخفاء فمع غنة اقرء
على ما هو المختار والميم ادغمن ● وفي غيرها ميم فاظهر بلا عذر
خصوصا اذا الاقت بفاء وواوها ● فبين باظهارها دقوي بها يطري

الاعراب جرى فعلی معمولاتيله فعليه در ● في ثلث محذوفه
موصوفدر ● تقديری في مرتبة ثلث در ● اذا سكن جمله سی جمله
شرطيه در ● لدى البا ظرف جرى در ● قصری وزن ايچوندر ● وباخفاء
جری يه متعلقدر ● والميم لدى البا يه عطف در ● واظهر
في غيرها ء وميم امريه در ● تفصيل معنى وتبيين نحوی ● يعنی ای

قارئ قرآن و ای تالی فرقان بلکل و آگاه اول که کتاب الله ده
میم ساکنه نك اوچ حکمی واردر بری اخفا بریده ادغام بری ده
اظهاردر اما حکم اخفا شول یرده در که میم ساکنه
بای متحرکه دن اول کله مثالی ومن یعتصم بالله وربهم بهم
ویومهم بارزون کبیلردر کلمهٔ واحده ده مثال انبئهم
عنبر منبر انبورلت کبیلردر اشبو ذکر اولنان مثاللرده
نون ساکنه میمه قلب اولنور دخی میم ساکنه نك حکمن کیر
ساکه اول وقت حکم اخفا ایدی بونلرك کبی لرده ده اخفا اولور
بعضلر قتنده اظهار تام اولور اما اهل ادانك مختاری غنه ایله
اخفا اولمقدر ناظمك عفی عنه علی ما هو المختار دیدوکی اشبو
معنی یه اشارتدر اما ایکنجی حکم که ادغامدر میم
ساکنه [میم] متحرکیه اوغریجقدر مثالی دمرنا ومعمر وهم من
خشیته وامن کبی لردر والمیم ادغمن دیدوکی
قولنك معنیسی اشبو ذکر اولنان در واما اوچنجی حکم که
اظهاردر اظهارده میم ساکنه بائیله میم دن غیریسنه اوغر [یجقدر]

مثالی الحمد لله وانعمت وهم یوقنون ولهم عذاب
الیم وانذرتهم ام لم تنذرهم لا یؤمنون کبیلردر
خصوصا فایه و یا واوه اوغریه اول وقت میم ساکنه نك
اظهارینه مبالغه چوق لابد ولازمدر تا که لسان اخفایه
سبقت ایلمیه زیرا بونلرك اوچنکده مخرجلری بردر
اگر بونلرده میم ساکنه نك اظهارینه مبالغه اولنمیه
البته لسان اخفایه مسارعه ایدر اما اظهارده بونلرك کبی
لرده بر وجهله اولمق گرکدر که میم ساکنه [میم] متحرکه
منزله سنه وارمیه [تاکیم] جهله قرآنك ایتدوکلری کبی اولمیه
ودخی بونده بلکل که اشبو ذکر اولنان تحذیرات
اکثر قاریلرك لسانلرنده جاری ولفظلرنده طاری در
وطبیعتلری دخی اول تحذیر اولنان عمل ایله عمل ایدوب
خطایه ولحنه ارشدرمکه مائل اولور پس بو وصیت
اولنان قاعده لرك معرفتی لزومی ساکه شول وقت معین
ومبین اولور که انصاف نظریله نظر ایده سن

تا که طبعکده ذکر اولنان محذورلر تمامیله وحقیقتیله
وارد وعن ادراک ایدوب بله سن اول وقتن فهم ایدرسن
اللهم نبهنا عیوب انفسنا واعف عنا من هفوات
الحاظنا وسقطات الفاظنا بلطفك وكرمك يا ارحم الراحمين

باب بيان معرفة احكام النون الساكنة والتنوين

یعنی شو باب نون ساکنه نك وتنوینك احکامن بلدرر
ای برادر اسعدك الله وايانا بلكل وآگاه اولغل كه
جمیع قرآنك عوامی وخواصی اشبو بابك حکملرین
بلمکه اشد احتیاجله محتاجلردر واتم افتقار له افقرلردر
زیرا بو بابك فائده لری کثیر وعائده لری کبیردر
وبونلرله تلاوت یسیر وبونلرسز قراءة عسیردر زیرا قاری
قرآن عظیمدن بر سوره ویا بر جزء ویا بر عشر اوقمود لسه
اکا لابد ولازمدر که تنوینك ونون ساکنه نك
حکملرین وقاعده لرین بلوب ضبط قله وحفظنه آله
تا که قراءتده ماهر وفائق وتلاوتده راسخ وواثق اوله زیرا

بونلرك حکملرین بلمینلرك قرائتلری معتمد علیه اولمز
وتلاوتلری موثوق به صایلمز زیرا قرآن عظیمك حرفلری
وکلمه لری بونلرك حکملرنك عرفاننه متعلقدر
انکارسز دکلدر پس بو احلدن درکه ناظم عفی عنه
تنوینله نون ساکنه نك احکامن وقواعدن
بر باب ایدوب انی بیان مراد ایدینوب دیدی متن

وخذ حكم تنوين ونون تسكنت • بالاظهار والادغام والقلب والستر

وخذ معمولاتیله انشائیه در تسکنت نونه صفتدر
والستر دیدوکندن مراد اخفادر یعنی تنوینك ونون
ساکنه نك حکملرین اخذ ایله وضبط قیل درت
مرتبه اوزرینه بری اظهاردر بری ده ادغام بری ده قلب
بری ده اخفادر فائده تنوین دینلن همان نون ساکنه در
لفظده ثابت اولور خطده ثابت اولمز وصلده ظاهر
(ووقفده ظاهر اولمز)
اولور ودخی کلمه نك آخرنده اولور اولنده واوسطنده
اولمز نون ساکنه آنوك خلافیدر زیرا نون ساکنه

لفظده ثابتدر وخطده ظاهردر وصلده طورر
فصلده طورر اسماده اولور افعالده بولنور
حروفده بولنور ودخی اولده بولنور وسطده بولنور
آخرده بولنور ناظم بو درت مرتبه‌لردن اخفانك
بیانن تقدیم ایدوب دیدی متن

فاخفِ لدى باءٍ بقلبٍ وغنّةٍ • وعند حروف الحلق اظهر ولا تزر

محصل الكلام یعنی هر قچانكه تنوین یاخود نون
ساكنه حروف تهجیدن بایه اوغرسه‌لر لفظده میم
قلب اولنورلر ودخی غنّه‌دن برا ترچكك بله ظهوریله
اخفا اولنورلر نتاكه میم ساكنه بایه اوغرسه حكمی
اخفا ایدی همان بونده ده اول حكمدر اما مرتبه
اخفا مرتبه اظهارله مرتبه ادغام آره‌سنده بر
مرتبه متوسطه‌در نتاكه سابقده ذكر اولنمشدر
مثاللری علیم بذات الصدور من بعد علم كبیلردر
ودخی تنوین ونون ساكنه حروف حلقه اوغره‌سه‌لر

اظهار

اولنورلر زیرا نون ساكنه ایله حروف حلقك مخرجلرنده
تمام مباعدتلری واردر بونلر بر برندن ادغام اولنمغه قابلیت
لری اولمیوب ادغام اولنمدیلر اخفا اولنمغه‌ده مناسبت
بولنمدی پس اظهار اولنمق مقرر اولدی مثاللری
اشبونلردركه ذكر اولنور هایه مثال حرف
هارٍ من هاجر ینهون كبیلردر همزه‌یه مثال
كل آمن ان انا ینئون كبیلردر حایه مثال
نار حامیة من حاد الله وانحر كبیلردر خایه مثال
یومئذ خاشعة ومن خزی یومئذ والمنخنقة
كبیلردر عینه مثال حقیق على ان من علم انعمت
كبیلردر غینه مثال من ماء غیر آسن من غیر علم
فسینغضون كبیلردر سؤال اگر صورسه‌لر كه
ناظم عفی عنه الف ممدوده بوراده ذكر ایلمدی
حال آنكه الف ممدوده دخی حروف حلقدندر جواب
صدر كتابده ذكر اولندیغی كه الف كلمه نك

اوكلنده كلمه وساكنده نصكره واقع اولمز وما قبلی
دخی مفتوح اولمقدن زائل اولمز. پس شویله اولدیسه
تنوينك ونون ساكنه نك حكملرنده داخل اولمدی
آنكیچون ذكر ایلمدی والله اعلم بحقيقة الحال

وادغم لدى لام وراء دون غنة • وادغمهما معها الذي يومن الزهر
سوى كلمة فيها ظهور لشبهة • كدنيا وصنوان وقنوان كي تزري

يعنی تنوين ونون ساكنه لام ایله رایه اوغرسه لر ادغام
محض اولورلر غنه سز. زيرا بونلرك مخرجلرنده بری برینه
تمام قرابتلری وكمال اختلری واردر. پس بو اجلدن
بعضلر بونلری بر مخرجدن عد ایتدیلر. اتم قرابته وكمال مناسبته
ایچون. ایلیه ادغام محض اولنمغه الیق واحق اولدیلر. مثاللری
هدى للمتقين. من لدنه. ان لو كانوا ایكلردر. رآیه مثالی
غفور رحيم. بشرا رسولا. من ربهم كبیلردر.
ودخی تنوين ونون ساكنه يومن حرفلرنه اوغرسه لر ادغام
مع الغنه اولورلر. يعنی حال ادغامده غنه لری زائل اولمز

زيرا بو اكسنولك اشبو دورت حروفه مخرجده وصفته
استفالده وانفتاحده قرابتلری واردر. لام ایله راده
اولن قرابتدن ازرق در. وحروف حلقیه اولسن
بعددن اكسيكدر. پس وارد لر بونلرده بر امر متوسط
اختيار ايتديلر. اول دخی ادغام مع الغنه مرتبسی در
جانبينی رعايه ایچون. شيخ سخاويدن نقل اولنوركه
ادغام مع الغنه نك حقيقتی اخفادر. بوكا ادغام
دیدكلری مجازدر. زيرا حالة ادغامده غنه نك ظهوری
ادغام محضی مانع در. الا اولدركی واركه تشديد يسيردن
لابد در. بو مرتبه توسطده دنلور. انده غنه نك
بقاسيچون. اما یالكز نونده ادغام تام اولورلر.
زيرا بونلرك كبی مدغم له مدغم فيهك غنه صفته
لازمه لرندن در. اكر حال ادغامده لرنده بونلرك
غنه لری ترك اولنسه صفت لازمه لری ترك اولنور
پس لحن فضيع واقع اولور. اما ائمه سبعه دن حمزه

خلف روایتیله واوله یاده ادغام محض ایدر بلا غنه
یعنی غنه سز لامله راده اولن ادغام محض کبی حاصل کلور
بودرکه تنوینک ونون ساکنه نک یرملون حرفلرنده حکمی
اوچ مرتبه اوزرنه در اولکی حکم لامله رایه
اوغیرجق ادغام تام اولور بونلره تشدید تام الله ادا
اولنورلر بو نوعه ادغام کامل دینلور وادغام بالغنه
دینلور ایکنجی حکم نونده ومیمده غنه ظاهر ایله
ادغام اولنورلر زیرا اشبو ایکی حرف غنه حرفلریدر
مثاللری ابنا نحن من نور من ماء مهین کبیلردر
اما واوده ویاده ایکی کلمه دن جمع اولیجاق متشبه
ادغام اولنورلر مثاللری هدی ورحمة من وال
وبرق یجعلون ومن یعمل کبیلردر اما کلمه واحده ده
اولسلر ادغام اولنمزلر مضاعفه التباسدن قاچنلماق
ایچون مثاللری الدنیا وصنوان وقنوان وبنیان
کبیلردر اکر بونلرده ادغام اولنیدیلر

الدنیا وصوان وقوان اولوردی تا که حرف تضعیف
اصل کلمه نک اصل حرفلری مکرر اولیب ادغام
اولنمش مدر یوخسه نوندن می منقلب اولوب ادغام اولنمش
بلنمزدی زیرا مضاعفا کا دینلور که حرف تضعیف
الکسیله نفس کلمه دن مکرر اولمش اولوب اکسنده بیله
جنس واحددن اوله لر دیان منان کبیلردر واما اوچنجی
حکم خلف قیننده واوده ویاده ادغام تامله غنه سز ادغام
اولنورلر نتاکه ذکر اولندی والله اعلم بالصواب **متن**

هما اخفیا عند البواقی بغنة ۞ فخذ ما مضی مع ما سیئتک بالخبر

الاعراب هما مبتدادر تنوینه ونون ساکنه یه راجعدر
اخفیا فعل مجهولدر معمولاتیله جمله فعلیه خبریدر بواقی
جمع باقیدر یعنی تنوین ویا نون ساکنه اظهارده وادغامده
واخفاده ذکر اولنان اون اوچ حرفلردن غیریسنده اخفا
اولنورلر بقای غنه دن براثرجت ایله بلجه زیرا بونلرده دخی
قرب ویا بعد مستحکم اولمادی پس بونلرده دخی ادغام

ادغام اثر غنه ایله اولوب بر امر متوسط اختیار اولنمق مناسب گورلدی
ایلیه اخفا اولنمق مقرر اولدی امّا مرتبهٔ اخفا دخی بونلرده
حروفک قوتنه وضعفنه گوره اولور یعنی بونلردن قوی اولن
حرفلرده اخفا دخی قوی قلنور ضعیف اولن حرفلرده اخفا ده
ضعیف ادا اولنور شیخ ابو الحسن السخاوی قدس سره
اشبو اخفا حرفلرنده ده اخفا کاه اولور ادغامه اقرب اولور
کاه اولور اظهاره اقرب اولور دیر پس اظهارده و یا ادغا
قرب و بعد حروف اخفانک و تنوینک و نون ساکنه نک برینک
مخرجلرنه قربلری و بعدلری حسبی اوزرنه در پس صاد ده
و زای ده و سین ده و دالده و طاده و تاده ادغامه اقرب در
اما ضاد ده و ذالده اولکی مرتبه دن ازاجق اظهر در و اما
قافده و کافده و فاده بو قاروغی مرتبه لرک حدلرندن
ازاجق اظهر در و دخی بلکل که حروف اخفاده عدده
اون بش حرفدر تا و ثا و جیم و دال و ذال و زای
و سین و شین و صاد و ضاد و طا و ظا

و فا و قاف و کاف در امّا تایه مثال زکوة تریدون
من تاب وانتم در ثایه مثال فی ظلمات ثلث وان ثبتناك
و انثی کبلر در جیمه مثال فصبر جمیل من جاء انجیکم
کبلر در داله مثال دکا دکا من دابة اندادا کبلر در
ذاله مثال یسیرا ذلك من ذی الذی وانذر الناس کبلر در
زایه مثال نفسا زکیة من زکوة انزل کبلر در سینه
مثال رکعا سجدا من سلالة وما انسانیه کبلر در
شینه مثال صبار شکور ان شاء انشاناه کبلر در
صاده مثال صفا صفا من صلصال ینصرون کبلر در
ضاده مثال قوة ضعفا من ضعف منضود کبلر در
طایه مثال بلدة طیبة من طین ینطقون کبلر در
ظانک مثالی مثلا ظل وجهه من ظلم ینظرون کبلر در
فایه مثال لغوب فاصبر من فی الارض انفسکم کبلر در
قافه مثال رزقا قالوا من قال ینقذون کبلر در
کافه مثال ظلوم کفار من کان منکم ان انکر

کبلردر ۞ بورده مثاللر تمام اولدی ۞ وقتا که ذکر
اولنان حکملر تفخیمدن و ترقیقدن و تبییندن وادغا
واظهاردن ۞ وتنوینک ونون ساکنه نک حکملرندن
کلامهم تمام اولدیسه ناظم عفی عنه انلرک حفظنه حث
وتنبیه وضبطنه تحریض وترغیب ایدوب انلری اخذله
اذعان وحفظله اتقان اتمکه امر ایلیوب ۞ فخذ ما مضى
مع ما سیأتیك بالخیر دیدی ۞ تا که طالب تجوید وراغب تفرید
اولن یاران انلرک معرفتلری کماله ایرشوب مثوبات عظیمه
واصل وحسنات جسیمه حاصل قله لر ۞ وبوندن صکره ذکر
اولنجاق حکملرک ده معرفتنه سعی ایدوب وکرنوب
واوکرتمکه مجد وساعی اولالر تا که اجر جزیل حاصل اولوب
ثواب جمیله واصل اولنه ۞ زیرا الله تعالى جل وعلا نوک کلام
قدیمنی ۞ وکتاب کریمنی احیا اتمش اولوب درجات عالیه
یتشلوب مراتب رافعه ایرشله ۞ حسبنا الله ونعم
الوکیل ۞ وهو القوی النصیر الجلیل ۞

باب

باب بیان معرفة الامداد

یعنی اشبو باب حروف مدده اولن مراتب امدادلک معرفتی
بیاننده در ۞ وقتا که ناظم عفی عنه احکام مذکوره نک وضوابط
سابقه نک بیانندن فارغ اولدیسه امدادلک بیانه شروع ایدوب دیدی ۞

فانواع امداد ثلث فواجب ۞ اذا کان حرف المد والهمز فی الاثر
بکلمة اذ جا او ذا الک انصاله ۞ وما لازم یلفی بحرف من الصدر
وما کان من هذین من کلمتیهما ۞ وذا جائز منها عن الجهبذ المقری

یعنی ای عازم احکام امداد ۞ وای حازم سبیل سداد ۞ بلکل
وآگاه اولغل که حروف مد اوجدر ۞ بری الفدر ۞ بری دخی
واودر ۞ بری دخی یادر ۞ بونلر مد اولورلر ۞ شول وقتن که کندلری
ساکن اولوب ماقبللری کندلرنک جنسندن اولن ۞
حرکتله متحرك اولمش اوله لر ۞ اول وقت بونلر حرف مد اولورلر ۞
بونلره مد دیو تسمیه اولندی صوتلرنده امتداد ۞ وذاتلرنده
قابل امداد اولدقلری اجلدن ۞ ودخی مخرجلرنده اتساع بولندوغی
سببدن ۞ کندلرده ضعف ونحافة واقع اولدی ۞ ایلیه مد
اتمکله صوتلرنه قوة وذاتلرنه وسعت ویرلدی ۞ تا که

قتاده دن رضي الله عنه روايت دركه حضرت رسالت پناه
صلى الله عليه وسلم اشبو حرفلرك صوتنده مد ايدردي مد
ايتمككله بر روايتده دخي رسول اللهك صلى الله عليه وسلم
قراءتي مداً يعني كثير المد ايدي فايده شيخ خلاطي كشف
المعاني سنده كتاب كاملدن نقل ايلركه مدلك اقسامي
اون وجه اوزرنه در اولكيسي مد متصل در مثالي جاء وشاء
كبيلردر بونلرك كبي مده مد متصل دينلدوكنك
وجهي بودركه بونلرده الف اصل كلمه دن عين الفعل در زيرا
اصلده بونلر جيأ وشيأ ايدي كه ياء لري متحرك اولوب ماقبللري
مفتوح اولدوغي سببدن اكثرنده ياءلري الفه منقلب
اولوب الف دخي همزه يه ملاقي اولدي دخي سبب مد بولندي
پس واردلر مد ايتديلر واكنجيسي مد مجرد در مثالي الصاخة
والحاقة كبيلردر بونلرك كبي مده مد مجرد دينلدي زيرا
مد بونلرده ايكي ساكنك آره يرنده واقع اولدي واوچنجيسي
مد لين در مثالي ولا الضالين نك وقفي حالنده ياسي ونوني

مد كبي اشبو مده مد لين ديو تسميه اولندي زيرا بونلرك كبي
مد اجتماع ساكنينده بولندي دردنجيسي مد تمكين در
مثالي اولئك نك والملائكة نك مدلري كبي بونلرك كبي
مده مد تمكين دينلور زيرا كلمه مد ايله متمكن اولوب
اضطرابدن بري اولور بشنجيسي مد فصل ومد بسط در
مثاللري بما انزل قالوا آمنا كبيلردر بونلرك كبيلرك مده
مد فصل دينلدي ايكي كلمه نك آراسيني فصل ايدوب فرق
ايتدوكيچون ودخي مد بسط دينلدي ايكي كلمه نك آره يرنده
منبسط اولدوغي سببدن آلتنجيسي مد روم در مثالي ها انتم
كبيلردكي مد كبي نافع وابو عمرو قراءتلرنده بونده غي مده مد
روم دينلدي زيرا بونلر انتمك همزه سنده روم ايدرلر همزه يي
تحقيق ايتمزلر انوكيچون كه همزه نك ماقبلينه همزه دن منقلب
اولمش ها در يدنجي مد مد فرق در مثالي آلله الذين كبيلردر
زيرا بونلرده مد خبريه ايله استفهاميه نك مابيننى فرق ادر
سكزنجي مد تنبيه در مثالي دعاء وسماء كبيلردر

وزكرياء در بعض قراء تلري اوزرنه ● بونلرك كبيلرك مدي
مد بنيه دينلدي ● زيرا كلمه نك بناسي مد اوزرنه اولدي طقوزنجي
مد مد بدل در ● مثالي آدم وآخر وآتي كبيلر در ● بونلرك كبينك
مدينه مد بدل دينلدي ● بونلرده الف همزه ساكنه دن بدل
اولدوغي سببدن ● اوننجي مد مد مبالغه در ● مثالي لا اله الا الله
دكي مد در ● اشبو مده مد مبالغه دينلدوككت وجهي بودركه
بونده مد مبالغه اولنور شول الوهيته مستحق اولمينلرك
نفيني تنبيه وتاكيد ايتمك ايچوندر ● كتاب ايضاح ده
دخي بو بلجه ذكر اولنمش در ● ودخي ابن مسعوددن رضي الله
عنه روايتدر ● المدات ديابيج القرآن ● والهمزات مسامير القرآن
والوقوف منازل القرآن ● يعني مدلر قرآنك ديباجه لريدر يعني
زينتلري وآرايشلري در ● همزه لر قرآنك مسمارلريدر ●
يعني بصقلري وبركلري در ● ووقفلر قرآنك منزللري
وقرار كاهلري در ● يعني قاري تنفس ايدوب وراحت
اولجق يرلري در ● صاحب كشافدن نقل در مدلر قرآنك

زياده ده ويا نقصانده اختلاف في اوزرنه در ● بونلرك عرفاني
استاذدن مشافهه ايله وتلقي ايله اولور ● ودخي اشبو
حرفلرده مد اولنوب ساير حرفلرده مد بولنمدوغنك وجهي ●
وساير احكامنك بياني مخرج بابنك اولنده تفصيل اوزره
دينلمش در ● فلله الحول والقوة ● ودخي بلكل كه مد اوچ نوع اوزرنه در
بري مد واجب در ● بري مد لازمدر ● بري مد جايزدر ● اما مد
واجب حرف مد ايله سبب مد بر كلمه ده واقع اولجقدر
اكر ايكي كلمه دن جمع اولهلر ● اول وقتده مد جايز
اولور ● اما مد لازم سبب مد سكون اولوب سكونده كلميه
لازم اولدوغي يرلرده در ● اما بو نوعك سكوني لازم اولميان
يرلرده كنه مد جايز اولور **تقرير كلام وتحرير مقام**
يعني اي طالب تلاوة واي راغب سعادت بلكل وآكاه
اولغل كه حروف مدك مدي واضعف وضعيفه قونلمش
بر مد طبيعي در كه لفظنده حاصل ونطقنه واصل در ●
اولمده مد اصلي دينلور ● اول مد دخي بر الف مقداري مددر

مثالی قال و قولوا و قیل و حیل کبیلردر اشبونلر دخی
مد متدا صلیدر نلور اشبو مد اصلی اوزرینه مد فرعی
زیاده اولنمز الا بر سببله زیاده اولنور سبب دخی ایکی
درلودر برسی همزه در و برسی دخی سکوندر
یعنی حرف مددن صکره همزه کله یاخود سکون کله
اما سببی همزه اولن مدده ایکی درلودر بری مد متصلدر
جاء و علماء و اولئك و سوء و قروء و سیئ و جیئ کبیلردر
بونلره و بونلرك مثللیه مد متصل دینلور حرف مد ایله
سبب مد بر کلمه ده مجتمع اولدقلری اجلدن پس
قراء سبعه بونلرك امثالنده مدی تمکین واجب قلدیلر
اما مدك حدنده و زماننك مقدارنده کندیلرینك اصللری
اوزرینه اختلاف ایتدیلر و برقسمی دخی مد منفصلدر
مثالی الذی بما انزل قالوا امنا بعهدی اوفی کبیلردر
بونلرك کبیلردکی مده مد منفصل دینلور حرف مد ایله سبب مد
ایکسی ایکی کلمه ده جمع اولدقلری اجلدن پس بونلرك

کبیلرولك مدنده قراء سبعه دن اختلاف واردر
بعضیلر اصلا مد ایتمدیلر بعضیلر مد ایتدیلر قصرده ایتدیلر
بعضیلر مد ایتدیلر قصر ایتمدیلر بونلرك تفصیللری اختلاف
کتابلرنده مبسوطدر بونده ذکر اولنمدی زیرا
بو کتاب قرانك اتفاقی کتابیدر و دخی مدك
ایکنجی سببی حرف مددن صکره ساکن حرف کلمکدر
اول دخی ایکی درلودر برسی اکه سکون لازم اولمقدر
و برسی دخی اکه سکون عارض اولمقدر اما شول سکون
لازم اولنلر سوره لرك اوللرنده کلن حرفلردر الم
المص الر المر کهیعص طه یس ص
حم عسق ق نون در بونلرده ایکی قسم اوزرینه در
برقسمی ثنائیدر یعنی ایکی حرفلی اولمقدر و بر
قسمی دخی ثلاثیدر یعنی اوچ حرفلی اولمقدر اما بونلردن
ثنائی اولن بیش حرف در را یا ها طا خادر بونلرده
بونلرده مد اصلیدن زیاده مد فرعی بولنمز سببی بولنمدوغی

سببدندر نتكه شيخ شاطبي قدس سره وفي نحو طه القصر
اذ ليس ساكن ديدوكي قولنك معناسي اوشنده بو ذكر
اولنان اوزرنددر واما ثالث اولان دخي ايكي قسم اوزرنه در
بري عيننده حرف صحيح اولاندر الف كبي بوننده اصلا مد
اولنمز حرف مد بولنمدوغي اجلدن نتكه شيخ شاطبي قدس
سره وما في الف من حرف مد فيمطلا ديدوكنك معناسي
اشبو ذكر اولنان در وبر قسمي دخي عيننده حرف مد اولنوردر
اونلر دخي عددده يدي حرفدر لامدر ميمدر كافدر
صاددر سيندر نوندر قافدر بونلرده مد اصلي
اوزرنه مد فرعي زياده ايدوب مد اتمك لازمدر سبب مدك
بونلرده لزومي ايچون نتكه شيخ شاطبي قدس سره بيورر
وعن كلهم بالمد ما قبل ساكن اشبو معنايي تنبيه
وبو فحوايي تبيين ايدر ودخي دابه وصاخه والحاقه
ولا الضالين مثللرده مد لازم قبيلندندر زيرا
بونلروكه سكونلري سكون لازمدندر ويا خود

عيننده حرف لين اوله اول دخي انجق بر حرفدر لفظ
عيندر بونده مد طول اولنور وتوسيط دخي اولنور
اما طول توسيط اوزرنه تفضيل اولنور نتكه شيخ
شاطبي نور الله مرقده وفي عين الوجهان والطول فضلا
ديدوكي قولي اشبو ذكر اولنان معنايه تنبيه در اما
شول سكوني عارض اولان قانتات قانتون قانتين
مثللرده در وقفلري حاللرنده اولور پس بونلرك
وقفنده حاصل اولان سكون عارضدر توقفچون كلور
زيرا وقف حرفك حركتين تركدر استراحت ايچون پس بونلرك
امثالنده كلي قرائتنده اوچ وجه جايزدر قصر
توسيط طول زيرا بونلرك سكونلري وقفدن
حاصل اولديغيله عارض اولدي پس بو اوچ وجه
بونلرده اشبو سببدن جايز اولدي ودخي شيخ
شاطبينك وعند سكون الوقف وجهان اصلا
ديدوكي قولنك معناسي اوشنده بو ذكر اولنان در

والله اعلم بالصواب **باب بيان معرفة احكام الوقوف والابتداء**
يعني اشبو باب وقفلرك مرتبلرن وابتدا اتمكلك
كيفيتلري بياننده در. وقتا كه ناظم عفي عنه قواعد
امادي بيان قلدي اسه عقبنجه وقف بابنك بيانه
شروع ابتدي. اما وقف بابني مد بابنك اردنجه ذكر
ايلدوكي وقف مددن فرع در. ودخي وقف كلمه نك
آخرنه مخصوص در. پس مددن مؤخر كاترلمكه مناسب [اولدوغي]
اولدي. اما وقفك معناسي وقف لغتده حبسه وتاخيره
درلر. نتاكه عربلر وقفة الدابه درلر [واخرت] حبست معناسنه در
اما وقف اصطلاحده كلمه ما بعدندن قطع اتمكه
درلر. اكر آشغه يانده برشي كلمش اوله اول وقت
وقف اولور. اما ما بعدنده شي اولميه وقف اولمز
بلكه قطع اولور. والله اعلم بالصواب

فها لمن لا يدري الوقوف والابتدا ۝ اذا رتل القرآن او كنت ذا حدر

الاعراب فاء فهالك ابتدائيه در. هالك نك معنسي

ذكري سبقت اتمشدر. آي آيتك جمعي كلور.
آيات كلدوكي كبي. ترتيل تأني في القراءة در. حدر اسراع
في القراءة در. نتاكه ذكر اولنمشدر. **فحواي كلام**
يعني قرآن تلاوة ايدين [دين] كشي آيات قرآنده وقفلري بيلوب
وابتدالري وكرن. وبونلرك حكملرندن آكاه اولوب
قرآن عظيم اكر ترتيل ايله اوقنسون. واكر حدر ايله
تلاوه اولنسون. **سؤال** اكر صورسه لركه وقف جمع
ايله كاترلوب ابتدا مفرد له ذكر اولندوغنك
وجهي نه در. **جواب** [بودركه] وقفك انواعي وار در. زيرا وقف
اسقاط حركت ايله اولور. روم ايله اولور. اشمام ايله اولور.
اما ابتداده انواع بولنمز. پس ابتدا جمع لنمكه قابل اولمدي
ودخي بلكل كه وقف لغتده ترك در. اصطلاحده كلمه نك
آخرندن حركه اسقاطي در. استراحة نفس ايچون. نتاكه
ناظم تبيان الالفاظده اشبو معنيه ديمشدر.

واياك والتحريك للحرف واقفا ۝ اذا لم ترم ان رمت فالبعض اعاد

لما فيه للقاري فحل استراحة ٭ فهذي عن التحريك عزل فيهملا

يعني حذر ايله وقفا ايدكك حالده حرف متحرك قلمقدن
اكثر روم له وقف ايتمك يجائت اولورسك ٭ و اكثر روم ايله
وقف اولنه رومده ايسه بعض حركت وارددر وقف صرفده اولمز
زيرا وقف حركه تا منك اسقاطيدر قارينك
نفسي راحت اولسون ايچون والله اعلم ٭ متن

فاقسامه تام وكاف مع الحسن ٭ فلا بد من فهم الجميع لمن يقرى

يعني وقفك اقسامي درتدر ٭ بري وقف تامدر ٭ بري
وقف كافيدر ٭ بري دخي وقف حسندر ٭ بري دخي
وقف قبيحدر ٭ بونلري قاريه ومقريه بلمك لابد وواجبدر
تا كه تلاوت قرآن اكا آسان ويسير اوله ٭

فتام اذا تم الكلام ولم يكن ٭ للفظ وللمعنى تعلق ما يجري

يعني وقف تام شول يرده دركه كلام انده تمام اولا ٭
ما بعدنك ما قبلنه اصلا تعلقي اولميه معناده
ولفظده ٭ يعني اشغه يانندك بوقاريسنه تعلق معنوي

وتعلق لفظي ايسه اولميه ٭ پس بونلرك كبي يرلرده كلام تام
مفيد اولدوغي سببدن وقف وقف تام اولور ٭ متن

وكاف من المعنى تعلقه فقط ٭ كما يبتدا ما بعده من مزيد دري

يعني اما وقف كافي شول يرلرده دركه ٭ ما بعدنك
ما قبلنه تعلق معنويسي اوله ٭ تعلق لفظيسي اولميه ٭ انولك كبي
يرلرده وقف وقف كافي اولور ٭ والله اعلم بالصواب ٭ متن

واما بمعنى قل ولفظا تعلق ٭ هنا وقف قاريها قبيح بلا عدى
سوى باس اي قل هنا الوقف فالحسن ٭ كذلك منقول عن الحاذق الحبر

يعني اما وقف قبيح شول يرلرده اولور كه ما بعدنك ما قبلنه
تعلقي هم لفظده وهم معناده اوله ٭ انولك كبي يرلرده
وقف ايتمك قبيحدر مكر كه آيتلر باشلرنده وقف اولنه
اولوقتده انلرك كبي يرلرده وقف ايتمك ٭ وقف حسن اولور
اشغه سندن ابتدا ايتمك جايز اولور ٭ انولك كبي وقفه
وقف حسن دنلور ٭ اهل فضل اولن عالملردن وصاحب
رسوخ اولن كاملردن اوشده بويلجه نقل اولنديكي ٭

والله اعلم بالصواب **تنبيه** اى قارئ كتاب الله واى
تالى كلام الله بلكل وآگاه اولغل كه وقف تام ديلنز وقف
قصه لر تمام اولوب كلام تام اولدوغى يرلرده اولور اكثريا
بونك وجودى آيتلر باشلرنده اولور اولئك هم المفلحون ده وقف
ايدوب ان الذين كفروا دن ابتدا اتمك كبى وهو بكل شئ
عليم ده وقف ايدوب واذ قال ربك دن ابتدا اتمك كبى وينه
انجلين وانهم اليه راجعون ده وقف ايدوب وانذر الناس دن
ابتدا اتمك كبى وبونلره بكزر يرلرده ده بونلرك كبى در وكنه
انجلين قصه لر منقضى اولدوغى يرلرده ده وقف وقف تام در
مثال لرى وجعلوا اعزة اهلها اذلة ده وقف ايدوب وكذلك
يفعلون دن ابتدا اتمك كبى زيرا بلقيسك قصه سى تمام
منقضى اولدى واما وقف كافى شول يرلرده دركه انده وقف اتمك
كوكجك اولا حرمت عليكم امهاتكم ده وقف ايدوب
مابعدندن ابتدا اتمك در وكنه انجلين ولا على انفسكم
ان تاكلوا من بيوتكم ده وقف ايدب مابعدندن ابتدا

اتمك كبى اليوم احل لكم الطيبات ده وقف ايدوب مابعدندن
ابتدا اتمك كبى بونلرك كبلرده وقف اتمك وقف كافى اولور
واما وقف حسن شول يرلرده اولوركه انلرده وقف اتمك
حسن اوله مابعدندن ابتدا اتمكلك قبيح اوله مابعدنك
ماقبلنه معنى ولفظا تعلقى اولدوغى سببدن مثالى الحمد لله
ديوب وقف اتمك حسن اولور زيرا مفهوم ومعنى معلوم
اولور اما مابعدنده رب العالمين دن ابتدا اولنمق قبيح
اولور ودخى مالك يوم الدين ده وقف ايدوب الذين دن
يوم ده
ابتدا اتمك حسن اولمز پس بو ذكر اولنانلره متشابه
اولنانلرده ده وقف بونلرك كبى در زيرا جار ايله مجرور
اورته سنده ومستثنى ايله مستثنى منه بيننده صفت ايله
موصوف اراسنده فعل ايله فاعلى اورته سنده صله ايله
موصول اراسنده وقف اتمكلك قبيح در مكر كه آيتلر
آخرنده اوله پس بونلرده وقف اتمكلك حسن اولور
وايلرو يانندن ابتدا اتمك روا اولور وهم سنت در

وقفك بو نوعنه وقف صالحه دينلور ودخی بلكل كه
وقف بابنك احكامی كثيردر اشبو ورده جمله تفصيل
اولنمغه متعلق اولنمدی ايجاز واختصار مراد اولنوب
اكثر احكامه وقفی تفصيل ايله بلين دين قاريه ابو عمرو
دانينك مستكفی سنه مطالعه اتمك لازمدر تا كه
تفصيل اوزرنه مسائل وقفی اذعان ايدنه والله اعلم بالصواب

باب معرفة التحذير من الوقف على الحركة

يعنی اشبو باب حركت اوزرنه وقف اتمكدن تحذيری يعنی بغلنلدمغی بيان ايدر
بو بابی وقف بابنك عقبنجه ذكر ايتدی زيرا تتمه وقفدندر

متن

وإياك والموقوف حرفا محركا ● سوى روم موقوف فبعض بها يطرى
عدا فتح او نصب والاشمام ههنا ● فمع ضم او رفع كنا نقل ذي الخبر

الاعراب ايا الحرف تحذيردر كما فی خطاب ايچوندر يعنی
حذر ايله بغلين حركة اوزرنه وقف اتمكدن ديمكدر اعلم
اسعدك الله وايانا ان الاصل فی الوقف الاسكان
يعنی ای قاری كتاب كريم وای تالی خطاب عظيم

بلكل واگاه اولغل كه وقفده اصل سكوندر يعنی كلمه نك
اخرندن حركتی اسقاط ايدوب حرفی ساكن قلمقدر بو دخی ايكی
نوع اوزرنه در بری رومدن واشمامدن مجرد اسكاندر
زيرا وقفدن غرض قارينك استراحة نفسيدر پس حركت
كليا سلب اتمك ابلغدر وبری دخی روم ايله واشمام ايله
وقف اتمكدر سوى روم موقوف ديدوكی قولی اشبو معنيه
اشارتدر ودخی اشبو اسقاط حركت اتمكله وقف
گرك اسمده اولسون گرك كسره فعلده اولسون گرك كسره
اسمده معرب اولسون گرك مبنی اولسون گرك منون
اولسون گرك موحد اولسون برابردر واما فبعض بها
يطرى ديدوكی قولنك معناسی بودركه روم اتيانی بعض
حركه در پس بو اجلدن دركه صوتی ضعيف وزمانی
قصيردر ودخی بلكل كه رومی قريب اولن سامع ايشيدر
زيرا صوتی خفيف در بعيد اولن ايشتمز نتكه شيخ شاطبی
قدس سره ديدر وروم اسماع المحرك واقفا

بصوت خفي كلدان تنولا • سؤال اگر صورتده لر چونکه
روم اتیان بعض حرکتدر اختلاس ایله آرالرنده فرق نسله او
اختلاسده اتیان بعض حرکه در • پس ایکیسی تعریفده
براوبجی فرق مشکل اولور جواب بودرکه ایکیسنك آرالرنده
فرق عموم وخصوصدر • روم اختلاسدن اخصدر
زیرا فتحه ونصبده روم اولمز • ودخی روم وقفده اولور
وصلده اولمز • ودخی رومده اولنان اتیان حرکه حذف
اولناندن اقل وازرقدر ثلث مقداری • ودخی روم
کلمه نك آخرنده اولور وسطنده اولمز • اما اختلاس
رومدن اعمدر • زیرا انواع حرکاته متناولدر •
ودخی کلمه نك وسطنده اولور آخرنده اولور اختلاسده
اتیان اولنان حذف اولناندن اکثردر ثلثان مقداری
ودخی بلکل که رومك واختلاسك عمللری سکا
میسر دکلدر الا مکرکه قرآن عظیمه شیخ اولنلردن
راسخندن استماع ایدوب بالمشافهه ریاضة وکوشش

ایده سن • ودخی بلکل که رومك محلی رفعدر وضمدر وجردر
وکسردر اسمده بولنور فعلده بولنور مبنیده بولنور • مثال لری
من قبل • ومن بعد • والانهار • ونستعین • وبالامس • وهولاء
والناس • واخشون کبیلردر • اما فتحه ونصبده اولمدوغی
سببی بودرکه فتحه ونصب ایکیسی بله خفیف لردر • لسان بونلرك
تلفظنده غایة سریع در روم ایتمکه قابل دکللردر • واما اشمام مرفوعده
ومضمومده اولور انجق غیرلرنده اولمز • زیرا اشمام ایکی دوداغی بربرینه
ضم ایتمکدر • یعنی قاوشدروب حرفی ساکن قلدقدنصکره
حرکه متروکه یه اشارت ایتمکدر • پس اشمام ادراك
عینه مختص در اذنه شامل اولمز • زیرا اشمامده صوت بولنمز
تا که اشیدیله انجق عضولك تحریکیدر • ایسلیه اعمی
انی ادراك ایده مز نتکه شیخ شاطبی بیوررد •
والاشمام اطباق الشفاه بعیدما • یسکن لاصوت هناك فیصحلا
اما اشمامك اشتقاقی شمدندر کانه حرفه رایحه حرکتدن
برنسنه جلت قوقتمق کبیدر • بوندن غرض اشمام اولنان

حرف حال وصلنده متحرك ایدوكن بلدرمكدر وانك سكونی
وقفدن كلدوكن تنبیه ایتمكدر **تنبیه** ودخی بلمك كركدر
روم واشمام تاء تأنیثه داخل اولمزلر وحركه عارضیه یه ده داخل
ومیم جمعه ده داخل اولمزلر
اولمزلر پس بونلرك هر برنده سكون محض ایله وقف اولنورلر
اما هاء تأنیثه داخل اولمدوغنك بیانی تاء تأنیث كاه اولور
رسمده هاء ایله یازلور بونك كبیلرده وقف ها اوزرینه در حالا
بوكه روم واشمام حرف موقوفك حركتنك سقوطنه تنبیه در
بونده خود تاء تأنیث ساكندر هائیه تادن بدل اولمشدر
پس بیانه احتیاج اولمز ویاخود تاء تأنیث الف تأنیثه مشابهدر
ایلیه اكا سكون لازمدر الفه لازم اولدوغی كبی واكر
تائله وقف اولنه روم واشمامه داخل اولورلر بعضلر قتنده
زیرا حال وصلنده متحركه در اما میم جمعده روم واشمام
داخل اولمادوغنك بیانی میم جمع ایكی نوعدر كوره لم كه
میم حال وصلنده متحرك اوله قال لهم الناس كبی وانتم الاعلون
كبیلردر یاخود ساكن اوله زیرا اصله ایدنلرك قتنده مضموم اولور
میم جمع

یاخود سكون محضله ساكن اوله اصله ایتمینلر قتنده نوع اولده
روم واشمام داخل اولمزلر زیرا حركت كا وصل ایچون عارضدر
وایكنجی نوعنه داخل اولمزلر زیرا ساكن محضدر بونده تبیین
حركته اشارته حاجت دكلدر اوچنجی نوعه ده داخل اولمزلر
ابو عمرو دانیله ابو القاسم شاطبی قتنده وجهی بودر كه میم
جمع ایچون اصلنده اصلا حركه یوقدر انك حركتی صله واوندندر
اما مكی قتنده روم واشمام اوچنجی نوعه كیرورلر وجهی میم
جمعك حركتی حركه بنائیه در هاء كنایه نك حركتی كبی
خلقه ورزقه دكی هالر كبی اما ابو عمرو دانی میم جمعله
هاء كنایه نك آره سنده فرق یوقدر دیر زیرا اصلنده اول
متحركدر دیر میم جمع بونك خلافیدر پس هاء كنایه نك
حركتنده عمل سایر حرفلرك حركتلرنده كی عمل كبیدر
اما میم جمعده حركت اولمادیكه سایر حروفك حركتلرنده
عمل كبی عمل اولنه وبر نوعی دخی حركه عارضیه اولندر كه
ساكنك عقبنجه ساكن كلوب اجتماع ساكنین اولور انك

دفعی ایچوندر • ودخی ولا تنسوا الفضل بینکم وانذر الناس
کبیلرده ده روم واشمام جاری اولمزلر • حرکة بونلرده عارضه
اولدوغیچون • اما هاء کنایه نک بعضلر روم واشمامنی
تجویز ایدرلر ضمه دن وکسره دن صکره واقع اولور اولسه
یاخود واودن ویا یادن صکره گلور اولسه لا تخلفه ویخرجه
وعقلوه ولابیه کبیلرده • وبعضلر منع ایتدیلر وجه جواز قواعد سابقه
ایله عمل ایتمکدر • وجه منع ثقیلدن ثقیله خروجدن اشتغالدر
• ودخی اشارتدر موضع استراحته • اما فتحه ویا الف ده ماقبلی
مضموم اولن یرلرده روم واشمام داخل اولمقلرینه علت مانع
منعدم اولدوغیدر • والله اعلم بالصواب **فصل متین**

وقد قیل فی القرآن لا وقف وجبا • ولا وصل ایضا خذ فقف صل مع النبر

یعنی علماء راسخین • وفضلاء کاملین دن • بعضلری بویردیلرکه
قرآن عظیمده وفرقان کریمده قاری ایچون یوقدرکه ایده اوشدر
بورده وقف ایتمک حرامدر وبورده ده وقف ایتمک واجبدر یادگلدر
ایله دیجک ییر یوقدر • تاکه قاری انده وقف ایتمکله آثم

وگناهکار اوله زیرا وقفک ووصلک اصلا معنایه دلالتی
یوقدرکه وقف ایتمکله یا وقف ایتمامکله معنایه خلل کله
وفحوایه ضرر اوله مگرکه بر سبب ولا مثلا اما من اله ده
قصد ایله وقف ایده وانی کفرت دن ابتدا ایده بغیر ضرورة
نعوذ بالله اول وقت ضرر اولور یوخسه وقف ده وترکنده
نسنه لازم اولمز ودخی مسلم اولن کمسنه حاشا که بونی
قصد ایده ایلمز • اما حسن ومستحب بودرکه بونلرک کبی یرلرده
وقف ایتمکدن حذر ایده لر معنانک ایهامندن اوترو
ودخی شیخ جزری قدس سره بو معناده دیر • ولیس فی القرآن
من وقف یجب • ولا حرام غیر ماله سبب • وبالله التوفیق

باب بیان معرفة المقطوعات • والموصولات وتاء انثی فی المصاحف العثمانیة السبعة رضی الله عنه

یعنی اشبو باب حضرت عثمان رضی الله عنه یازدردیغی
مصحفلرک مقطوع یازلنلرندن وموصول یازلنلرندن
وتاء انثی نک طویل یازلنسندن وقصیر یازلماسندن رسملرینی

بیان ایدر سؤال ناظمك عفی عنه رسمدہ بابنی وقف بابنك
عقبنجه کتوردیکی وجهی و سببی ندر دینلسه جواب
بودرکه رسم و وقف متعلقاتندندر زیرا رسمدہ مقطوع
رسم اولنلر و موصول یازلنلر بلنمیجك و تاء انثی نك طولی
و قصری رسمدہ معلوم اولنمیجق قاری انلرده کبی لرده وقف
ایدہ ولسه بجسی وقف ایده جکن بلمزدخی متحیر اولور
پس طالب تلاوه و راغب قراءة اولنلره لابد و لازم اولدیکه
اشبو بابی بلهلر و آنوکله عمل قلهلر
اشبو سببدندرکه ناظم عفی عنه دیدی

فدونك من رسم المصاحف قطعه • ووصله وتا انثی من الطول والقصر

الاعراب فاء فدونك ابتدائیه در دونك معمولی ایله
جمله انشائیه در فحوای کلام یعنی حضرت عثمان رضی الله
عنه یازدردیغی مصحفلرك رسملرینی اخذ ایلیوب حفظ ایله
اکر مقطوع در اکر موصول در و تاء مؤنثك رسمده
طولنی و قصرنی بله اخذ ایله و ها ایله یازلماسن بله بیل پس

مجود اولین دین کمسنهیه بونلری ده بلمك واجبدر •
تاکه قرآن عظیمك قرائتنده ماهر و حاذق و فرقان کریمك
تلاوتنده فایق و اثق اولوب اولوثوابه و کوزکلو امابه واصل
اوله • والله المعین والهادی الی الحق المبین •

فیزبر مقطوعا بخط مصاحف • مواضع ان من لامع الرسم فی الزبر
کان لا اقول اقطع و تعلو و ملجاء • و لا تعبدوا یسین فی هود بالاثر
یقولوا و لا الا و تشرك و یشركن • كذا یدخلن قطع وصل غیر العشر

اعلم اسعدك الله وایانا ان المصاحف العثمانیة اتفقت علی
قطع ان لا فی عشرة مواضع • یعنی ای قاری کتاب کریم
وای تالی کلام قدیم بلکل و آکاه اولغل که مصاحف
عثمانیه اتفاق ایله دلر ان ناصبه لاء ناهیه دن قطعله
رسم اولنمق اوزرنه اون یرده اولی سوره اعرافده حقیق علی ان لا
اقول علی الله الا الحق ده • ایکنجی سوره دخانده و ان لا تعلوا
علی الله ده • اوچنجی سوره توبه ده ان لا ملجاء من الله الا الیه ده
دردنجی سوره یسین ده ان لا تعبدوا الشیطان که • بشنجی

سوره هودده ایکنجی موضعنده ● وان لا تعبدوا الا الله انی
اخاف دهدر ● الاثر دینلمکله بو موضعه تنبیه اولندی
اثر ازه دینلور بونده اولکی موضعك عقبنجه کلن یرده دیمك اولور
پس بوندن معلوم اولدی که بو موضعدن اولکدن کلن الا
وصل ایله مرسوممش ● اوچنجی موضع سوره اعرافده ان لا یقولوا
علی الله الا الحق ده در ● بشنجی موضع سوره هودده ان لا اله
الا هو ده در ● سکزنجی موضع سوره حج ده ان لا تشرك بی
شیئا ده در ● طقوزنجی موضع سوره ممتحنه ده ● ان لا یشركن
ده در ● اونجی موضع سوره نون ده ● ان لا یدخلنها الیوم ده در
اشبو ذکر اولنان اون یرده ان لادن مقطوع یازلور
بونلردن ما عداسنده کلیا موصول یازلور تنبیه
مقطوع رسم اولنان یرلرده نون یازلور ● موصول رسم اولنلرده
نون یازلمز ● پس تقدیرا موصول اولنور ● زیرا رسم ایکی قسم
اوزرنه در ● بر قسمی رسم تقدیری ● و بر قسمی دخی رسم
تحقیقی در ● بونك تفصیلی کتاب عقبلنده در ● آنی

حقیقتیله بیلین دین قاری اننه طلب ایلسون ● اما موصول
رسم اولنان مثاللره امثله دینلدر ● الا تعبدوا الا الله اننی
لکم ● والا یرجع الیهم قولا ● والا تزروا وازرة
وزر اخری کبیلر در ● اما بو موضعده اختلاف
وار در اکا تنبیه اولنوب دینلدی ●

وبالانبیا خلف بقطع ووصلها ● بان لا اله الا مع اننا من السر

یعنی سوره انبیاده ان لا اله الا انت ده وصلله ده رسم
اولنور فصللیه رسم اولنور یعنی مصاحف عثمانیه نك بعضسنده
موصول یازلمش بعضسنده مفصول یازلمشدر ● والله اعلم بالصواب

باب اما ● واما ● وعن ما ● ومن ما

وبالرعد اما اقطع ومفتوحه فصل ● وعن ما نهوا قطع ومن ما النسا العز
وروم لدی مما رزقنا بخلقه ● وام من بفصل صف بنبح وبالعذ
وفی فصلت ایضا وفی سورة النسا ● کذا رسم ان مع لم مع القطع فی السفر

یعنی و دخی سوره رعدده ان شرطیه ما مؤکده دن قطعله
رسم اولنور یعنی مصاحف عثمانیه اتفاق ایتدیلر ● سوره

رعدده إن ما نرينك بعض الذي نعدهم ده لفظ إن مادن
آیری یازمقده ⁂ ودخی مصاحف عثمانیه اتفاق ایتدیلر آن
(بونلردن غیریلرده وصل ایله در)
مفتوحه ماء اسمیه ایله وصل یازلمقده سوره انعامده
أمّا اشتملت ده وأمّا تشركون ده سوره نملده وأمّاذا
كنتم ده بو ده سوره نملده در ⁂ ومفتوحه فصل
دنلدوكنك معنیسی اوشدر بودركه ذكر اولندی
ودخی مصاحف عثمانیه ده عن جارّه ماء موصولدن فصل
ایله یازلدی ⁂ سوره اعرافده فلما عتوا عن ما نهوا عنه ده انجق
بوندن ماعداسنك مطلقا وصلنده مصحفلر اتفاق ایتدیلر اگر
اسمیه ده در واگر حرفیه ده در ، إن لم ينتهوا عما يقولون
وعم يتساءلون ده ⁂ وعما قليل ده ⁂ ودخی بونلره بكزر
یرلرده بله ، ودخی مصاحف عثمانیه متفق اولدیلر من جارّه
ماء موصولدن قطعیله یازمقده سوره نساده فمن ما ملكت
أيمانكم من فتياتكم ده ⁂ ودخی سوره رومده ،
من ما ملكت أيمانكم من شركاء ده وأمّا سوره

منافقین ده ⁂ وأنفقوا مما رزقناكم ده كنك وصلیله
قطعنده مصحفلر اختلاف ایتدیلر بعضنده وصلیله یازلدی
بعضسنده فصل ایله یازلدی یعنی ناظمك لدی مما رزقنا
بخلفه دیدوكندن مرادی اوشدر بودركه ذكر اولندی
ودخی مصاحف عثمانیه متفق اولدیلر ام متصله نك یا خود ام
منفصله نك میمنی من استفهامیه نك میمندن قطعیله یازلمقده
دورت یرده سوره ذبح ده أم من خلقنا ده ⁂ ودخی سوره توبه ده
أم من أسس بنيانه ده ⁂ ودخی سوره فصلت ده أم من يأتي
آمنا ده ⁂ ودخی سوره نساده ⁂ أم من يكون عليهم وكيلا ده
⁂ اشبو ذكر اولنان دورت موضعدن غیریلرده وصل
اوزره یازمقده اتفاق ایتدیلر ، أم من لا يهدي ⁂ أم من خلقنا السموات
أم من يجيب المضطر كبی لرده ⁂ ودخی مصاحف عثمانیه
اتفاق ایتدیلر ان مصدریه نك لم جازمه دن فصلنده هر نه یرده
گلورسه گلسون ⁂ ذلك أن لم يكن ربك ده ⁂ ودخی
أيحسب أن لم يره كبی لرده والله أعلم باب حیث ما

وثانيا حيث من اقطع مكاني مفصل ● هما حيث ما كنتم فولوا مع الشطر

ودخي مصاحف عثمانيه اتفاق ايتدلر حيثنك ثانيني مانك
بيمندن قطعله يازمقده سوره بقرده ايكي موضعده ● وحيث
ما كنتم فولوا وجوهكم شطره وان الذين ده ● وحيث
ما كنتم فولوا وجوهكم شطره لئلا ده والله اعلم ●

باب ان ما

وفي سورة الانعام قطع بان ما ● فهذه غيرها وصل برسم من السطر

ودخي مصاحف عثمانيه اتفاق ايتدلر ان مكسوره ● ماء
موصوله قطعله رسم اولنمقده سوره انعامده ان ما توعدون
لات ده دراختي بوندن غيريلرده كتوردي وصل ايله در متين

وخلف لدى الانفال والنحل الغا ● بلقمن مقطوع بحج مع الكسر

ودخي سوره انفالده مصاحف عثمانيه ان مفتوحه ماء موصولدن
قطع ايله رسم اتمكده اختلاف ايتدلر ● واعلموا انما غنمتم
من شيء ده سوره انفالده ● ودخي سوره نحلده انما عند الله ده
اما بوايكي يردن غيريلرده وصل وزرنه اولدلر ● انما توعدون

لواقع ● انما توعدون لصادق ● انما الله اله واحد ● انما انت منذر
انما انا بشر مثلكم مثللرده ● ودخي مصاحف عثمانيه
ان مفتوحه نك قطعي اوزرنه متفق لردر ● سوره لقمنده ان ما
يدعون من دونه الباطل ده ● وسوره حج ده انما يدعون من دونه هو الباطل ده
بونلردن غيريلرنده وصل اوزرنه اتفاق ايتدلر ● ان يوحي الي انما
الهكم اله واحد ● ان يوحي الي انما انا نذير ● واعلموا انما
على رسولنا البلاغ ده وجه قطع اصلي رعايت در ● وصل
افتقاردر وتقويه در

باب كل ما

وقل كل ما قطع واتيكم وكل ● لما خلف ما ردوا والقي وجا اقرى
وفي سورة الاعراف فكل ما دخل ● سوى هذه وصل كنا قال من يدري

ودخي مصاحف عثمانيه كل ما نك قطعنده اتفاق ايتدلر سوره
ابراهيمده ● واتيكم من كل ما سالتموه ده اما سوره نساده
وكل ما ردوا الى الفتنة ده اختلاف واردر ● بعضسنده رسم
فصل ايله در بعضسنده وصل ايله در ● ودخي سوره ملكده
كلما القي فيها فوج ده ودخي سوره افلحده كلما جاء امة ده

ودخي سورهٔ اعرافده وكلما دخلت امة ده فصل ايله در
بونلردن غيري يرلرده وصل اوزرنه اتفاق ايتديلر افكلما جاءكم رسول
وكلما نضجت جلودهم وكلما اوقدوا نارا كلما
خبت زدناهم كبيلرده وجه قطع جهت اسميه سنده اصالتي در
وجه وصل تقويه درو تحقيقي اضافتدر والله اعلم بالصواب

باب بئسما مترٌ

خلفتموني وصل كنا واشتروا صلن · وفي بئس ما يأمركم خلاف مع الزبر
ومع ما اشتروا وكانوا ثلثا لبئس ما · ومع قدمت قطع بفرق مع النشر

يعني مصاحف عثمانيه اتفاق ايتديلر سورهٔ اعرافده وبئس
ما خلفتموني من بعدي ده وسورهٔ بقرده بئس ما اشتروا به ده
بئس نك سيني ماننك ميمنه وصل ايله يازلمقده واما سورهٔ بقرده
بئس ما يأمركم ده اختلاف واردر بعض مصحفلرده قطعله در
بعضسنده وصل ايله در واما شول لام ايله محلى اولن لبئس ما
بيش يرده مادن قطعله در سورهٔ بقرده لبئس ما شروا به ده
وسورهٔ مائده لبئس ما كانوا يعملون ده ولبئس ما كانوا

يصنعون ده ولبئس ما كانوا يفعلون ده ولبئس ما قدمت لهم ده
وجه قطع اصلي رعايه در ودخي فعليتي جهتنه قدره در ودخي
اسميتي جهتنه قوة در وجه وصل مايه تقويه در ياخود
ما فعلدن جزمشابه سنه در وجه خلفا كي لغتلك
آره سني جمع ايتمكدر اولادو عمه تثنيه والله اعلم بالصواب

باب في ما مترٌ

وقطع بفيما ههنا خلف ما عدا · مواضع من آي القرآن ففي عشر
ففيما اشتهت كانوا فعلنا وما هم · واتيكم الاثنين في الطي والنشر
كذا الخلف ما اوحي وننشيكم وما · رزقناكم فيما افضتم من النفر

يعني حضرت عثمان رضي الله عنه مصحفلري في جارهٔ نك
ماء موصولدن قطعنده اتفاق ايتديلر سورهٔ شعراده اتتركون
فيما ههنا آمنين ده ودخي مصحفلر اختلاف ايتديلر فيمانك
وصلنده اون بر يرده اولی سورهٔ انبياده فيما اشتهت انفسهم ده
وسورهٔ زمرده وانت تحكم بين عبادك فيما كانوا ده
وسورهٔ بقره نك اكنجسنده فيما فعلن في انفسهن

من معروف ده وسورهٔ مائده ده ويحكم بينهم فيما هم ده
ولكن ليبلوكم فيما آتيكم ده وسورهٔ انعامده ليبلوكم
فيما آتيكم ان ده ۞ بو ايكي موضعده اولنه وآتيكم الاثنين
ديمكله اشارت اولندي ۞ واما قل لا اجد فيما اوحي اليّ ده
سورهٔ انعام ده وننشئكم فيما لا تعلمون ده سورهٔ
واقعه ده ۞ وهل لكم مما ملكت ايمانكم من شركاء
فيما رزقناكم ده سورهٔ نورده ولمسكم فيما افضتم فيه ده
سورهٔ روم
ودخي مصاحف عثمانيه اتفاق ايتديلر اشبو ذكر اولنان
اون بر موضعدن غيري ييرلرده وصل ايله رسم اولنمقده كلمهٔ
خبر اولسون كرك سه استفهام اولسون ۞ سورهٔ بقره نك
ايكي موضعنك اولنده فيم كنتم فيم انت كبي لرده
قطع ايله يازلمغه ۞ اصلي اولدوغيدر ۞
وجه
وصل ايله يازلمغه ۞ افتقاردر ودخي كلمه يه تقويت در
وجه
والله اعلم

باب ابن ما متن

وفي غيرهن صل واما فاينما ۞ تولوا يوجه صل كنتم من السفر

وفيهما خلاف في نساء برسمها ۞ كخلف بالاحزاب وفي سورة الشعرا

ودخي مصاحف عثمانيه اين مانك وصلنده اتفاق ايتديلر
اينما يوجهه لا يأت بخير ده ۞ سورهٔ نحلده ۞ فاينما تولوا
فثم وجه الله ده بقره ده ۞ اما سورهٔ نساء ده ۞ اينما تكونوا
يدرككم الموت ده ۞ وسورهٔ شعراده اينما كنتم
تعبدون ده ۞ وسورهٔ احزابده اينما ثقفوا ده اختلاف
واردر مصحفلرك اكثرنده قطع ايله رسم اولنمشدر
۞ اما بو ذكر اولنان لردن باقيلرنده قطع ايله يازمقده
اتفاق اوزرنه اولديلر فاستبقوا الخيرات اين ما تشركون
۞ واين ما تدعون ۞ واين ما كانوا ده ودخي بونلرك
كبي لرده وجه قطع اصالة دروعدم
ادغامدر وجه وصل تركيبات جزئينه شبه در والله اعلم

فان لم هود صل وان لم بقطعها ۞ فان لن كنا نجعل ونجمع بلا عسر

ودخي مصاحف عثمانيه ان شرطيه نك لم جازمه يه
وصلي اوزرنه متفق لردر سورهٔ هودده فان لم يستجيبوا لكم ده

بوندن غيرده قطع ايله يازلمقده اتفاق اوزرنه دردلر
فان لم تفعلوا لئن لم ينته • فان لم يستجيبوا لك كبيلرده
ودخي مصاحف عثمانيه متفقلردر • ان مصدريه نك
لم جازمه ايله مطلقا قطعي اوزرنه ذلك ان لم يكن
وكان لم تغن بالامس • ايحسب ان لم يره ده • ولكنه
انجليين مصاحف عثمانيه ان مصدريه نك لن
ناصبه ايله وصلنه اتفاق ايتدلر الا ايكي يرده سوره
كهفده الن نجعل لكم موعدا ده • وسوره قيامه ده
الن نجمع عظامه ده بونلردن غيري يرلرده قطعي اوزرنه
اتفاق ايتدلر ان لن ينقلب الرسول وان لن تقول الانس
وان لن نقدر عليه كبيلرده • قطع اصالتدر وجه
وصل اتحاد مخرجدر

باب كيلا • متن

وياكي بالوصل مع عليك ولتحزنوا • وتأسوا مع يعلم بقطع بلا غدر

ودخي مصاحف عثمانيه كيلاده وصل ايله رسم
اتمكده اتفاق ايتدلر دورت يرده سوره آل عمرانده

لكيلا تحزنوا على ما فاتكم ده • وسوره احزابده لكيلا يكون
عليك حرج ده • وسوره حديده لكيلا تأسوا على ما فاتكم ده
وسوره حجده لكيلا يعلم من بعد علم شيئا ده • بونلردن غيري
يرلرده قطع اوزرنه در • لكي لا يكون على المؤمنين حرج كبيلر
يكون دولة كبيلرده • قطع اصالتدر • وصل تقويه در
والله اعلم

باب عن من • متن

وفي نون عن من قل فصل ابصرفه • بعن من تولى في قراءة عن الذكر

يعني ودخي مصاحف عثمانيه اتفاق ايتدلر ايكي يرده عن مندن
فصل ايله رسم اولنمقده سوره نورده ويصرفه عن من يشاء ده
وسوره نجمده عن من تولى عن ذكرنا ده • قطع اصل اولدوغي
زيرا اسمدر ايسه حرفدر ايسه قلة واردر • والله اعلم

باب يومهم • متن

وبالذاريات اقطع من الهم يومهم • ومع بارزون ايضا ومن آية الغفر

ودخي مصاحف عثمانيه يومهمك قطعي اوزرنه اتفاق ايتدلر ايكي
موضعده سوره والذاريات ده يوم هم على النار ده • وسوره غافرده
يوم هم بارزون ده • اما بين يوميهم الذي يوعدون ده • وصل ايله رسم

اولنمقده مستقلدر حتى يلاقوا يومهم الذي فيه يصعقون ده

باب ويكأن ومن مال ومن ماء وممّ وممّن

ويا ويكأن وصل ومال الذين فصل • وفي ممّ ممّن صل نمع وبالزجر

ودخی انجلين مصاحف عثمانيه رضي الله عنه ويكأن ده متصل
رسم اولنمق اوزرنه اتفاق اتدلر • سوره قصصده ويكأن الله يبسط
الرزق ده • ويكأنه لا يفلح الكافرون ده • وينه انجلين مصحفلر
اتفاق اتدلر من مال ومن ماء مثللرده من جاره نك نوننی مال نك
وماء نك ميملرنه منفصل رسم اتمكده مما ل وبنين • ومماء غير
آسن كبيلرده • وينه انجلين ممارج من نار ده • وخلق كل دابة
مماء كبيلرده وممن منع ده وممن افترى ده وممن كذب ده
وممن دعى ده وممن خلق ده • ودخی بونلرك كبيلرده منك منه
اتصالنده مصحفلر اتفاق اوزرنه دررلر • وجه وصل بونلرك
هر برنك عاملرنه احتياجلری اولدوغيدر •
والله اعلم

باب مال هذا • مترن

وفي مال هذا القطع بكهف وبالنسا • وفي ذي المعارج قل وفرقان بالنذر

ودخی مصاحف عثمانيه اتفاق اتدلر لام جاره مجرورندن قطع ايله
رسم اتمكده سوره كهفده مال هذا الكتاب ده وسوره
نساده فمال هؤلاء القوم لا يكادون ده • وسوره سألده فمال الذين
كفروا ده • وسوره فرقانده فمال هذا الرسول ده • بونلردن غيری
يرلرده وصل ايله رسم اولنور • فمالكم في المنافقين ده فما
لأحد عنده كبيلرده • وجه قطع لام جارّه نك كلمه واحده اولمقده
استقلالی در • وجه وصل افاده معناده مستقل بنفسه
اولمايوب مدخول فيه سنه احتياجی اولدوغيدر •
والله اعلم

باب ولات حين مترن

وتالات مع حين فقيل اتصاله لمختار عثمان بايات ذي الذكر

ودخی مصاحف عثمانيه رضي الله عنه • ولات حين مناص ده
سوره صادده متصل رسم اولندوغی روايت در • يعني حضرت
عثمان رضي الله عنه اختيار ايتدوكی مصحفده ولات نك تاسی
حين نك حاسنه متصل رسم اولندی ديدیلر • ابو عبيددن
منقولدر تا حين يه متصل يازلمشدر ولا تحين رسمی كبی •

اما رسوم شامیه ده ورسوم عراقیه ده ورسوم حجازیه ده تا حادر
منقطع رسم اولنمشدر ممدوده اولدوغی حالده ولات حین رسمی کبی
اما غیر مصحفلرده منفصل رسم اولنمشدر **تنبیه** ائمه
قراءة اختلاف ایتدیلر لاتک تاسنده وقف ایتمکده لکن
کسائی ها اوزرنه وقف ایلدی لاه دیو غیرلری تا ایله وقف
ایلدیلر لات دیدیلر اما ابو عبید ایدر بنم قتمده مختار لاده وقف
ایدوب تحین دن ابتدا ایتمکدر زیرا تا حینه زیاده اولوب تحین
دینلدی نتکه هذا تحین دینلدی یعنی کان کذا دیمک اولور
بعض فضلا انشادنده کلور العاطفون تحین ما من عاطف
والمطعمون زمان این مطعم **وجه** قطع لغة کثیری در
وجه وصل لغة غلی در قصد فرخ در تقویت ایچون ولکن
وقف تا اوزرنه اولمغه مستفرغ در والله اعلم **باب**

کالوهم واوزنوهم ولام التعریف وحرف الندا وهاء التنبیه

وکالوهم وصل کذا واوزنوا کذلک ال یا ها کایها المقری

ودخی مصاحف عثمانیه کالوهم ده واوزنوهم ده

وصل حکمیله رسم ایتدیلر یعنی جمع واودن صکره الف
فارق یازمدیلر ایله اولسه واو ستطرفه اولماز پس حکمده
موصول اولور انبا ایدن روایت ایدرکه ابو عمرو وعاصم
وکسائی واعمش کالوهم حرف واحددر دیرلر
زیرا اصلی کالوا لهم ایدی لام حذف اولندی کلتک
طعاما حتی اوزرنه اما عیسی ابن عمرو کالوهم واوزنوهم
اکثر کلمه لردر دیوب کالوا اوزرنه واوزنوا اوزرلرنه
وقف ایدردی دخی همدن ابتدا ایدردی اما مختار اولن
اولکی شقدر ودخی لام تعریف داخل اولدوغی کلمیه
متصل رسم اولنور مطلقا الرجل والارض والانهار کبیلردر
ودخی انجلین حرف ندا دخی مدخولنه رسمنه متصل یازلور
یا آدم یا ابرهیم یبنی اسرائیل یابت کبیلردر وکذا
انجلین هاء تنبیه دخی مابعدنه اتصال اوزرنه رسم اولنور
هانتم هؤلاء کبیلرده پس بونلرک اوزرلرنه باشقه مستقل
اولدقلری حالده وقف اولنمز اکر لام تعریف در واکر

حرف ندادر ۔ واكر حرف تنبيه در ۔ اما جهلهٔ قرائك اكثرى
ذكر اولنديغى كبى بونلرك اوزرينه وقف ايدوب
بونلرى مدخوللرندن قطع ايدوب مابعدلرندن ابتدا ايتمكه
مبتلالردر ۔ والله اعلم

باب الياسين

ولام بال ياسين بعضٌ قطيعة ۔ من اليا فيا بى على قارى الكسر

يعنى مصاحف عثمانيه ده رسم الياسين قطيعه در ۔ اشبو
فصل ايله رسم قياسى در ۔ آل ياسين ءِ كسر ايله اوقيلر
قيدنده على قارى الكسر ديدكلك معنسى بودر كه ذكر اولندى
اما لامك سكون ايله قرأة ايدنلر ولت قيدنده
اصطلاحى در ۔ نتاكه انشاد فصحاده كلور ۔
يا خليلى اربعا واستخبرا ۔ الـ منزل الدارس من اجل الجلال ۔

باب نعما ومهما وربما

نعما معا مهما وصال وربما ۔ وكل على حرف وصول مع الاثر

يعنى نعما كلمهسى ايكى يرده كلور ۔ برى سورهٔ بقره ده در ۔
برى سورهٔ نساده در ۔ ايكيسنده ده وصل ايله رسم اولنور
بونلرك

معا ديمك كلمه اولكى موضعه اشارت قلدى ۔ ودخى كلمهٔ
مهما ده سورهٔ اعرافده ۔ ودخى كلمهٔ ربما ده سورهٔ حجرده ۔
مصاحف عثمانيه ده موصول رسم اولنور بالاتفاق ۔ ابن انبارى
كسائيدن نقل ايدر ۔ نعما الكى كلمه اولور ۔ زيرا معنى
نعم الشئ ديمكدر ۔ وصل ايله رسم اولنور ۔ اكر فصل ايله
يازلسه خطا اولمز جايز اولوردى ۔ اما مصحفلرك جمله سنده موصول
مرسومدر ۔ ودخى هر كلمه كه بر حرف اوزرينه اوله مدخولنه
متصل يازلور ۔ بالله وللرسول كبيلردر ۔ وكنه انا لرجلين ۔
حينئذ يومئذ ده موصول كتابة اولنورلر ۔ ودخى قرآن
عظيمده قنغى يرلرده اثبات ايدوب ويا حذف ايدوب اثباتنده
وحذفنده اتفاق ايتمشلردر ۔ انلرك ده معرفتندن قاريه واجبدر
انلرك معرفتيله اوقمغه واقتمغه قوى اولوب
استحكام اوزرينه اوله ۔ والله الموفق والمرشد والهادى ۔

باب هاء التانيث التى كتبت تاء

اشبو باب تاء تأنيثك طويل وقصير يازلمه سنى بلدرر ۔

وتا رحمة تمضي ثاني مفصل • وفي زخرف هود وكاف بلا قصر
وروم واعراف وتا نعمة كذا • بعمران لقمن طويل وفي الفطر
ثلث نحل مع اخير ابرهم • وثاني عقود طب بطول وفي الطور

يعني رحمة الله كلمه سنك تاسي ورحمة ربك نك تاسي
مصاحف عثمانيه ده كليا يدي موضعلرده طويل رسم
اولنور • سوره بقره نك اولئك يرجون رحمت الله ده
وسوره زخرفده اهم يقسمون رحمت ربك ده • ورحمة ربك
خير ده • وسوره هودده رحمت الله وبركاته عليكم اهل
البيت ده • وسوره مريمده ذكر رحمت ربك ده • وسوره
رومده فانظر الى اثار رحمت الله ده • وسوره اعرافده ان رحمت الله
قريب ده • اوشبو يدي موضع كه ذكر اولندي جمله سنده
تا لر طويل يازلور • كرك اضافتله اولسون كرك اضافتسز اولسون
اما بونلردن غيري يرلرده قصرله كتابة اولنور •
ويدي مصاحف عثمانيه اتفاق ايتدلر نعمت كلمه سنك
تاسي اون بر موضعده طويل يازلمقده اولى سوره بقرده • واذكروا
نعمت الله عليكم وما انزل ده • وسوره آل عمرانده • واذكروا
نعمت الله عليكم اذ كنتم اعداء ده • وسوره لقمنده
في البحر بنعمت الله ده • وسوره فاطرده • واذكروا
نعمت الله عليكم ده • وسوره نحلده اوچ يرده
بنعمت الله هم ده • يعرفون نعمت الله ده • واشكروا
نعمت الله ده • وسوره ابرهيمده ايكي كره كلن يرلرده
بدلوا نعمت الله كفرا ده • وان تعدوا نعمت الله ده •
وسوره عقودده ايكنجي سنده واذكروا نعمت الله عليكم
اذ هم ده • وسوره طورده • فما انت بنعمت ربك ده • اشبو
ذكر اولنان اون بر يرده نعمت نك تاسي طويل
رسم اولنور • بونلردن غيريسي قصير رسم اولنورلر • واذكروا
نعمة الله عليكم وميثاقه الذي مائده نك اولنده • واذكروا
نعمة الله عليكم اذ انجيكم ده سوره ابراهيمك اولنده
ولولا نعمة ربك ده سوره والصافات ده • وما انت
بنعمة ربك ده سوره نونده • وتلك نعمة تمنها ده قصردر •

باب تاء لعنت وتاء امرأت

وتا لعن عمران ونور طویلة ‌ كذا وامرأت طول مع الزوج في الذكر

بعمران والتحریم مع یوسف والقصص ‌ وتا معصیت طول بقد سمع الحور

ودخی بینه انجلاین مصاحف عثمانیه ده لعنه نک تاء طویل
یازلمقده اتفاق واردر سوره آل عمرانده اکی یرده فنجعل
لعنت الله ده وسوره نورده وان لعنت الله علیه ده بونلردن
غیری یرلرده قصرله رسم اولنور فاذن مؤذن بینهم ان
لعنة الله ده واولئك لهم اللعنة ده ودخی بونلرک کبی یرلرده
ودخی مصاحف عثمانیه امرأت نک تاسنی یدی موضعده
طول ایله رسم اتمکده اتفاق اتمشلردر آل عمرانده
اذ قالت امرأت عمران ده وسوره تحریمده اوچ موضعده
کلور وامرأت نوح ده وامرأت لوط ده وامرأت
فرعون ده وسوره یوسفده اکی یرده در وامرأت العزیز
الآن ده وسوره قصصده وقالت امرأة فرعون ده بو ذکر
اولنانک جمله سنده تاء امرأت طول ایله رسم اولنور

بونلردن غیری یرلرده قصر ایله رسم اولنور وان امرأت
خافت وامرأة مؤمنة کبیلرده شیخ جعبری
قدس سره شرح عقیله ده بو معنی نظم اتمشدر
وامرأت مع زوجها معدودة فهاؤها بتائها ممدودة
ودخی کنه انجلاین مصاحف عثمانیه معصیت
کلمه سنک تاسنی طویل کتابه اتمکده متفقلردر
سوره مجادله ده یعنی قد سمع الله ده ومعصیت الرسول
وتناجوا ده والله اعلم بالصواب **باب تا شجرت وتا سنت**

وتا شجرت طول وسنة فاطر ‌ والانفال مرسوم کفطرت وفي الغفر

ودخی انجلاین مصاحف عثمانیه ده شجرت وسنة
کلمه لرنک تالری طویل یازلمقده اتفاق اتدیلر ان
شجرت الزقوم ده سوره دخانده انجق غیرسنده مقصور
رسم اولنور ان شجرة الزقوم انها شجرة ده من شجرة
مبارکة ومن البقعة المبارکة من الشجرة کبیلرده
وبنه انجلاین مصاحف عثمانیه سنت کلمه سنک

وامرأت العزيز

وإذا جاءوكم ده

سورهٔ واقعه ده فروح وریحان وجنت نعیم ده تاء جنتی
طویل یازمقده اتفاق اوزره اولدیلر بوندن غیری یرلرده
قصری اوزره اولدیلر ودخی سورهٔ شعراده من ورثة جنة
نعیم ده وعندها جنة المأوی ده فان الجنة هی المأوی
وبونلك کبی یرلرده ولکن انجلین اول یدی مصحفده
اتفاق واردر بقیت کلمه سنك تاسنی طویل رسم
اتمکده بقیت الله خیر لکم ده سورهٔ هودده بوندن
غیری یرلرده قصرینه اتفاق ایتدیلر بقیة مما ترك آل موسی ده
سورهٔ بقره ده ولکن انجلین مصحفلر فطرت
کلمه سنك تاسی طویل یازلمقده متفقلردر
فطرت الله التی ده سورهٔ رومده ولکن انجلین
وابنت کلمه سنك تاسنی مصحفلر طویل یازمقده
متفقلردر ومریم ابنت عمران التی ده سورهٔ تحریم ده
ودخی سورهٔ قصصده قرت کلمه سنك تاسی طویل یازمقده
مصحفلر متفقلردر قرت عین لی ولك ده ماعداسنده
تاسنی بر نیچه یرلرده طویل یازمقده متفقلردر قد مضت
سنت الاولین ده سورهٔ انفالده فهل ینظرون الا سنت
الاولین ده فلن تجد لسنت الله تبدیلا ده ولن تجد
لسنت الله تحویلا ده سورهٔ فاطرده وسنت الله التی قد
خلت فی عباده ده سورهٔ غافرك آخرنده بونلردن غیری یرلرده
قصر ایله رسم اولنور سنة من قد ارسلنا
وسنة الله فی الذین خلوا من قبل وسنة الله التی قد
خلت من قبل کبی یرلرده والله اعلم واکرم باب تا کلمت

وتا کلم اعراف وجنت بوقعة · بقیت بهود طل وفی الروم والفطر
وتا وابنت التحریم مع قرت القصص · فهذی بتاء لاهاء مع الدور

ودخی انجلین مصاحف عثمانیه اشبو ایکی بیتده ذکر
اولنان کلمه لرك جمله سنك تالرینی طول ایله یازمقده
متفقلردر اولی وتمت کلمة ربك الحسنی ده سورهٔ
اعرافده اما بوندن غیری یرلرده مقصور کتابه اولنور وجعل
کلمة الذین کفروا کبی یرلرده ودخی مصاحف عثمانیه

وكذلك أجلها من وفطرت الله ده تا طويل يازلمشدر سوره روم ده

وجنت وبقيت وابنت وفطرت

هابله رسم اولنور قرة عين جزاء من قرة اعين جزاء كبكلردر والله اعلم

باب تا هيهات وذات ومرضات واللات متن

وهيهات مع ذات بتاء طويلة ويا ابت مرضات واللات بالنشر

يعنی ودخی مصاحف عثمانيه كلمه سنده تاء
طويل يازلمقده هيهات هيهات لما توعدون ده سوره
مؤمنين ده اكسننده اتفاق ايتمشلردر وكذلك
انجلينده ذات بهجة ده تا طويل يازلمقده مصحفلر متفقلردر
مطلقا هر يرده كلور ايسه كلسون ذات الشوكة
ذات البروج ذات بهجة ذات لهب كبيلردر
ودخی يا ابت ده ده تا طويل يازلور كليا اذ قال
يوسف لابيه يا ابت لم تعبد ده سوره مريمده ودخی
تبتغی مرضات ازواجك ده ودخی ومن يشری نفسه ابتغاء
مرضات الله دكی تالری طويل يازمقده متفقلردر
ودخی سوره نجمده افرأيتم اللات ده تا طويل
يازلور جمله مصحف عثمانده اما منوة تاری

ها اوزرنه رسم اولنور مصحفلرك جمله سنده ديو
نصيردن نقل اولنور والله اعلم **فائده متن**

ففی كلمة خلف بجمع ومفرد لنا سبعة بالتاء فيها مع الزبر

غيابات الغرفات مع ايات فهم على بينات مع جمالات الصفر

يعنی قراء سبعه شول كلمه لرده كه بعضلری جمع ايله
اوقمغله وبعضلری مفرد ايله اوقمغله اختلاف
ايتمشلر اولهلر انلك كبی كلمه لرده تا طويل يازلور
مصاحف عثمانيه نك كلی سنده مثاللری وان يجعلوه
فی غيابة الجب ده نافع جمعله اوقور غيابات ديو ابن
عامر وابو بكر وكسائی توحيدله اوقورلر غيابه ديرلر
والقوه فی غيابة الجب ده ابن كثير مفرد اوقدی
غيرلری جمعله اوقودلر وهم فی الغرفات امنون ده حمزه
توحيد اوزرنه اوقدی غيرلری جمع اوزرنه اوقودلر وايات
للسائلين ده سوره سبا ده نافع جمعله اوقور ابن كثير
وكسائی توحيدله اوقورلر فهم على بينت بل ان يعد الظالمون ده

نافع وابن كثير وكسائي جمعله اوقودلر غيرلري توحيدله
اوقورلر ۞ ودخي جماله صفرده حفص وحمزه وكسائي
توحيدله اوقودلر غيرلري جمعله اوقودلر ۞ ودخي سوره يونس
اوللرنده ۞ وكذلك حقت كلمت ربك على الذين فسقوا ده
نافع وابن عامر جمعله اوقورلر غيرلري توحيد ايله اوقورلر
وكنه انجلين يدي مصحف اختلاف ايدشدلر ۞
سوره يونسده ۞ ان الذين حقت عليهم كلمت ربك على الذين
كفروا آيتنده كي كلمه نك تاسي رسمنده قياس بودركم
تا يازله نافع وابن عامر جمعله اوقورلر ۞ سوره انعامده
(باقيلري توحيدله اقودلر)
وتمت كلمت ربك صدقا ده عاصم وحمزه وكسائي
توحيدله اوقورلر باقيلري جمعله اوقورلر ۞ والله اعلم

باب بيان معرفة الهمزات الموصولات ۞ متن

فهاك بدايات من الوصل همزة ۞ بضمها عين بضم من النثر
من الفعل واضممها بالضم ثالث ۞ وبالكسر مبدؤ من الفتح والكسر

اعلم اسعدك الله وايانا بدرستي قاري قرآن وتالي فرقان ۞
ايچون قرائتده ايكي حالت واردر ۞ ابتدا حالتي ووقف حالتيدر
۞ ودخي وقفده اصل سكون در ۞ اما ابتداده حركتله اولمق
لابد در ۞ زيرا سكون ايله ابتدا متعذر ومحالدر ۞ ودخي
بلكل كه همزه ايكي نوع اوزرنه در ۞ بر نوعي همزه قطع در
بر نوعي دخي همزه وصل در ۞ اما همزه قطع شول همزه در كه
وصلي حالنده ثابت اولوب طوره ابتداده ثابت اولدوغي كبي
۞ واما همزه وصل اولدر كه ابتداده ثابت ولا وصلده
ساقط اوله ما قبلنك ما بعدنه وصلي ايچون مثالي منه
اسمه نك همزه سي كبي ۞ ودخي همزه قطع ايله يازلمغه
وقوعي كلام عربده كثيردر همزه وصلك وقوعندن
بيش بو اجلدندر كه همزات موصولاتك موضعلريني
حصر ايتدي تا كه بونلردن بيلنه كه غيرلرده همزه مقطوع
اولنور ۞ تحقيق بوندن معلوم اولديكي ابتدا متمكن دكلدر
الا حرف متحركله اولور ۞ پس كلمه نك اولي اگر متحرك
اوله ابتدا اننده ظاهر اولور ۞ اگر ساكن اوله اندن

ابتدا ایچون بر همزه وصله محتاج اولنور • زیرا آنکله
نطقه اولا شلور • اشبو اجلدن دُرکه خلیل همزه یه سُلّم
لسان دیو تسمیه ایدر • و دخی بلکل که همزه وصل اسملرده
اولور فعللرده اولور • ناظم عفی عنه فعللرده اولنك
حکمنی بیان ایتدی • اسملرده اولنلری اوزرلرینه تقدیم
ایتدی اسملرك فعللر اوزرلرینه اصالتندن اوترو • یعنی
مضموم العین اولن فعلدن همزه ضمله ابتدا اولنور
انصر و احسن کبی لرده • زیرا کسره دن ضمه یه خروج
غایة ثقیلدر آره یرلرنده ساکن مانع اولمز بضم
لماعین یضم دنلدوکی معنیسی بودرکه ذکر اولندی
• و اکر همزه نك عقبنجه کلن کسره که عین
الفعلده در کسرهٔ اصلیه اوله • یا مفتوح العین اوله
همزه اول وقتده کسر ایله ابتدا اولنور • اضرب افتح
اعلم کبی لرده در • و بالکسر مبدوء من الفتح و الکسر
دنلدکنك معنیسی بودرکه ذکر اولندی • و اکر

فعللرده همزه نك متحرك منه سی مضموم اوله • یعنی اوچنجی
حرف مضموم اولمش اوله ضمهٔ غیر لازمه ایله ده اولسون
کنه ایجلیلین همزه مکسوره اوقنور • مثالی ان امشوا
کبی اصلنده امشیوا ایدی یانك ضمه سی شینه نقل اولندی
شینك حرکتی سلب اولندقدن صکره ایکی ساکن جمع
اولدوغی ایچون یا حذف اولندی دخی امشوا دنلدی • و اکر
فعلدن اوچنجی حرف مکسور اوله کسرهٔ عارضه ایله
مثالی اغزی یا هند کبی بوندہ همزه ابتدا ایتمککده ایکی
وجه وارددر بری ضم خالص ایله ابتدادر بری دخی
اشمام ایله در و کسر ایله ده ابتدادر • زیرا اصلی
اغزی اغزوی ایدی واوك کسره سی کندیدن ابتدا
اولکلن زایه نقل اولندی زانوك حرکتی سلب اولندقدن
صکره اجتماع ساکنین اولدیغی ایله یه واو حذف اولندی
و کنه ایجلیلین فعل ماضیدن مزیداتده همزه مکسوره قلنور
انفعل افتعل و استفعل کبی لرده در • والله اعلم بالصواب متن

وبالکسر فی الاسماء من غیر لامها • وفی ایمن ایضا سوی اسم وفی امرء کذا اسنین واست قل مع امراة مع اثـ نتین کذا یقری بحذف مع الذکر

يعني همزه‌يى كسر ايله ابتدا ايتمشلردر ده • اما لام تعريفه ملاقي
اولان همزه ده كل اول همزه ابتداده مفتوح قلنور • مثالي
الرجل الارض الانهار كبيلردر • ودخي بلكه كلمهٔ جزئي
وسيبويه ونحويلرك اكثرينك قولنده معني تعريفده
لام مستقل در همزه زائده در اصلا تعريفده دخلي يوقدر
• زيرا تعريفده همزه مقصود دكلدر • زيرا حالت وصلنده
محذوفدر • اكر تعريفده • همزه‌نك دخلي اوليدي
وصل حالنده نته ساقط اوليدي بلكه ثابت اولوردي •
امروانا همزه‌لري كبي يا خود تعريف تنكيره دالدر • ايليه
حرف تعريف حرف واحد اولور • اما مذهب خليلده ال
حرف تعريف در ثنائي در • زيرا حروف معانيده حرف واحد
اوزرينه بنا اولنمش حرف يوقدر • پس ثابت اولنه حمل اولنمق
واجبدر غير ثابت اولنه حمل اولنمق لازم دكل ديو • وكذا
انجلين اسماده ايمن همزه‌سي مفتوح اولور ابتداده
اما بصريون ايمن افعل وزني اوزرينه كلمهٔ مفرده در ديديلر

همزه‌سي وصل ايچون در • ابتداده مكسور اولمق اينده
اصلدر • زيرا وصلده ساقطدر • پس نايب مناب واو
قسم اولور • واو قسمك فتحه‌سي كبي اكده فتحه
ويريلور • دخي ايمن دنلور • اما سيبويه قتنده ايمن الله لافعلن
ديسه كأنه بركة الله قسمي لافعلن ديمش اولور •
اما كوفيون مذهبي ايمن يمينك جمعدر • زيرا ايمن
وزنده هيچ بر كلمهٔ مفرده تصرف اولنمامشدر • ايليه
همزه‌سي همزهٔ قطع اولمش اولور • وصلي حالنده ساقط
اولدوغي كثرت استعمال ايچون در • ودخي اسمك
همزه‌سي ده همزهٔ وصلدر • زيرا اصلي سمودر قنو وزني
اوزرينه آخرندن واو حذف اولندي حركات اعرابيه‌نك
تعاقبنه وتزاحمنه عدم طاقتي اولدوغي سببدن ميمك
كسره‌سي ماقبلنده سينه ويرلدي سينك قوتندن
اولنمه‌وا نه محذوفه عوض بر همزه كتورلدي دخي
وتزاحم اعرابه طاقتندن او تروا اسم دينلدي • بو ذكر
اولنان بصريون مذهبيدر • اما كوفيونك مذهبي اسم

اصلده وسمْدر وسم علامته دینلور پس مسمّی نك
ذاتی آنونكله بلنور امّا مختار بصریون اختیار ایتدوكلری
مذهب در زیرا اسمنك جمع تكثیرنده اسماء دیرلر تصغیرنده
سمی دیرلر اگر كوفیون مذهبی صحیح اولیدی اسمنك
جمعنده اوسام دینلیدی وقتك جمعنده اوقات دینلدوكی
كبی یاخود وسیم كلایدی وجهك جمعی وجیه كلدوكی
كبی یاخود وسمت كلایدی وعدك وعده كلدوكی
كبی والله اعلم وامّا امرأ وامرأة بونلرده مرأ ومرأة
لغتدر بونلرده همزه ادخال اولندی زیرا بونلره تخفیف
لاحق اولوب آخرلرینه كاه اولور همزه لری تغییر اولنور
دخی ابن وابنة مجراسنه جاری اولورلر داخی تاء
ساكن قلندی پس وامّا اثنین اصلده ثنیان ایدی
جملان كبی اولنه همزه زیاده اولندی اثنین دینلدی
وامّا استُ اصلده ستَه ایدی جملة كبی اولنه
بر همزه زیاده اولندی است دینلدی وامّا اثنین اصلده

دخی تا ساكن قلندی

ثنیتا نادی شجرتان كبی اولنه بونلرده بر همزه زیاده قلنوب
یاسی حذف اولنوب اثنتان دینلدی والله
اعلم بالصواب والیه المرجع والایاب

فتمت بعون الله بالیمن سهلة ۞ مبرأة فی النطق من مقول الهجر

فاء فتمت ابتدائیه در تمت فعل مؤنث در فاعلی تحتنده ضمیر
قصیده در فعل تمت معمولاتیله جمله فعلیه در سهلة منصوبدر
تمییز اوزرینه یاخود حال اولا منهلة معنیسنه مبرأة حال فاعلدر
مقول لسانه دینلور هجر كلام فاحشه دینلور یعنی الله تعالی
جل وعلانك عونی ونصرتی ایرشوب قصیدهنك نظمی یمن ایله
وسهولتله ویسر ایله وبركاتله تمام اولدی فاحش كلامدن
عاری وباطل قولدن بری اولدوغی حالده مبارك
لكله وآسان لغله فلله الحمد والمنة متن

نعم یسر الله الكریم بطوله ۞ لاتمامها حسنا مع الیمن والخیر

نعم سؤال مقدره جوابدر یسر الله الكریم جمله سی
جمله فعلیه در طول عطا در لاتمامها مفعول له غیر صریح

خاتمة القصیدة

حسنا مفعول له صريحدر فحواي كلامم بلي الله تعالى اشبو
قصيده نك اتمامني تيسير ايدي ويردي يني زينتله وحسنله
ختمي ميسر اولوب قصيده تمامه ايرشدي وزيور وحليه
ايله اختتامه يتشدي ● وداخي لاتمهانك لامي زايدا ولوب
حسنا تميز اولمق احتمالي واردر ● مع اليمن مع الخير والبركة
ديمكدر ● يسرنايه متعلق اولمق وار حسنانه متعلق اولمق
احتمالي ده واردر اتمامه متعلق اولمق ده واردر كاصفة
اولمق احتمالي ده واردر والله اعلم ● متن

فيسر لنا ذني يقينا بعلمها ● ونطقا بالفاظ القرآن مع اليسر

فاء فيسر عطف ايچون اولمق واردر ● ايليه قصه قصيه عطف
اولنمش اولور ● يا خود شرط محذوفه جواب اوله ● ذني منادي
حرف ندا تقديريله مضافدر ياء متكلمه ● يقينا مفعول ثاني
يسردر بعلمها نك ضميري قواعد مذكوريه راجعدر ● مخارج
حروفدن وصفات حروفدن وساير احكام تجويددن
اكر ترقيقدن واكر تفخيمدن واكر ادغامدن واكر

١٢٨

اظهاردن ● بالفاظها نك باء نطقانه متعلقدر ●
القرآن نقليله واسقاطيله دروزن ايچون مع اليسر نطقا
نه طرفدر يا خود علمانه متعلقدر ● يا خود يقينا متعلقدر
يسرده متعلق اولمق واردر تقرير مقام وتحرير مرام
يا رب بزه ميسر قل شول ذكر اولنان قواعد تجويده علمي
وعملي ● وقراءة قرآنك نطقنه لطفي وحلمي ● تا كه تلاوتده الفاظ
قرآن حسن ويسر ايله ميسر ● وقراءة قرآن زينت وزيور
ايله مقدر اولوب دائم لفظده وكوكلده وابين ●
ونطقمز تلفظده وحسن اوله ● يني بو بيت ● اللهم
اعنا على تلاوة ذكرك وشكرك وحسن عبادتك
دعاسنك مفهومني متضمندر ● وداخي اشبو بيتك ماقبلنه كه زيبنة
مناسبتنك وجهي ظاهردر ادني تأمل ايله بلنور والله المعين ● متن

وصل على خير البرايا محمد ● وآل واصحاب كما وابل المطر

وصل جمله سي امريه در ● يسر جمله سنه معطوفه در ●
برايا بريه نك جمعدر محمد خيردن بدلدر ● آلت

واصحابك معنلري صدقتا بدع سبقت ايتمشدر ❁ وابله
ايري قطره لي يغموره دينلور فحواي كلام يعني ودا خي
بعلت ولوركه يا رب قلي ويرصلوتكي وسلامكي جمله
خلقك خيرليسي محمد مصطفانك اوزرينه ❁ شول ياغمور
لركه كثير الاثر كبير القطردر آنك يغيشي كبي
يعني رحمتك ومغفرتك ياغمورلري حبيبك ورسولك
ورسولك اوزرينه ودخي آنوك آلي واصحابي اوزرينه شول اري
قطره لي مطر دائم كبي ياغدي ويردمك

اولور في بيان الاعتذار

ختمت بحمد الله نظمي مصليا ❁ على سيد السادات بالفضل والقدر

ختمت بحمد الله جمله سي جمله فعليه در ❁ مصليا حال فاعل
ختمت در ❁ على سيد السادات ختمت ه متعلقدر ❁
بالفضل سيده متعلقدر ❁ والقدر اكا عطفدر
فحواي كلام يعني نظم كتابي تمام ايتدم الله
تعالى يه حمد وثنا ايدجي ولدوغم حالده ورسولنه دا
اول سيد الخلق واكمل الخلقدر آكا تصليه ايدجي
اولدوغم حالده انجلين رسولدر كه جمله اولولرك
فضلده اولوسي وزبده سيدر ❁ وقموا اوزندلنمش لرك قدرده
مختاري وكوزيده سيدر ❁ يعني آنوك فضلي جميع فاضل لرك
اوزرلرينه فايقدر ❁ وقدري جمله ذي قدر اولنلرك اوزرلرينه
بللي وبايقدر (يعني عالي وباهردر) ❁ يعني ارتق وظاهردر ❁ ناظم عفي عنه كتابنك
اولنده بدأت بحمد الله ديوب ❁ وكتابنك انجلين آخرنده
ختمت بحمد الله ديدكي نك مناسبتنده غايت مرتبه ده
حسن وزينت ❁ ونهايت درجه ده زيور وحليت
وار در اهلنه معلومدر ❁ والله اعلم ❁ نظم
چو حمد الله ايدي نظمك اماني ❁ انكچون ايتدم كه حمد اولدي تمامي
چو بدائي حمد ايدي ختمي هوسدر ❁ ديلنديكي بر شكر آخر نفسدر

الحمد لله والسلام على ...
كما حسن ابتداؤه حسن نهايته

في تعداد ابيات الكتاب

وابياتها ستون مع مأتين خمـ ❁ ـسني ضوءها بدا منيرا امر الزهر

واو وابياتها ابتدا ايچوندر ❁ ابيات بيتك جمعي كلوم مبتدادر

ضمیر مضاف الیهی سی قصیده یه راجعدر ۞ ومع ما تین جزء
ظرفدر سی ضوؤها جمله سی فعلیه در ۞ بدرا تمیزدر منیر صفت تمیزدر
من الزهر سی یه متعلقدر فحوای کلام یعنی اشبو
قصیده نك بیتلری عددی اکیوز التمش عدددر ۞
اول بیتلرك هر بری بر بدر اولمش آی کبی ضیا ویریجیدر کانه
طالب اولنلره یلدزیجی یلدزلردن دخی نورلی وفایده لیدر ۞

فکل لطالب نشر فوائد ۞ ففی جید من یبری کعقد من الدرر

یعنی اول ابیاتك هر بری طالب تجوید اولنلره فایده لری
نافع ومنشور وعایده لریده مفید ومشهوردر ۞ پس بونلری
ایکره بوب حفظ ادنلرك بونلرنده شول دردن نضیدن
دزلمش سلك عادة وجواهر عقیانندن دزلمش قلاده کبیدر ۞

سواد الدجی کل بدو مضیئة ۞ کصبح باقطار السموات من فجر

یعنی اول بیتلرك هر بری بدر اولمش آیلر کبیدر ۞
ظلمات جهلی کدرب برینه ضیاء ونور ویریجیلر ۞
ودخی اقطار سموانده طغوجی صبح صادق کبی ظهورلیدر

تاریخ متن الکتاب

نجوم القوافی قل التاریخ ختمها ۞ ذکا وجهها بدرا فخذها بلا فکر

نجوم نجمك جمعیدر ۞ قوافی قافیه نك جمعیدر ۞ یعنی اشبو
قصیده نك بیتلری قافیه لرینك یلدزلری یوزلری قصیده نك
ختم تاریخیچون شول بدر اولمش آیلر مثالنده شایع ومنتشر
اولدیلر یعنی ذکا وجهها بدرا ۞ کلملرینك حرفلری ابجد حسابیله
عددلری طقوز یوز قرق سکز اولور ۞ پس کتاب عمدة العرفانك
نظمی تاریخی هجرتك طقوز یوز قرق سکز نجی یلی ایچنده
تمام اولندی دیمک اولور ۞ پس سن دخی انلری حفظله اخذ ایله
جان دلدن نیة خالصه ایله اصلا نوع انکاردن انکار
نسز وهیچ براحدی داخی انولك حفظندن انفار نسز ۞
زیرا اوش قصیده نك ابیاتنده منافع کبیره لر وفوائد
کثیره لر واردر ۞ فی تجویده طالب اولنلره عظیم منفعت
وجسیمه معرفت وتلاوة وقراءة اوزرینه عون ونصرت وتایید
وتقویت واردر ۞ الله تعالی نك عونی ونصرتیله وعطیه سی

وهدایتله والله اعلم بالصواب متن

فیا ناظم النظم النسیج فلا تلم ❊ فاصلحه بالحسنى بسمحك والشعر

فاء فیا ابتدائیه در یا خود زائده در یا ناظر خطاب عام در
فلا تلم جواب شرط محذوفدر تقدیر کلام یا ناظر قصیده‌تی
هذه ان تنظرها فلا تلمنی بما وقع فیها من قصوری دیمکدر
فاصلحت فلا تلمه عطفندر زیاده حسن وغایتده زینت
واردر زیرا بوندن مراد عدم ملامت در ودخی اصلاح
بالحسنی نظر ایدنلردن برا اولو فضل در ودخی اصلاح
نسخ ایله قید اولندوغنده ذکر اولنان حسنه اشارت
واردر اعلام وبشارت واردر تقریر کلام وتحریر مرام
یعنی ای بنم سبر جلت طوقنمشجه نظمم صحیفه‌سنه نظر ایدن
صاحب سعادت وای بنم براکنده دزلمش چه نظم
طریقنه عبور ادن اهل کرامت کندی علم وکمالکدن
فضله بذل ایدوب وعرفان فضلکدن بر رشحه فضل
ایدوب بنم آنده واقع اولان قصورمی ستر ایله آنوك اصلاحنه

احسان قیل وعلم وکمالکدن طول عطا اعطا ایدوب
فضلکدن اشبو ناظم حقیر ونحیفه وبو ثنا رج
فقیر وضعیفه مسامحه امتنان قیل متن

ویا خیر طالب ویا خیر عالم ❊ اقل عثرتی فیها بالاغضاء والستر

ودخی ناظم تخصیص بعد التعمیم قصد ایدوب ددی ای
طالبلرك خیرلیسی وای عالملرك سعادتلیسی وبرلیسی بنم
نظممده اولان عثرتمی وقصورمی وشاعده اولان جرأتمی
وکسورمی ستر ایله کناهمدن تجاوز وعفو وصفحله
اغماض عین ایدوب تسامح ایتمکه متعلق اولوب
حمل صلاح ایله اصلاح قیل ناظم عفی عنه طالبلری عالملر
اوزرینه تقدیم ایتدوکنه وجه بودرکه اکثریا
تشنیع طلبه‌ده کثیر الوقوع وکبیر الشروع در
عالملرده اولندن زیرا شول کمسنلرکه کاملاردر
جانب کماله ناظرلردر اما شونلرکه ناقصلردر
طرف نقصانه ناظرلردر پس شونلرکه جانب کماله

متعلقلردر انلرك كمال فضللرندن در و اما
شونلركه جانب نقصانه ناظرلردر انلرك نقصان
كوزندكلری كندولرينك عين نقصانلرندن در متن

ومال اليها الا قصور وزلة * وعند ذوي اللطف القبول من العذر

بونده مستثنى ناظمك احوالندن مفرغ در يعنى اشبو قصيده
نيچون حال وشان دكلدر الا زلت وقصور وعثرت وفتور در
اشبو كلام ناظمدن بو راده طالبلردن و عالملردن
ذوي اللطف ولنلر ايچون توطئه در ودخى شول كلام مشهوره
واول مثل منشوره مشتمل در كه دينلمش در بيت
اللطف من طبيعتكم لاشك مجبول * العذر عند كرام الناس مقبول
پس شويله اولديسه بو بيتده ناظمدن كندونك عجزن وقصورن اظهار
وشاننده اولن زلة ونقصانه اعتراف واقرار در

ومن هو موصوف بيرجلة * فما شانه الا العفو من الوزر

يعنى حال بو در شول كمسنه لرك كه طبيعتلری ايلكله ولطفله موصوف
وجبلتلری بر ايله وخير له معروف لردر انلرك كبی كامللرك

شرف علمله شانلری شريف وكمال فضله جانلری لطيف
اولوب كنه كاذكرلك عثرتندن تجاوز ايدوب عفو ايتمكده
ومجرم ومخطی اولوب اهل قصور اولنلرك قصور وكسورلرندن
تغافل ايدوب ستر ايتمككده جهد وطاقتلری مبذول
وعيب پوش اولمقده عزملری اقاله وصفحله مجبول در
ناظمك بيرجلة دديكی بوكا اشارتدر كه كشينك
بر ايله موصوف وخير ايله معروف اولمه سنی الله تعالى
قبلندن بر اولو فضل وكثير احسان و بر بيوجه طول وكبير
امتنان در والله اعلم

ومن كان ذا فضل تطيب نفوسهم * وليس لهم الا التجاوز بالستر

اشبو بيت بوندن اول كچن بيته متفرع در كان ده
ضمير اولن هو فاعل در من موصوله عائد در لفظی اعتباريله
نفوسهم دكی ضمير جمع دخی منه راجع در معنی سنی اعتباريله
سائر معطوفلرك ارجاعی دخی معنسی اعتباريله در يعنی
شول كمسنه كه فضل اسی وكمال اياسی در انلر كبی

شان سعیدلت نفسلری کورکلو و کوکلت اولوب وجهلری
طیب وحسن اولور و بانلرنده عذر مقبول و فضل و احسان
لری عفوله مبذول اولور پس انلرک کبی شان شریفلرک
اشلری تجاوز و عفو و عادتلری محو اولوب اللری لننده اولن
قوللرنک قصور کناهلرندن و کسور جباهلرندن ستر ایله
تجاوز و عفوله تسامح ایدیجی اولورلر ودخی بلکه بو بیتده
تخلقوا باخلاق الله مفهومنه اشارت واردر زیرا الله تعالینک
جل و علا جمله اخلاقندن بر شیده عفو و غفور اولمقدر
و عامه اوصافندن بر وصفی داخی منعم شکور اولمقدر
یعنی قوللرنک نهایه کناهلرنی مبالغه‌له عفو ایدیجی در
و ناسک عیوب کثیره‌لرنی و ذنوب کبیره‌لرنی طول و عطاسیله
ستر محو ایدیجی در ایله اولسه سن دخی لطف و کرم قلوب
عفو اولمق خلقیله تخلق ایدب عفوه و صفحه متعلق اولوب
طیب الخلق اول اشبو کلامدن معنی محصل علمایه
مدح و دعا و فضلایه شکر و ثنادر

وهم اهل احسان وحلم ودولة ◦ یراعون بالحسنی من کان ذا القدر

واو وهم حالیه در اشبو کلامدن مراد علمانک مدحنه توافی
وتزاید در ودخی ناظمک کندی مرادینه موافقت
و مطابقتدر یعنی حال بودر که اول عالملر و اول کاملر
احسان صاحبلری و حلم و دولت ایه‌لری اولوب قدر و سعادت
ایسی اولنلرک رعایتنه و انواع عزتنه متعلق اولورلر

ومن کان ذا جهل وحمق وشقوة ◦ یشنع فی فضل ویطعن بالنکر

ناظمک بو کلامندن مرادی فضل اظهار ایتمک دکلدر
بلکه جهله‌نک قبیح حاللرن و حمق شانن بیان ایتمکدر ودخی
اهل فضل اولنلره ایتدکلری تعییرلرین و صاحب کمال
اولنلره قلدقلری طعنلرین و تشنیعلرین بیان ایتمکدر
تا که کامل اولانلرک شان شریفلری جهت کماله
نظر قلمقدر اکرچه که نظر ایتدکلری نسنه‌ده قصور
ونقصان دخی اوجقی اولورسا اما جهله‌نک حاللری
و شانلری جهت قصوره ناظر اولمقدر اکرچه که

نظر ايتدكلري شيده فضل وكمال وزينت وجمال
اولورسه ده پس انلرك كبي ناقص لرك تعييرلري
وتشنيعلري كاملر ولنلره ضرر وكوزندا يركورمز
ونقصان ويروب قدرلرين اكسلتمز زيرا انلرك كبي
ناقص لرك قصورشانلري وتشنيع وطعنلري كندلرينك
سوء حاللري وشقوت نفسلرندندر اللهم قنا الاسواء ولا تجعلنا
محلا للبلوى فانك على كل شيء قدير وبالاجابة
جدير في طلب الاعانة على التلاوة والقراءة وقتاكه ناظم
عفي عنه اعتذار طلابدن وعلمادن ومدح فضلادن وكملادن
فارغ اولديسه طلب اعانة على تلاوته شروع ايدوب ديدي

فاسألك اللهم يا خير ناصر اعني على ذكر وشكر مع النصر

ناظم عفي عنه كندي نقصاننه اعتراف ايدوب
طالبلردن وعالملردن عذر ايدوب تضرع قلديسه حق
تعالى جل وعلادن استمداد واعتذار اتمك مراد ايدوب
ديدي فاسألك اللهم الى اخره يعني اي انواع احسان

اعطا ايديجي معطي جليلم واي اصناف عطيه سني
وهاب ربم واي جمله يه ياردمجي لرك خيرلسي پادشاهم
واي جميع ناصرلرك برلسي سلطانم اشبو ضعيف
قولكا معين وظهير وبو نحيف غلامكه مغيث ونصير اول
ذكركلت تلاوتي وشكركلت قراءتي وزرنه عنايتكله
هدايت وهدايتكله عنايت قلمغله تاكه لسانمز تلاوت ذكركا
راسخ وملازم وقراءة شكركا شاغل ومداوم اولوب
رضاكه توفيق وجهدمزده تحقيق حاصل اولوب اخر المر صلاح
وشانمز فلاح بوله سؤال اكر صورسه لركه ناظم
طلبه وعلمايه اعتذاري مولاي علامه اعتذاردن تقديم اتديكنه
وجه نه اوله جواب تاخير سبب الله تعالى نك عون
ونصرتنه راجي اولوب وعفو ورحمتنه احتياجي زياده اولدوغيدر
تاكه حق تعالى دن عون يرشوب عفو ورحمت حصوليله
وصفح وعفت وصوليله ختم كتاب خير ايله ميسر اوله
بناكه يا خير ناصر ديدوكدن اعني ديدوكي قولنك ونزنه

تقديم ايتدوكندن ده مرادي استمداده احوج واستعانه افقر
اولدوغني اظهار ايتمكدر والله اعلم حقيقة الحال

اروم مع التقصير من بابك الكرم ... عطايا لك يا ديان يا جابر الكسر
اقل حوبتي واستر على ما جنيته ... مع الفضل والاحسان والمن والغفر

يعني جمله قصورمله طالب قلورين لطف واحسانك
اشكندن عفو وكرمكي وانواع عطيه لرك
قپوسندن امارين فضل احسانكي وطول وامتنانكي
اي صنقلري جبر ايديجي ديان پادشاه واي قصورلري كسورلري ستر
ايديجي مستعان اله برم هفوا تمزدن عفو ايله تطول قيل
غفرانكله وامتنانكله وزلات وجزاتمزدن صفح ايله
تجاوز قيل فضلكله واحسانكله واندوكمز سقطاتمزي
ستر ايله منكله وغفرانكله آمين يا رب العالمين
ويا خير الناصرين ناظمك عفي عنه بو بيتلركه ذكر ايتدي
بونلرده صنايع بديعه لر ولطايف رفيعه لر واردر متامل
اولن كامللره مخفي وپوشيده دكلدر

وآخر دعوينا باحسان ربنا ... ان الحمد لله القديم وذي البر

واخر مبتدادر دعوانك نايه اضافتي بمعنى لامدر تقديري
وآخر دعوى لنادر يعني بزوم ايچون اولن دعالرك آخري ربمزك
احسانيله الحمد لله دن سؤال حمد خود دعانك اولي در
ياخود اوسطي در زيرا احمد دن صكره دعا صلوات در
جواب
واخر دعوينا ان الحمد لله ديمكك معنسي نه اولور ديلسه
بورده دعادن مراد شول صريح اولن دعادر ناظمك عفي
عنه كلامنك آخرنده آخر لفظن كتوردكنده
غايت حسن وبلاغه ونهايتده درجه زينت ولطافه واردر
وكنه انجلين آخر لفظني دعوايه اضافتده وداخي احسان
لفظني انوكله جمع ايله مكده وداخي كلمه احساني
ربه مضاف قلمقده وداخي لفظة الله قديم لفظيله صفتلمقده
وداخي بري نهايه بيتده موخر ذكر ايتمكده بونلك بر ايله ده
خاتمه كلامنده در وداخي حمد مصراعنده كاتر ايتمكده
غايت مرتبه ده حسن ولطافه ونهايت درجه ده غرابة وصناعة

وارددر اهلنه ظاهر فهم لرندن باهر در. و داخی بو بیتده دعواهم
فیها سبحانك اللهم وتحیتهم فیها سلام وآخر دعویهم ان الحمد لله
رب العالمین آیتنه اشارة وارددر. والله اعلم

وبعد من الله الصلوة اتمها على خاتم الرسل الكرام ذوي القدر
على آله جمعا وصحب وتابع فنفحاتها فاحت كمسك مع العطر

صلوته وسلامه متعلق کلامم صدر کتابده سبقت قلمشدر
اما بورده کلام حضرت سید الانامه صلوة وسلامله تمام
اولنوب صلوة دخی اتمیتله وصف لنمقدن. و داخی کلامك
آخرندن حضرت رسول الله صلى الله عليه وسلم خاتم الرسل
دیمکله وصف لنمقدن غایة بلاغة وحسن صناعة وارددر. فنفحاتها فاحت
دینلدوکنده استعاره و اسناد مجازی وارددر

كما نور الآفاق من نور شارق وما حركت الامواج في البحر والنهر

ما مصدریه در. کاف تشبیه ایچوندر. یعنی حضرت
رسول الله اوزرینه صلوة وسلام متجدد اولوب غیر متناهی اولدوغی
حالده مترقی ومتزاید اولسون. تا که آفاق عالم و اقطار
افلاك آفتاب درخشنده نك پرتوی نوریله منور ومزین در. وجمله
بحرلرده و نهرلرده حركة امواج مترادف ومتتالی. وتلاطم امواج متتابع
ومتوالی متحرك اولدوغی كبی آل واصحاب نور نبوتله منور اولسونلر.
وداخی صلوة وسلام نفحه لری. و رحمة وغفران رشحه لری. انلرك ارواح
طیبه لرینه اوزرلرینه فایح ولایح اولمقدن زائل اولماسن. شول بوی عنبر
شیوعی ومسك وعنبرك انتشاری وتضوعی كبی. نورك بورده شارقه
اضافتی اضافة بیانیه در. یا لطف یدیجی صاحب سعادت
عطا اعطا درر شانکدن عادت طمع دار اولدی ناظم چون عطادن
انی ده شارحیده الت دعادن. جزاك الله كل اهل كرم اول
کرم برایله جهانده محترم اول. والله اعلم بالصواب والیه
المرجع والمآب. والحمد لله رب العالمين. والصلوة والسلام
على خير خلق الله محمد وآله وصحبه اجمعين الطيبين
الطاهرين. وصل على جميع الانبياء والمرسلين. والحمد لله رب العالمين

قد وقع الفراغ من شرح القصيدة
في اواخر المحرم الحرام سنة ٩٥١